

บทที่ 4

พื้นที่วัยรุ่น : การสร้างความหมายและอำนาจที่ปรากฏในภาพยนตร์

ในการวิจัยเรื่อง “ภาพยนตร์กับการประกอบสร้างพื้นที่ของวัยรุ่นในสังคมไทย” ผู้วิจัยได้อาศัย แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ (Space) ในสื่อภาพยนตร์ แนวคิดเรื่องการสื่อสารกับวัฒนธรรมย่อย (Communication and Subculture) และแนวคิดเรื่องภาพตัวแทน (Representation) และแนวคิดเรื่องเล่าเรื่อง (Narration) มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ เหตุผลที่ต้องศึกษาพื้นที่วัยรุ่นในภาพยนตร์นั้น เพื่อที่จะพิสูจน์ว่าภาพยนตร์สร้างพื้นที่แต่ละพื้นที่ของวัยรุ่นออกมาอย่างไร ใครมีอำนาจในการกำหนดความหมายให้พื้นที่เหล่านั้น และอำนาจที่ปรากฏมีลักษณะอย่างไร ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ตัวบทภาพยนตร์ (Textual Analysis) โดยศึกษาจากสื่อวิทัศน์ของภาพยนตร์ไทย 3 เรื่อง ได้แก่ “Seasons Change เพราะอากาศเปลี่ยนแปลงบ่อย” (2549) “รักแห่งสยาม” (2550) และ “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” (2551)

ในการวิเคราะห์พื้นที่วัยรุ่นในภาพยนตร์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ตามแนวคิดเรื่องพื้นที่ซึ่ง เลอเฟบเวอระ (Lefebvre) นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส ได้อธิบายถึงความหมายของพื้นที่ว่ามีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ถูกสร้างจากคนและสังคมที่อยู่ในพื้นที่ โดยการสร้างพื้นที่มีความสัมพันธ์กับอำนาจในพื้นที่ การใช้เวลาและสถานที่ในชีวิตประจำวัน และความหมายที่ผู้คนให้กับพื้นที่ โดยเฉพาะเรื่องอำนาจในพื้นที่นั้นจะแสดงให้เห็นการต่อรองของกลุ่มวัฒนธรรมย่อยด้วย ผู้วิจัยให้ความหมายของพื้นที่ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ว่าเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตในพื้นที่ของวัยรุ่นทั้งทางกายภาพ ทางสังคม และทางอารมณ์/จิตใจ โดยอ้างอิงมาจางานของฉัตรกุล ทองเกตู (2538) ที่ได้แบ่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นไว้ 4 ลักษณะ คือ ด้านการเรียน ครอบครัวยุติธรรม การเที่ยวเตร่กับเพื่อน และความรัก ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกพื้นที่วัยรุ่นในภาพยนตร์ได้ดังนี้

พื้นที่ของวัยรุ่นที่ถูกกำหนดให้อยู่ภายใต้อำนาจของโครงสร้างทางสังคม ได้แก่

- รูปแบบการดำเนินชีวิตในพื้นที่การเรียนของวัยรุ่น ได้แก่ โรงเรียน
- รูปแบบการดำเนินชีวิตในพื้นที่ครอบครัวของวัยรุ่น ได้แก่ บ้าน

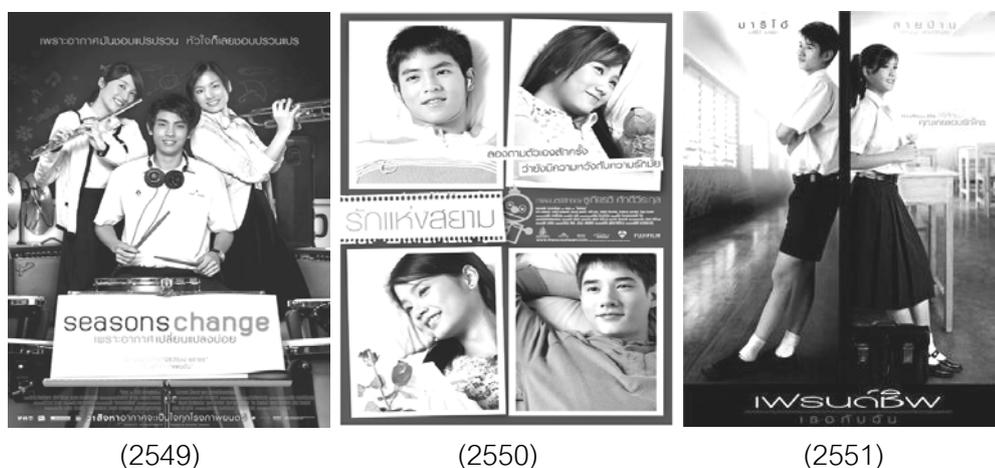
พื้นที่ของวัยรุ่นที่วัยรุ่นมีอำนาจสร้างขึ้นมาเอง ได้แก่

- รูปแบบการดำเนินชีวิตในพื้นที่มิตรภาพของวัยรุ่น ได้แก่ พื้นที่ต่าง ๆ ที่วัยรุ่นและกลุ่มเพื่อนใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น บ้าน โรงเรียน สถานที่พักผ่อนหย่อนใจต่าง ๆ เป็นต้น
- รูปแบบการดำเนินชีวิตในพื้นที่ความรักของวัยรุ่น ได้แก่ พื้นที่ที่วัยรุ่นใช้แสดงความรักต่อกันซึ่งปรากฏในพื้นที่ต่าง ๆ เช่นเดียวกับพื้นที่มิตรภาพของวัยรุ่น

จากการศึกษาในเบื้องต้นไม่ว่าจะเป็นเนื้อเรื่องย่อ บทสัมภาษณ์ของผู้กำกับ และนักแสดงนำประกอบกับการสังเกตภาพโปสเตอร์ของภาพยนตร์ พบว่า ภาพยนตร์วัยรุ่นทั้ง 3 เรื่อง มีการนำเสนอรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านความรักของวัยรุ่นเป็นหลัก ส่วนรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านอื่น ๆ ถูกนำเสนอแตกต่างกันไปในภาพยนตร์แต่ละเรื่อง

ภาพที่ 4

ตัวอย่างภาพโปสเตอร์ของภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง

อย่างไรก็ดีในรายละเอียดลึกลงไป ภาพยนตร์แต่ละเรื่องนำเสนอพื้นที่วัยรุ่นแตกต่างกันออกไป โดยที่ภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change” และ “รักแห่งสยาม” ให้ความสำคัญกับรูปแบบการดำเนินชีวิตในพื้นที่ครอบครัว มิตรภาพ และความรักของวัยรุ่น ส่วนภาพยนตร์เรื่อง “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” ให้ความสำคัญกับรูปแบบการดำเนินชีวิตในพื้นที่มิตรภาพ และความรักของวัยรุ่น

ในบทนี้ผู้วิจัยจะอธิบายให้เห็นถึงการสร้างพื้นที่แต่ละพื้นที่ที่ปรากฏในภาพยนตร์ว่ามีลักษณะอย่างไร ใครมีอำนาจในการกำหนดความหมายให้พื้นที่แต่ละพื้นที่ ในการวิเคราะห์ผู้วิจัยจะศึกษาจากบรรทัดฐานหลักของสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตของวัยรุ่น โดยดูว่าสังคมให้ความหมายการใช้ชีวิตของวัยรุ่นในพื้นที่ต่าง ๆ ใ่ว่างไร จากนั้นนำมาเปรียบเทียบกับการสื่อความหมายพื้นที่วัยรุ่นที่ปรากฏในภาพยนตร์ว่าเป็นอย่างไร ใช้กลวิธีใดในการประกอบสร้างความหมายให้กับพื้นที่วัยรุ่น นอกจากนี้ยังศึกษาด้วยว่าภาพยนตร์ใช้จุดยืนที่เหมือนหรือแตกต่างไปจากบรรทัดฐานหลักของสังคมหรือไม่ โดยแบ่งองค์ประกอบในการศึกษาไว้ดังนี้

พื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านต่าง ๆ ของวัยรุ่น

- รูปแบบการดำเนินชีวิตวัยรุ่น บรรทัดฐานหลักของสังคมไทย
- พื้นที่วัยรุ่น : ความเป็นจริงในภาพยนตร์
- ความหมายของพื้นที่

กระบวนการประกอบสร้างความหมายให้กับพื้นที่วัยรุ่น

- จุดมุ่งหมายการประกอบสร้างพื้นที่
- กลวิธีในการประกอบสร้างพื้นที่
- ปัจจัยกำหนดที่มีผลต่อการประกอบสร้างพื้นที่

ส่วนที่ 1 พื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิต ด้านการเรียนของวัยรุ่น (Space of Schooling)

1.1 วัยรุ่นกับการเรียน: บรรทัดฐานหลักของสังคมไทย

สังคมไทยเป็นรูปแบบสังคมหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง แม้ว่าจะได้รับอิทธิพลจากต่างชาติมาผสมผสานแต่สุดท้ายแล้วก็ถูกกลืนกลายเป็นวัฒนธรรมไทยที่มีลักษณะแตกต่างออกไปจากชาติอื่น การศึกษาความแตกต่างของสังคมหนึ่ง ๆ จำเป็นต้องศึกษาบรรทัดฐานที่สังคมนั้นยึดถือปฏิบัติ เพื่อดูว่าขณะนั้นสังคมเห็นว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่มีความควรแก่การกระทำ น่ากระทำ หรือเห็นว่าถูกต้อง ค่านิยมและบรรทัดฐานจึงเป็นเหมือนหางเสือเรือที่นำเรือไปทิศทางต่าง ๆ ตามที่สังคมต้องการ (สุพัตรา สุภาพ, 2536, น. 22)

วัยรุ่นถือเป็นคนกลุ่มหนึ่งที่สังคมได้สร้างบรรทัดฐานเรื่องต่าง ๆ ไว้ เพื่อให้วัยรุ่นปฏิบัติให้เป็นไปตามกรอบที่มีความถูกต้องและเหมาะสมของสังคม โดยที่การศึกษาเล่าเรียนของวัยรุ่นถือเป็นเรื่องหนึ่งที่สังคมให้ความสำคัญไม่น้อยไปกว่ารูปแบบการดำเนินชีวิตอื่น ๆ เนื่องจากสังคมไทยโดยพื้นฐานแล้วปลูกฝังและให้ความสำคัญกับการศึกษาเล่าเรียนตั้งแต่วัยเด็กจนกระทั่งก้าวเข้าสู่วัยรุ่น ไม่เว้นแม้กระทั่งวัยผู้ใหญ่เองก็ต้องศึกษาเล่าเรียนบ้างในบางโอกาส วัยเด็กและวัยรุ่นถือว่าเป็นช่วงวัยที่การศึกษาเล่าเรียนถูกกำหนดให้กลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน สังคมจึงคาดหวังและให้ความสำคัญกับการศึกษาเล่าเรียนในสถาบันการศึกษา มีการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาอย่างกว้างขวาง สังเกตได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปีพุทธศักราช 2540 และ 2550 ที่ระบุไว้ว่า ให้รัฐไทยสนับสนุนให้คนไทยได้เรียนโดยไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่าย 12 ปี ซึ่งครอบคลุมการศึกษาของเด็กและวัยรุ่นในระดับชั้นประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษา การให้

ความสำคัญเรื่องดังกล่าวนี้เป็นวิธีปลูกฝังเรื่องการศึกษาเล่าเรียนให้เป็นแบบฉบับของความคิดที่ฝังแน่นในสังคม เพื่อให้คนในสังคมยึดถือและปฏิบัติร่วมกันสืบต่อกันมา โดยเฉพาะวัยรุ่นเองต้องตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เชื่อฟังคำสอนของครูอาจารย์ เพื่อให้เป็นวัยรุ่นที่ดีของสังคมต่อไป

ในทางสังคมวิทยาได้อธิบายความหมายของสถาบันการศึกษาเพิ่มเติมด้วยว่าเป็นสิ่งแวดล้อมแรก ๆ รองจากสถาบันครอบครัวที่วัยรุ่นต้องประสบ สถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและวัยรุ่นคงหนีไม่พ้นพื้นที่ที่เรียกว่า “โรงเรียน” ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นพื้นที่ในการอบรมสั่งสอนจัดระเบียบวินัย เพื่อให้เป็นเด็กที่ดี เป็นวัยรุ่นที่ดี ตลอดจนเตรียมพร้อมเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต โรงเรียนจึงเป็นเหมือนที่พึ่งหลักที่สถาบันครอบครัวรวมไปถึงสังคมฝากความหวังไว้ ให้ดูแลวัยรุ่นสังเกตได้จากการพัฒนาเรื่องการศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ ทางสังคม ตัวอย่างเช่น การพัฒนาโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการในยุครัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ที่ทุ่มงบประมาณทำโครงการโรงเรียนดีสามระดับ ได้แก่ โรงเรียนดีในระดับสากล ระดับอำเภอ และระดับตำบลเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาคั้งใหญ่ของประเทศ เช่น มีการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์เป็นภาษาอังกฤษ มีห้องสมุด 3D มีคอมพิวเตอร์ให้นักเรียนใช้ในสัดส่วน 1/10 ขยายให้ครบ 500 โรงเรียนทั่วประเทศ (จรินทร์ ลักษณะวิศิษฎ์, 2552, น. 15)

และถ้าจะกล่าวถึงการให้ความรู้ การอบรมสั่งสอน การขัดเกลาอุปนิสัย และบุคลิกภาพของวัยรุ่น บุคคลหนึ่งที่ใกล้ชิดกับวัยรุ่นมากที่สุดและต้องทำหน้าที่ดังกล่าวคือครู ซึ่งเป็นเหมือนพ่อและแม่ รวมถึงเป็นเพื่อนในเวลาเดียวกัน โดยที่ครูจะต้องเป็นต้นแบบที่ดีสำหรับวัยรุ่นทั้งในเรื่องความคิดและพฤติกรรม เพื่อให้วัยรุ่นใช้เป็นต้นแบบในการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาและสังคม เป็นวัยรุ่นที่เตรียมตัวเป็นผู้ใหญ่ที่มีประสิทธิภาพของประเทศชาติต่อไป ดังแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู พ.ศ. 2539 ที่กล่าวถึงหน้าที่ของครูต่อศิษย์ไว้โดยรวมว่า

ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนของศิษย์โดยเสมอหน้า ประพฤติ ปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งทางกาย วาจา จิตใจ ไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อศิษย์ ไม่หาประโยชน์อำภิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ (จรรยาบรรณครู 2539, 2541)

จากบรรทัดฐานหลักของสังคมไทยเรื่องพื้นที่ด้านการเรียน แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ และเป็นพื้นที่ของการจัดระเบียบวินัยให้กับวัยรุ่น แต่ในความเป็นจริงแล้วโรงเรียนแต่ละโรงเรียนก็มีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับบรรยากาศ และสภาพแวดล้อม รวมไปถึงบุคลากรในพื้นที่ โรงเรียนจึงเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลาย อาจเป็นไปได้ตามบรรทัดฐานหลักของสังคมไทยหรืออาจแตกต่างออกไป ซึ่งภาพยนตร์ไทยถือเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่ได้จำลองโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ ออกมานำเสนอด้วย

1.2 พื้นที่ด้านการเรียน-วัยรุ่น : ความเป็นจริงในภาพยนตร์

จากการศึกษาการสร้างพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านการเรียนของวัยรุ่นที่ปรากฏในภาพยนตร์พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่ที่ปรากฏในภาพยนตร์เป็นพื้นที่ต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น ห้องเรียน ลานใต้อาคารเรียน สนามกีฬา เป็นต้น แม้ว่าการนำเสนอของภาพยนตร์เกี่ยวกับการศึกษาเล่าเรียนอาจไม่ได้มากมายเหมือนรูปแบบการใช้ชีวิตด้านความรักและด้านมิตรภาพของวัยรุ่น แต่ภาพรวมในการนำเสนอทำให้เห็นว่าถึงอย่างไรโรงเรียนก็มีความสำคัญในการศึกษาเล่าเรียนไม่แตกต่างไปจากบรรทัดฐานหลักของสังคมเรื่องพื้นที่ด้านการเรียน ในการศึกษาพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านการเรียนของวัยรุ่น ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเรื่องพื้นที่ในสื่อภาพยนตร์เป็นหลักโดยวิเคราะห์ร่วมกับองค์ประกอบต่าง ๆ ของแนวคิดการเล่าเรื่อง และแนวคิดเรื่องภาพตัวแทน ซึ่งอธิบายได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.1 ความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่ (ใคร)

การศึกษาพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านการเรียนของวัยรุ่นในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสร้างความหมายของพื้นที่ ดังนั้น “ตัวละคร” จึงเป็นองค์ประกอบการเล่าเรื่องประเภทหนึ่งที่ถูกเลือกมาวิเคราะห์โดยใช้การจำแนกจากสายสัมพันธ์ที่ปรากฏในพื้นที่ เนื่องจากตัวละครจะมีบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปตามพื้นที่/รูปแบบการใช้ชีวิตที่ต่างกัน โดยเฉพาะตัวละครวัยรุ่น ซึ่งในพื้นที่ด้านการเรียนผู้วิจัยได้แบ่งตัวละครออกเป็น 2 ประเภทคือ ตัวละครวัยรุ่นในบทบาทของการเป็น “นักเรียน” และตัวละคร “ครู” โดยในการวิเคราะห์ตัวละคร ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ตัวละครแต่ละตัวในพื้นที่ด้านการเรียน ดังนี้

- ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานะทางเศรษฐกิจ/สังคม และการแต่งกาย
- ลักษณะทางจิตใจ/อารมณ์ ได้แก่ ลักษณะนิสัย และกิริยาการแสดงออก
- พัฒนาการของตัวละคร ได้แก่ บทบาทของตัวละคร ความต้องการของตัวละคร และบทสรุป

1. ตัวละครวัยรุ่นในบทบาทการเป็น “นักเรียน”

นักเรียนถือเป็นตัวละครสำคัญในพื้นที่ด้านการเรียน เนื่องจากในภาพยนตร์ที่เลือกมาศึกษานำเสนอชีวิตวัยรุ่นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนเป็นหลัก ตัวอย่างนักเรียนที่ปรากฏในภาพยนตร์แต่ละเรื่อง มีดังนี้

ภาพที่ 5

ตัวอย่างภาพตัวละคร “นักเรียน” จากภาพยนตร์ที่เลือกมาศึกษา

เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน

Seasons Change

ลักษณะทางประชากรศาสตร์

เพศของนักเรียน: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่ามีนักเรียนทั้งเพศชายและหญิงแต่ในการนำเสนอที่ปรากฏตัวละครเพศชายมากกว่าเพศหญิง เช่น ในเรื่อง “รักแห่งสยาม” ปรากฏตัวละครนักเรียนชายมากกว่านักเรียนหญิง โดยมีนักเรียนหญิงที่เป็นตัวละครหลักปรากฏในเรื่องเพียง 2 คน คือ “โดนัท” และ “หญิง” เช่นเดียวกับในเรื่อง “Seasons Change” และ “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” ที่ปรากฏจำนวนการรวมกลุ่มของนักเรียนชายมากกว่านักเรียนหญิง

อายุของนักเรียน: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 15-18 ปี ถือเป็นช่วงอายุที่สังคมกำหนดให้เยาวชนหรือคนกลุ่มนี้ต้องอยู่ในพื้นที่สถาบันการศึกษา เป็นช่วงวัยศึกษาเล่าเรียน

ระดับการศึกษาของนักเรียน: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่านักเรียนทั้งหมดศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีรายละเอียดแสดงตามตารางที่ ดังนี้

ตารางที่ 3

แสดงระดับการศึกษาของตัวละคร “นักเรียน” จากภาพยนตร์ที่เลือกมาศึกษา

ภาพยนตร์	ระดับชั้น	ลักษณะของโรงเรียน
Seasons Change	ม.4	โรงเรียนสหศึกษา (ดนตรีศึกษา)
รักแห่งสยาม	ม.6	โรงเรียนชายล้วน (สายสามัญ)
เฟรนด์ชิพ	ม.6	โรงเรียนสหศึกษา (สายสามัญ)

ฐานะทางเศรษฐกิจ/สังคมของนักเรียน: จากการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวของตัวแทนชนชั้นกลาง ฐานะทางเศรษฐกิจ/สังคมอยู่ในระดับปานกลาง เช่น ครอบครัวของ “ป้อม” ประกอบอาชีพค้าขาย (จากเรื่อง Seasons Change) “สิงหา” ที่พ่อเป็นตำรวจ (จากเรื่อง เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน) เป็นต้น มีเพียงส่วนน้อยฐานะทางเศรษฐกิจ/สังคมอยู่ในระดับดี เช่น “อ้อม” ที่มีพ่อเป็นนายแพทย์ (จากเรื่อง Seasons Change) เป็นต้น

การแต่งกายของนักเรียน: จากการศึกษาพบว่า ในพื้นที่ด้านการเรียน นักเรียนจะต้องแต่งกายในชุดเครื่องแบบนักเรียนที่สุภาพเรียบร้อย ถูกกฎระเบียบของโรงเรียน ทุกคนต้องแต่งกายแบบเดียวกัน อาจมีการแต่งกายแบบอื่นบ้างนอกช่วงเวลาเรียน เช่น การแต่งกายชุดลำลองของนักเรียนที่มาซ้อมวงดนตรี (จากเรื่อง Seasons Change)

ลักษณะทางจิตใจ/อารมณ์

ลักษณะนิสัยของนักเรียน: จากการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ชอบอยู่กันเป็นกลุ่มในบริเวณต่าง ๆ ของโรงเรียนทั้งในห้องเรียน หน้าห้องเรียน โรงอาหาร ฯลฯ โดยเฉพาะในห้องเรียน ภาพยนตร์นำเสนอให้เห็นถึงการไม่ตั้งใจเรียนของตัวละครนักเรียน ชอบขัดคำสั่งของครูเมื่อมีโอกาสที่จะทำได้ รักความสนุกสนาน นักเรียนชายและหญิงมีนิสัยที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป แต่นักเรียนทั้งหมดก็อยู่ร่วมกันได้ แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนเป็นศูนย์รวมของคนที่มีพื้นฐานด้านจิตใจ และนิสัย แตกต่างกันไป และคนเหล่านี้ก็ต้องมาผ่านการขัดเกลาอยู่ในสถาบันเดียวกัน

กิริยาการแสดงออกของนักเรียน: จากการศึกษาพบว่า ในพื้นที่ด้านการเรียน ภาพยนตร์นำเสนอ กิริยาการแสดงออกของนักเรียนออกเป็น 2 ลักษณะ คือเมื่ออยู่ในห้องเรียน จะมีกิริยาการแสดงออกที่สุภาพเรียบร้อย สำรวม เชื้อฟังคำสั่งของครูที่ยืนอยู่หน้าห้องเรียน เช่น การนำเสนอถึงความตั้งใจเรียน ความขยันหมั่นเพียรในการฝึกฝนดนตรีของนักเรียน (จากเรื่อง Seasons Change) ในขณะเดียวกัน ภาพยนตร์ก็นำเสนอ กิริยาการแสดงออกที่ไม่สุภาพของนักเรียนที่แสดงลับหลังครู เช่น “กานดา” ที่เอาหนังสือตีลังกิ้งใส่ “ซัง” ขณะที่กำลังเรียนหนังสือ, การแอบคุยกันของกลุ่ม “สิงหา” ในห้องเรียน (จากเรื่อง เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน) เป็นต้น ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่านักเรียนไม่ค่อยสนใจเรียนในวิชาหลัก เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เป็นต้น แต่ให้ความสนใจและรู้สึกสนุกกับวิชาด้านสังคมและศิลปะ เช่น ดนตรี ลีลาศ เป็นต้น

พัฒนาการของตัวละคร

บทบาทของนักเรียน: จากการศึกษาพบว่า นักเรียนเป็นตัวแทนของวัยรุ่นในพื้นที่ด้านการเรียน เป็นผู้เรียนที่มีความตั้งใจในการเรียนหนังสือ มีความขยันหมั่นเพียร แม้ว่าจะมีอารมณ์ของความเบื่อหน่าย การไม่สนใจเรียนปรากฏอยู่บ้าง แต่สุดท้ายแล้ว ภาพยนตร์สื่อ

ความหมายให้เห็นว่าเมื่อวัยรุ่นต้องมารับบทบาทเป็นนักเรียนในพื้นที่ด้านการเรียน วัยรุ่นเลือก การศึกษาเล่าเรียนเป็นสิ่งสำคัญเพื่ออนาคตที่ดีกว่าของตัวเอง รวมถึงทำตามความคาดหวังของ คนในครอบครัวที่ต้องการให้วัยรุ่นเป็นคนดี มีวินัย ตั้งใจเรียน

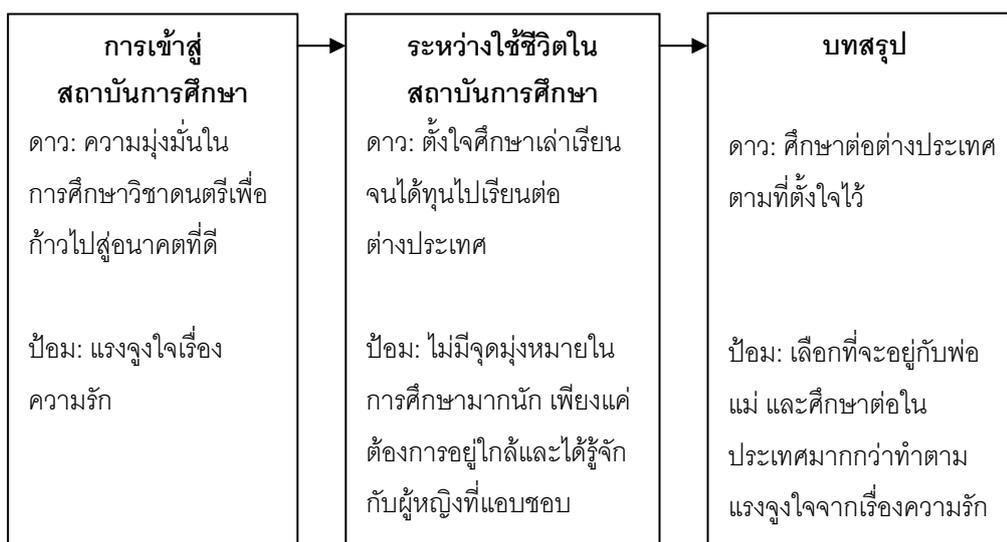
ความต้องการของนักเรียน: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าจริง ๆ แล้วนักเรียนเองก็มีความต้องการที่จะศึกษาให้จบการศึกษาตามกำหนด และมีอนาคตที่ดี สังเกต ได้จากการมาเรียนอย่างสม่ำเสมอ การตั้งใจฟังคำชี้แนะของครู ความพยายามในการศึกษาเล่าเรียน เช่น กลุ่มนักเรียนต่างตั้งใจฟังคำชี้แนะของอ.ปกาศิต ก่อนจบการศึกษา (จากเรื่อง เพื่อนดีชีพ เธอกับฉัน) หรือการแสดงพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง เช่น การลอกการบ้านเพื่อส่งให้ทันกำหนด (จากเรื่อง รักแห่งสยาม) หรือการพยายามในการลอกข้อสอบเพื่อให้สอบผ่าน (จากเรื่อง เพื่อนดีชีพ เธอกับฉัน) เป็นต้น แม้ว่าการกระทำดังกล่าวอาจเป็นเรื่องไม่ถูกต้องแต่เจตนาของนักเรียนคือให้ความสำคัญ กับเรื่องของการศึกษาเล่าเรียนเป็นหลัก

บทสรุป : จากการศึกษาพบว่า ผลที่ได้รับในท้ายที่สุดนักเรียนที่ปรากฏ บนพื้นที่ด้านการเรียนในภาพยนตร์แต่ละเรื่องก็แตกต่างกันออกไป แต่นักเรียนมีจุดหมายเดียวกัน คือต้องการเรียนให้จบการศึกษาตามกำหนด มีอนาคตที่ดี เลือกทำในสิ่งที่นักเรียนส่วนใหญ่ทำ และเห็นว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เช่น ความพยายามและความตั้งใจในการสอบวันสุดท้ายของนักเรียนใน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (จากเรื่อง เพื่อนดีชีพ เธอกับฉัน) ความพยายามของ “ดาว” ในการฝึกฝนไวโอลินจนสามารถสอบชิงทุนไปเรียนต่อที่ประเทศอังกฤษได้สำเร็จ (จากเรื่อง Seasons Change)

เพื่อความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการของตัวละครนักเรียนในพื้นที่ด้านการ เรียนให้ชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างการวิเคราะห์ตัวละครนักเรียนที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change เพราะอากาศเปลี่ยนแปลงบ่อย” ตามภาพดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4

แสดงตัวอย่างการวิเคราะห์พัฒนาการของตัวละคร “นักเรียน” จากภาพยนตร์
เรื่อง “Seasons Change เพราะอากาศเปลี่ยนแปลงบ่อย”

จากภาพแสดงให้เห็นว่าตัวละคร “ดาว” และ “ป้อม” ซึ่งเป็นตัวละครที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษาได้ชี้ให้เห็นพัฒนาการของตัวละครในพื้นที่ด้านการเรียน “ดาว” เป็นนักเรียนหญิงอยู่โรงเรียนเดียวกับ “ป้อม” มาก่อน “ดาว” มีความมุ่งมั่นในการเข้าศึกษาต่อที่วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มีความสามารถทางด้านดนตรีโดยเฉพาะไวโอลิน ขณะเดียวกันการเข้าศึกษาต่อของ “ป้อม” มีแรงจูงใจมาจาก “ดาว” นักเรียนหญิงที่ “ป้อม” ไม่รู้จัก และ “ป้อม” ก็แอบรัก “ดาว” มานาน “ดาว” สอบเข้าได้ด้วยความสามารถ ขณะที่ “ป้อม” สอบเข้าโดยที่ไม่รู้ว่าโรงเรียนอยู่ที่ไหน มีความสามารถในเชิงปฏิบัติเรื่องกลองแต่เรื่องทฤษฎีไม่เอาไหน และสอบเข้าได้จากการช่วยเหลือของ “อ.จิตาโร่”

ระหว่างที่ศึกษา “ป้อม” ไม่มีจุดมุ่งหมายในการศึกษามากนัก การเข้ามาศึกษาต่อขอเพียงแค่อายุใกล้ “ดาว” ผู้หญิงที่ “ป้อม” แอบรัก ส่วน “ดาว” มีความมุ่งมั่นที่จะสอบชิงทุนไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ เมื่อ “ป้อม” รู้เข้าก็มีความคิดที่จะไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษด้วยเช่นกัน ด้วยความสามารถของ “ป้อม” กับการช่วยเหลือของ “อ.จิตาโร่” ทำให้ “ป้อม” ฝึกฝนตีกลองทีมป้านี้จนชำนาญ ส่วน “ดาว” ก็ใช้ความพยายามในการฝึกฝน สุดท้ายทั้งคู่เป็นตัวแทนของโรงเรียนที่สามารถสอบชิงทุนไปศึกษาต่อประเทศอังกฤษได้สำเร็จ บทสรุปสุดท้าย “ป้อม” ก็รู้จักตัวเอง “ป้อม” เลือกที่จะเรียนดนตรีต่อที่วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ และสละสิทธิ์ที่จะไปศึกษาต่อ

ต่างประเทศ ขณะที่ “ดาว” เลือกที่จะไปศึกษาต่อ และประสบความสำเร็จในการเป็นนักไวโอลินระดับโลก

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า “ดาว” เป็นตัวละครที่มีความมุ่งมั่น ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนจนประสบผลสำเร็จ ภาพยนตร์แสดงให้เห็นว่า “ดาว” เป็นตัวแทนของวัยรุ่นที่เลือกความก้าวหน้าของอนาคต ขณะที่ “ป้อม” ใช้แรงจูงใจเรื่องความรักเป็นหลักในการเข้ามาศึกษาต่อในโรงเรียนดนตรี สุดท้ายแล้ว “ป้อม” ก็ต้องเลือกสิ่งที่ดีที่สุดให้กับตัวเองนั่นคือเลือกการศึกษาเพื่อเป็นบันไดในการก้าวสู่ความสำเร็จในอนาคตมากกว่าแรงจูงใจเรื่องความรัก ซึ่ง “ป้อม” เป็นตัวแทนของวัยรุ่นที่ทำตามค่านิยมของการศึกษาเล่าเรียนที่สังคมอยากให้เป็น ซึ่งป้อมเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับตัวเอง และทำเพื่อครอบครัว

จากการศึกษาลักษณะประชากรศาสตร์ และลักษณะทางจิตใจ/อารมณ์ของวัยรุ่นในบทบาทของนักเรียนพบว่า ไม่ว่าจะเป็นวัยรุ่นเพศใด ก็ต้องผ่านการขัดเกลาจากสถาบันการศึกษา เมื่อถึงช่วงอายุวัยรุ่น ชีวิตวัยรุ่นต้องเข้าสู่การจัดระเบียบวินัยผ่านสถาบันดังกล่าว นอกจากนี้ยังพบว่าตัวละครวัยรุ่นเป็นชนชั้นกลางที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเล่าเรียนในสถาบันการศึกษา ถือเป็นทุนความรู้ที่เก็บสะสมไว้ใช้ในการดำรงชีวิตในอนาคต จากการนำเสนอยังพบว่าภาพยนตร์ใช้บรรทัดฐานหลักของสังคมในการเล่าเรื่อง แม้ว่าตัวละคร “นักเรียน” ในภาพยนตร์ที่ศึกษาแสดงให้เห็นว่าในช่วงต้นเรื่อง และกลางเรื่อง วัยรุ่นจะทำอะไรก็ได้ อาจตัดสินใจทำตามบรรทัดฐานหลักของสังคม หรืออาจตัดสินใจตามความต้องการของตัวเองที่เป็นปัจเจกบุคคล แต่สุดท้ายแล้วในตอนจบของภาพยนตร์ ไม่ว่าจะเหตุผลใดก็ตามการตัดสินใจของวัยรุ่นก็เลือกทำตามบรรทัดฐานหลักของสังคมที่กำหนดเอาไว้ มีเพียงส่วนน้อยที่ภาพยนตร์นำเสนอให้เห็นว่าวัยรุ่นในพื้นที่ด้านการเรียนเริ่มต่อตรงกับบรรทัดฐานหลักของสังคม เช่น การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของครู การไม่ตั้งใจเรียน เป็นต้น

2. ตัวละคร “ครู”

ในพื้นที่ด้านการเรียนครูเป็นอีกตัวละครหนึ่งที่สำคัญในพื้นที่ ในฐานะเป็นตัวแทนของผู้ใหญ่ที่ปรากฏบนพื้นที่ดังกล่าว โดยในภาพยนตร์แต่ละเรื่องก็นำเสนอภาพของครูในหลากหลายรูปแบบแตกต่างกันออกไป ตัวอย่างตัวละคร “ครู” ที่ปรากฏในภาพยนตร์แต่ละเรื่องมีดังนี้

ภาพที่ 6

ตัวอย่างภาพตัวละคร “ครู” จากภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง

“อ.จิตาโร่” Seasons Change

“ครูพละ” รักแห่งสยาม

“อ.ปกาศิต” เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน

ลักษณะทางประชากรศาสตร์

เพศของครู : ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่ามีครูทั้งเพศชายและหญิง โดยแต่ละเรื่องให้ความสำคัญแตกต่างกันออกไป ภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change” นำเสนอให้ครูเป็นตัวละครหลักคือ “อ.จิตาโร่” และ “อ. โรซี่” ซึ่งปรากฏอยู่ตลอดทั้งเรื่อง ส่วนภาพยนตร์เรื่อง “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” ครูส่วนใหญ่เป็นตัวละครประกอบ แต่ก็ปรากฏบนพื้นที่ด้านการเรียนอยู่บ่อยครั้ง ส่วนใหญ่จะเป็นครูเพศหญิงมากกว่าเพศชาย และสุดท้ายภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” ภาพยนตร์ไม่ได้ให้ความสำคัญกับครู มีครูปรากฏในภาพยนตร์เพียง 3 ฉาก อีกทั้งเป็นตัวละครประกอบด้วย

อายุของครู : ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าครูส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยกลางคนอายุประมาณ 30-45 ปี เช่น อ.ปกาศิต (จากเรื่อง เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน), ครูพละ (จากเรื่อง รักแห่งสยาม) เป็นต้น มีเพียงส่วนน้อยที่เป็นครูในช่วงสูงวัย ได้แก่ อ.จิตาโร่ (จากเรื่อง Seasons Change) ครูภาษาอังกฤษ (จากเรื่อง เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน) เป็นต้น ครูส่วนใหญ่มีอายุมากกว่านักเรียนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป สะท้อนให้เห็นถึงความอาวุโสทางวัยวุฒิที่มีมากกว่า และแสดงให้เห็นว่าครูผ่านประสบการณ์ชีวิตมามากกว่านักเรียน

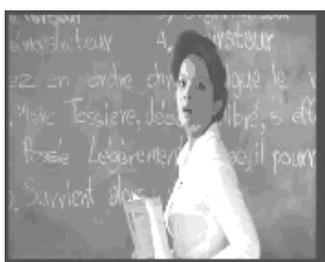
ระดับการศึกษาของครู : ภาพยนตร์ไม่ได้ระบุระดับการศึกษาของครูแต่สื่อความหมายให้ว่ามีครู 2 ลักษณะ คือ ครูที่สอนวิชาที่เกี่ยวกับสังคมและศิลปะ เช่น วิชาดนตรี (จากเรื่อง Seasons Change) วิชาพลศึกษา (จากเรื่อง รักแห่งสยาม) วิชาลีลาศ (จากเรื่อง เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน) และครูที่สอนวิชาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิชาภาษาอังกฤษ วิชาฟิสิกส์ เป็นต้น

ฐานะทางเศรษฐกิจ/สังคมของครู : จากการศึกษพบว่า ภาพยนตร์ไม่ได้กล่าวถึงฐานะทางเศรษฐกิจ/สังคมของครูอย่างชัดเจน แต่จากการวิเคราะห์ถึงอาชีพประกอบกับการแต่งกายของครูพบว่า ครูส่วนใหญ่ก็เป็นตัวแทนของชนชั้นกลางเช่นเดียวกับนักเรียน

การแต่งกายของครู : ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นการแต่งกายของครู 2 ลักษณะ คือ ครูในชุดเครื่องแบบสีขาวเป็นทางการ แต่งกายสุภาพเรียบร้อย เสื้อผ้าของครูในเรื่องส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกันมาก และอีกลักษณะหนึ่งคือ ครูที่ไม่ได้ใส่ชุดเครื่องแบบแต่มีความสุภาพเรียบร้อย ครูแต่งตัวได้หลากหลายแบบ ซึ่งการแต่งกายทั้ง 2 แบบมีผลต่อการเสริมบุคลิกภาพของครูให้มีความน่าเชื่อถือ และมีอำนาจ ดังปรากฏในรูปภาพ

ภาพที่ 7

ตัวอย่างภาพการแต่งกายของตัวละคร “ครู” จากภาพยนตร์

เฟรนช์ชิพ เธอกับฉัน

Seasons Changes

Seasons Changes

ลักษณะทางจิตใจ/อารมณ์

ลักษณะนิสัยของครู: จากการศึกษพบว่า ครูแต่ละคนมีนิสัยที่หลากหลายแตกต่างกันไป แต่ครูส่วนใหญ่มีลักษณะหลัก ๆ 3 ประเภทคือ

- ชอบแสดงอำนาจด้วยการว่ากล่าวตักเตือนผ่านคำพูด การใช้สายตา และเครื่องมือแสดงอำนาจ เช่น ไม้เรียว เป็นต้น
- มีเจตคติต่อความเป็นครูสูง มีการเตรียมสอนเป็นอย่างดี ต้องการให้ความรู้แก่นักเรียนเต็มที่ ให้คำชี้แนะในการใช้ชีวิต และมีความปรารถนาดีให้กับนักเรียน
- มีนิสัยขี้เล่น อ่อนโยน ความเป็นกันเอง และนักเรียนเข้าถึงได้ง่าย

กิริยาการแสดงออกของครู: จากการศึกษพบว่า เมื่อครูปรากฏในพื้นที่ด้านการเรียน ครูส่วนใหญ่จะมีความสำรวม สุภาพเรียบร้อย แสดงบุคลิกลักษณะที่แสดงถึงอำนาจที่เหนือกว่าและดีกว่าในพื้นที่ ในขณะที่เดียวกันครูก็แสดงอารมณ์ผ่านทางหน้าตา และการ

แสดงออกอื่น ๆ เช่น น้ำเสียง บุคลิกลักษณะส่วนตัว ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ “อ.จิทาโร่” และ “อ. โรซี่” (จากเรื่อง Seasons Change) ที่มีความสนุกสนาน ตลกจนบางครั้งดูไม่น่าเชื่อถือ มีความเป็นกันเอง นักเรียนเข้าถึงได้ง่าย

จากการศึกษาลักษณะประชากรศาสตร์ และลักษณะทางจิตใจ/อารมณ์ของครูพบว่า เป็นตัวแทนของผู้ใหญ่ในพื้นที่ด้านการเรียน เนื่องจากมีประสบการณ์ในการใช้ชีวิตมามากกว่านักเรียน จะเห็นได้ว่าครูในภาพยนตร์มีวิธีการคิด ลักษณะนิสัยที่แสดงถึงความมีวิสัยทัศน์ และคุณวุฒิที่สูงกว่านักเรียน กิริยาการแสดงออกบางอย่างแสดงให้เห็นถึงอำนาจในการปกครองที่มีมากกว่านักเรียน

พัฒนาการของตัวละคร

บทบาทของตัวละคร: จากการศึกษพบว่า ครูที่ปรากฏในภาพยนตร์เป็นเหมือนตัวแทนของผู้ใหญ่ที่ทำหน้าที่ดูแล อบรมสั่งสอนให้นักเรียนได้รับความรู้ รวมถึงความมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ครูจะมีบทบาทในการออกคำสั่งบนพื้นที่ด้านการเรียนอย่างเห็นได้ชัด เป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดบนพื้นที่ แต่ในขณะเดียวกันภาพยนตร์บางเรื่องก็ทำให้บทบาทของครูอ่อนลงด้วยการเสริมบุคลิกความเป็นกันเอง มีอารมณ์ขัน เพื่อให้ให้นักเรียนรู้สึกคุ้นเคย เข้าถึงง่าย ไม่เกรงกลัวจนเกินไป ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ “อ.จิทาโร่” ซึ่งเป็นอาจารย์คู่ชีพของ “ป้อม” เป็นครูที่นักเรียนรักและให้ความเคารพ มีบุคลิกที่แสดงถึงความสนุกสนาน เป็นคนตลก นักเรียนเข้าถึงได้ง่าย คอยช่วยเหลือ “ป้อม” ในทุก ๆ เรื่อง แต่ในขณะเดียวกันก็มีการใช้อำนาจร่วมด้วย โดยที่ อ.จิทาโร่วานให้ป้อมมาช่วยตีกลองในงานวิทยานิพนธ์ของตัวเอง (จากเรื่อง Seasons Change)

ความต้องการของตัวละคร: จากการศึกษพบว่า ครูทุกคนล้วนมีความปรารถนาดีต่อนักเรียนทั้งสิ้น แม้ว่าจะไม่แสดงออกมาให้เห็นชัดเจน ครูทุกคนต้องการให้เด็กได้รับความรู้ เรียนจบตามกำหนด มีอนาคตที่ดี ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือบทสนทนาของ อ. ปกาศิต ที่พูดให้นักเรียนฟังก่อนสอบภาคเรียนสุดท้าย จากภาพยนตร์เรื่อง “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” ดังนี้

อ.ปกาศิต: เหลือเวลาอีกไม่นานแล้วนะที่พวกเธอจะต้องสอบไล่ ใครที่สงสัยหรือไม่เข้าใจวิชาอะไร รีบจัดการซะ ถ้าพลาดคราวนี้ไม่มีสิทธิ์แก้ตัว การสอบคราวนี้ถือว่าเป็นก้าวสำคัญของชีวิตพวกเธอ ในชีวิตของพวกเธอต้องก้าวไปข้างหน้าอีกหลายก้าว จำไว้เลยนะ ความทู่แท้ ตั้งใจ มีสติ ฝึกฝน ฝึกหาความรู้ เป็นคาถาไม่ให้เธอก้าวพลาด แต่สิ่งที่ครูอยากได้จากพวกเธอไม่ได้ให้เธอเรียนเก่ง ครูอยากให้เธอเป็นคนดีเป็นคนดีของครอบครัวเป็นคนดีของสังคม (เสียงปรบมือ)

บทสรุป : จากการศึกษาพบว่า ภาพยนตร์ส่วนใหญ่ไม่ได้กล่าวถึงบทสรุปของครูบนพื้นที่การเรียน มีเพียงภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change” เพียงเรื่องเดียวที่กล่าวถึง “อ.จิตาโร” ที่ศึกษาต่อและทำวิทยานิพนธ์เรื่องการผสมผสานกลองพื้นบ้านไทยในจังหวัดนครราชสีมาได้สำเร็จ และความรักระหว่าง “อ.จิตาโร” และ “อ.โรซี่”

จากการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของตัวละครที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านการเรียนของวัยรุ่น พบว่า บุคลิกลักษณะของครูถือเป็นตัวแทนของผู้ใหญ่ในพื้นที่ ซึ่งมีความอาวุโสกว่าทั้งเรื่องวัยวุฒิและคุณวุฒิ มีการใช้คำสั่งผ่านสายตา และการแนะนำตักเตือน ของครูต่อนักเรียน สังกัดได้จากฉากหนึ่งในภาพยนตร์เรื่อง “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” ภาพยนตร์ใช้มุมกล้องผ่านสายตาของผู้ชมจากหลังห้องเรียน โดยจัดวางตำแหน่งของครูให้ยืนอยู่เหนือนักเรียนในตำแหน่งตรงกลางหน้าห้องเรียน หรือบางฉากก็ใช้มุมกล้องผ่านสายตาของครู โดยถ่ายจากหน้าห้องแบบ Pan Down จากซ้ายไปขวาของนักเรียนในห้องเรียน การจัดวางตำแหน่งแสดงให้เห็นว่าครูถือเป็นผู้ใช้อำนาจในพื้นที่ด้านการเรียนอย่างแท้จริงคือเป็นศูนย์รวมอำนาจบนพื้นที่นั้น ไม่ว่าจะเดินไปบริเวณใดในห้องเรียน ครูสามารถใช้อำนาจได้อย่างเต็มที่

แต่ในขณะเดียวกันภาพยนตร์ก็ประกอบสร้างให้ครูมีความสนุกสนาน มีความเป็นกันเองผ่านทั้งทางหน้าตา และกิริยาท่าทาง เพื่อให้นักเรียนเข้าถึงได้ง่ายมากขึ้น มีการใช้ภาพแบบ Medium Shot และ Close-Up เพื่อแสดงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ เช่นเดียวกับนักเรียนที่เป็นตัวแทนของของวัยรุ่นที่เชื่อฟัง ปฏิบัติตามคำสั่งของครู มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ต่อรองอำนาจด้วยการไม่สนใจเรียน นอกจากนี้ภาพยนตร์ก็ใช้ภาพแบบเดียวกันในสื่อความหมายการถ่ายทอดความรู้สึก อารมณ์ของตัวละครให้ผู้ชมได้รับรู้ร่วมกัน

ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างนักเรียนและครู ภาพยนตร์ใช้วิธีการนำเสนอให้ดูเป็นธรรมชาติ (Naturalise) ทำให้การใช้อำนาจดูแบบเนียนจนผู้ชมไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นการใช้อำนาจ เช่น การแต่งกายให้ถูกกฎระเบียบเมื่ออยู่ในห้องเรียน การยกมือไหว้ของนักเรียนเพื่อทำความเคารพ เป็นต้น การกระทำต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งหมดของตัวละครเกี่ยวข้องกับอำนาจในพื้นที่ทั้งสิ้น เพียงแต่กระทำจนเคยชิน เลยไม่รู้สึกรู้ว่าปฏิบัติการแห่งการใช้อำนาจเกิดขึ้นบนพื้นที่อยู่ตลอดเวลา

และเพื่อความเข้าใจในเรื่องของการใช้อำนาจผู้วิจัยได้แจกแจงตารางสรุปเทียบคุณลักษณะทั้ง 3 ด้านของตัวละครนักเรียน/ครู ที่ประกอบสร้างผ่านสื่อภาพยนตร์ดังนี้

ตารางที่ 5

แสดงการเปรียบเทียบเกณฑ์การวิเคราะห์ของตัวละครนักเรียน/ครู ในภาพยนตร์

เกณฑ์การวิเคราะห์	นักเรียน	ครู
ลักษณะประชากรศาสตร์ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ/สังคม การแต่งกาย	ชาย/หญิง 15-18 ปี มัธยมศึกษาตอนปลาย ชนชั้นกลาง ชุดเครื่องแบบนักเรียน	ชาย/หญิง 30 ปีขึ้นไป ระดับปริญญาตรีหรือมีประสบการณ์ ในวิชาที่สอน ชนชั้นกลาง ชุดเป็นทางการสุภาพเรียบร้อย
ลักษณะทางจิตใจ/อารมณ์ นิสัย กิริยาการแสดงออก	รักความสนุกสนาน เรียน ๆ เล่น ๆ ส่วนใหญ่เชื่อฟังและ ปฏิบัติตามคำสั่ง ประพฤติดินให้ อยู่ในกรอบที่โรงเรียน กำหนด	ชอบใช้อำนาจผ่านการออก คำสั่ง มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู มีความเป็นกันเอง ชอบแสดงอารมณ์ผ่านสีหน้า น้ำเสียงและเครื่องมือในการแสดง อำนาจ
พัฒนาการของตัวละคร บทบาทของตัวละคร ความต้องการของตัวละคร บทสรุป	เป็นผู้เรียนที่ ขยันหมั่นเพียร จบการศึกษาตามกำหนด มีอนาคตที่ดี นักเรียนแต่ละคนมี เป้าหมายชีวิตของตัวเอง	มีหน้าที่ดูแลอบรมสั่งสอน ให้ความรู้ ให้คำแนะนำในเรื่องต่าง ๆ สอนให้ได้รับความรู้ อยากให้ลูกศิษย์มีอนาคตที่ดี ภาพยนตร์ส่วนใหญ่ไม่ได้กล่าวถึง บทสรุปของครู

ข้อสรุปของความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและครูบนพื้นฐานที่ด้านการเรียนพบว่า ภาพยนตร์กำลังให้คำอธิบายกับวัยรุ่นนักเรียนว่าเป็นเหมือนตัวแทนของชนชั้นกลางที่ต้อง

ศึกษาเล่าเรียนในสถาบันการศึกษา เพื่อเป็นชนชั้นกลางที่ดีในอนาคต ซึ่งการศึกษาเล่าเรียนเป็นขั้นตอนหนึ่งของชีวิตที่ผ่านการขัดเกลาโดยมีครูซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ใหญ่ที่มีคุณวุฒิและวัยวุฒิที่มากกว่า เป็นต้นแบบของการเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบกับบรรทัดฐานหลักของสังคมเกี่ยวกับวัยรุ่น และการศึกษาที่อธิบายไว้ในหัวข้อที่ 1.1 จะเห็นได้ว่าภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง ที่ศึกษานั้น ยังเป็นภาพตัวแทนของค่านิยมหลักของสังคมที่ทำหน้าที่อบรมสั่งสอน ให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางให้วัยรุ่นนักเรียนเดินทางไปในทิศทางที่ถูกต้อง และเมื่อพิจารณาถึงบทบาทหน้าที่ พฤติกรรม ของครูในภาพยนตร์ส่วนใหญ่เป็นครูที่ดี เป็นไปตามบรรทัดฐานหลักของสังคมที่ต้องการให้ครูเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับวัยรุ่นนักเรียน

1.2.2 สถานที่ (ที่ไหน มีลักษณะอย่างไร)

พื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านการเรียนของวัยรุ่น ส่วนใหญ่ปรากฏบนพื้นที่ต่าง ๆ ในบริเวณโรงเรียน เช่น ห้องเรียน ลานใต้อาคารเรียน เป็นต้น โดยเฉพาะห้องเรียนของชั่วโมงเรียนวิชาต่าง ๆ พื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นด้านการเรียนปรากฏในภาพยนตร์ มีดังต่อไปนี้

ภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change” มีพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านการเรียนของวัยรุ่น ได้แก่ ห้องเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และวิชาดนตรี

ภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” มีพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านการเรียนของวัยรุ่น ได้แก่ ห้องเรียนใต้อาคารวิชาพลศึกษา

ภาพยนตร์เรื่อง “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” มีพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านการเรียนของวัยรุ่น ได้แก่ ห้องเรียนวิชาภาษาอังกฤษและวิชาฟิสิกส์ ห้องเรียนวิชาเต้นรำ

ภาพที่ 8

ตัวอย่างภาพแสดงพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านการเรียนของวัยรุ่น

Seasons Change

เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน

ในการวิเคราะห์สถานที่ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ดังนี้

- พื้นที่ทางกายภาพ
- พื้นที่ทางสังคม
- พื้นที่ทางอารมณ์

พื้นที่ทางกายภาพ

พื้นที่ด้านการเรียนถือเป็นพื้นที่หลักที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง จากการศึกษาพบว่า พื้นที่ด้านการเรียนในภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change” และ “รักแห่งสยาม” มีความคล้ายคลึงกับบรรยากาศการเรียนของจริงคือเป็นอาคารเรียนขนาดใหญ่ บรรยากาศร่มรื่น มีต้นไม้ล้อมรอบพื้นที่ ในห้องเรียนมีโต๊ะเลคเชอร์ขนาดเล็ก อุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ไวท์บอร์ด เครื่องปรับอากาศ ขณะที่ภาพยนตร์เรื่อง “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” กลับนำเสนอห้องเรียนในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก อาคารเก่า ๆ สังเกตได้จากห้องเรียนที่มีโต๊ะเก้าอี้ไม้ขนาดใหญ่ กระดานดำ ภาพยนตร์ทุกเรื่องสื่อความหมายให้เห็นถึงการจัดระเบียบให้กับพื้นที่ด้วยการจัดวางตำแหน่งของภาพ การจัดตำแหน่งระยะห่างระหว่างโต๊ะ เก้าอี้ กระดานดำ รวมไปถึงการสื่อความหมายให้เห็นว่าพื้นที่ของโรงเรียนในบริเวณต่าง ๆ มีบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การเรียน ทำให้นักเรียนรู้สึกอยากมาโรงเรียน

นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่าภาพยนตร์เลือกใช้สถานที่ถ่ายทำคือโรงเรียนจริง ๆ มาใช้เป็นฉากของเรื่อง ทำให้ผู้ชมมีความรู้สึกร่วมไปกับตัวละครหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าโลกภาพยนตร์กับโลกความเป็นจริงดูคลุมเครือ จนผู้ชมอาจแยกไม่ออก และรู้สึกคล้อยตามเนื้อเรื่องที่ปรากฏในภาพยนตร์

พื้นที่ทางสังคม

ห้องเรียนถือเป็นพื้นที่เด่นที่สุดที่ภาพยนตร์เลือกนำมาเสนอ ถือได้ว่าเป็นพื้นที่ปิด เป็นเหมือนห้องที่มีเส้นสมมติแบ่งเขตออกจากโลกภายนอก พื้นที่ในห้องเรียนเปลี่ยนแปลงความหมายตามตัวละครที่ปรากฏในพื้นที่ เช่น เมื่อมีครูอยู่ในห้องเรียน ห้องเรียนจะกลายเป็นพื้นที่ของการเรียนการสอน การจัดระเบียบวินัย เนื่องจากครูเป็นผู้มีอำนาจมากที่สุดในพื้นที่ขณะนั้น ภาพยนตร์สื่อความหมายวิธีการถ่ายภาพจากด้านหลังของนักเรียนจากมุมห้องด้านขวาไล่จนถึงมุมห้องด้านซ้าย แสดงให้เห็นถึงการใช้กล้องแทนสายตาของนักเรียนที่มองไปที่ศูนย์รวมอำนาจในพื้นที่หน้าห้อง และเมื่อครูเดินออกจากห้องไป อำนาจก็ถูกเปลี่ยนไปสู่การควบคุมของนักเรียน โดยแสดงออกผ่านทางหน้าตา กิริยาท่าทางอย่างเต็มที่ เช่น การตะโกนโวยวาย การพูดคุยกันอย่างสนุกสนาน เป็นต้น ภาพยนตร์ก็ใช้กล้องแทนสายตาของผู้ชมที่มองเข้าไปในพื้นที่ด้านการเรียน

ดูการแสดงออกของนักเรียน การใช้กล้องเป็นวิธีหนึ่งในการสื่อความหมายของภาพยนตร์วัยรุ่นโดยถูกใช้เพื่อจัดระเบียบวินัยให้กับวัยรุ่นผ่านโลกภาพยนตร์ แสดงในภาพดังนี้

ภาพที่ 9

ตัวอย่างภาพแสดงความสัมพันธ์ทางอำนาจของตัวละคร “นักเรียน” ระหว่าง
ที่มีตัวละคร “ครู” และไม่มีตัวละคร “ครู” บนพื้นที่ห้องเรียน
จากภาพยนตร์เรื่อง เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน

พื้นที่ทางอารมณ์

พื้นที่ทางอารมณ์เป็นพื้นที่หนึ่งที่แสดงถึงความรู้สึกของตัวละครรวมไปถึงบรรยากาศโดยรอบพื้นที่ ในภาพยนตร์ที่เลือกมาศึกษาจะพบว่า ห้องเรียนในภาพยนตร์แต่ละเรื่องก็ให้ความรู้สึกต่างกัน โดยภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change” และ “รักแห่งสยาม” มีความคล้ายคลึงกันในเรื่องของพื้นที่ ซึ่งห้องเรียนและสภาพโรงเรียนสื่อความหมายให้เห็นถึงความทันสมัย ความสะดวกสบาย ขณะที่ภาพยนตร์เรื่อง “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” สื่อความหมายถึง ความเป็นอดีต ความเป็นชนบท ซึ่งภาพยนตร์เรื่องนี้ได้สอดแทรกเรื่องของการหวนระลึกถึงอดีต (Retrospect) ไว้ด้วย สังเกตได้จากตัวละครในเรื่องซึ่งเป็นผู้ใหญ่ได้หวนคิดถึงช่วงชีวิตในขณะที่ใช้ชีวิตในเวลาเรียนซึ่งปรากฏอยู่หลายฉากในภาพยนตร์

ห้องเรียนเป็นพื้นที่ที่สร้างอารมณ์ได้หลากหลายขึ้นอยู่กับว่ามีตัวละครโดยอยู่บนพื้นที่บ้าง จากภาพที่ 9 ยังสามารถนำมาอธิบายเพิ่มเติมในเรื่องของพื้นที่ทางอารมณ์ได้ คือ ภาพยนตร์สื่อความหมายให้ห้องเรียนจะเป็นพื้นที่ทางอารมณ์ของนักเรียนในการแสดงออกถึงความสุข ความสนุกสนาน อารมณ์ที่แสดงถึงความเป็นอิสระแต่เมื่อครูปรากฏตัวบนพื้นที่ห้องเรียนก็จะเปลี่ยนสภาพเป็นพื้นที่ทางอารมณ์ของครูในการควบคุม การออกคำสั่ง และอารมณ์ของนักเรียนบนพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงไป สรุปได้ว่าภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าพื้นที่ด้านการ

เรียนโดยเฉพาะห้องเรียนเป็นพื้นที่ที่มีอารมณ์ผสมผสานกันทั้งความสุขและความทุกข์ ถึงแม้ว่าจะถูกควบคุม วิทยุรุ่นก็มีความสุขได้ระดับหนึ่ง

ข้อสรุปจากการจำแนกพื้นที่ด้านการเรียนทั้ง 3 ลักษณะ แสดงให้เห็นว่าในภาพยนตร์นั้นพื้นที่ทางกายภาพเป็นพื้นที่ที่กำหนดให้วิทยุรุ่นต้องใช้ชีวิตอยู่ ส่วนพื้นที่ทางสังคมและอารมณ์ ภาพยนตร์พยายามจัดวินัยให้กับนักเรียน เป็นเหมือนกลไกของโรงเรียนในการจัดวินัย ให้นักเรียนเป็นคนดีของสังคม และมีภาพของครูใจดี เป็นต้นแบบที่ดีให้กับวิทยุรุ่น

1.2.3 ช่วงเวลา (เมื่อไร)

พื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านการเรียนของวิทยุรุ่น ที่ปรากฏในภาพยนตร์ทั้งสามเรื่อง พบว่า ช่วงเวลามีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบสร้างพื้นที่ โดยในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาช่วงเวลาคือเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

- มิติเวลาเชิงกายภาพ
- มิติเวลาเชิงสังคม
- มิติเวลาเชิงอารมณ์

มิติเวลาเชิงกายภาพ

มิติเวลาเชิงกายภาพบนพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านการเรียนของวิทยุรุ่นในภาพยนตร์ พบว่า เป็นช่วงเวลาเรียนตั้งแต่เช้าถึงเย็นเหมือนกับสภาพชีวิตจริงของวิทยุรุ่นทั่วไป สืบเนื่องจากการนำเสนอของภาพยนตร์ที่มีการใช้ภาพในการสื่อสาร เช่น การเข้าแถวเคารพธงชาติในตอนเช้า นักเรียนเลิกเรียนเดินกลับบ้าน เป็นต้น แสดงในภาพดังนี้

ภาพที่ 10

ตัวอย่างภาพแสดงมิติเวลาเชิงกายภาพบนพื้นที่ด้านการเรียนจากภาพยนตร์เรื่อง
“Seasons Change เพราะอากาศเปลี่ยนแปลงบ่อย”

เนื่องจากในภาพยนตร์นำเสนอการดำเนินชีวิตของตัวละครที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ที่โรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งช่วงเวลาตั้งแต่เช้าถึงเย็นถือว่าเป็นช่วงเวลาที่ยาวนาน ถ้ามองตามหลักของระบบทุนนิยมพบว่า ภาพยนตร์นำเสนอภาพตัวแทนวิถีคิดเรื่องการจัดแบ่งช่วงเวลาแบบ Day Time ซึ่งจัดเป็นเวลางาน/เรียน เวลาว่าง และเวลานอน ช่วงเวลาละ 8 ชั่วโมง โรงเรียนใช้วิธีดังกล่าวในการขจัดเวลาให้กับวัยรุ่นเข้าใจเวลาในชีวิตประจำวันแบบนี้

มิติเวลาเชิงสังคม

ถ้าวิเคราะห์ตามโครงเรื่อง จะพบว่า ในช่วงต้นเรื่องและกลางเรื่อง ภาพยนตร์วัยรุ่นนักเรียนไม่ได้ให้ความสำคัญกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านการเรียนของวัยรุ่นมากนัก โดยเฉพาะภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” แทบไม่ปรากฏรูปแบบการดำเนินชีวิตดังกล่าวบนพื้นที่ด้านการเรียนเลย ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าเวลาส่วนใหญ่ของนักเรียนหมดไปกับการใช้ชีวิตกับเพื่อน การแสดงความรักของตัวละครมากกว่าการสนใจเรื่องการเรียนรู้ นักเรียนใช้ชีวิตแบบสบาย ๆ ไม่เร่งรีบ มีการทำกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกับการเรียน แต่เมื่อพิจารณาจนถึงตอนจบเรื่องจะเห็นได้ว่าสุดท้ายแล้ววัยรุ่นก็ให้ความสำคัญกับการเรียน สังเกตได้จากความพยายามในการศึกษาเล่าเรียนให้จบตามหลักสูตร การตั้งเป้าหมายในการศึกษาต่อในอนาคต เป็นต้น

มิติเวลาเชิงอารมณ์

จากการศึกษาพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านการเรียนของวัยรุ่น ที่ปรากฏในภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง พบว่า พื้นที่ต่าง ๆ ของโรงเรียนที่ปรากฏในภาพยนตร์ โดยเฉพาะห้องเรียน ภาพยนตร์ทำให้รู้สึกถึงอารมณ์ความสุขที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นของนักเรียนและครูรวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกันเอง มิติเวลาเชิงอารมณ์สื่อสารถึงความสุขและความสนุกสนานที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ด้านการเรียนของวัยรุ่น ดังในฉากหนึ่งของภาพยนตร์เรื่อง “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” ที่นำเสนอพื้นที่ด้านการเรียนของวัยรุ่น โดยใช้การสื่อสารด้วยภาพ และเสียงดนตรีประกอบที่สื่อถึงความสุข ความสนุกสนานของนักเรียนบนพื้นที่ ถึงแม้ว่าฉากดังกล่าวจะอยู่ในห้องเรียนที่มีครูปรากฏบนพื้นที่ร่วมด้วยก็ตาม

ข้อสรุปในการศึกษาช่วงเวลาในพื้นที่ด้านการเรียน แสดงให้เห็นว่าถึงแม้โรงเรียนจะเป็นพื้นที่ในการจัดระเบียบวินัยให้กับวัยรุ่น เป็นพื้นที่ที่ถูกกำหนดให้อยู่ภายใต้อำนาจของโครงสร้างทางสังคม แต่ภาพยนตร์ทำให้การจัดระเบียบวินัยกลายเป็นช่วงเวลามีความสุข มีความสนุกสนาน วัยรุ่นส่วนใหญ่รู้สึกมีความสุขเมื่ออยู่บนพื้นที่ด้านการเรียน ไม่ว่าจะทำกิจกรรมใดบนพื้นที่ก็ตาม

1.2.4 ลักษณะกิจกรรม/ผลจากกิจกรรม (ทำอะไร/เกิดอะไร)

เนื้อเรื่องแก่นเรื่อง (Theme) ของภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง กล่าวถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์บนพื้นที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ต่อคนรัก ครอบครัว เพื่อน พื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านการเรียนของวัยรุ่น จึงเป็นเพียงฉากหลังในการดำเนินเรื่องของตัวละคร “ครู” และ “นักเรียน” ที่อยู่บนพื้นที่ดังกล่าว การนำเสนอดังกล่าวสื่อให้เห็นถึงความขัดแย้ง (Conflict) ระหว่างวัยรุ่นกับผู้ใหญ่ โดยครูมีอิทธิพลอยู่เหนือนักเรียนตลอดเวลา โดยเฉพาะเมื่ออยู่ในห้องเรียน แม้ว่าวัยรุ่นจะใช้อำนาจเพื่อต่อต้านและขัดขืนเล็กน้อยเพียงใดแต่ก็ยังคงอยู่ในขอบเขตการควบคุมดูแลของผู้ใหญ่ที่ต้องการจัดวินัยทางสังคมให้กับวัยรุ่นเหล่านี้ ดังตัวอย่างฉากต่อไปนี้

ภาพที่ 11

ตัวอย่างภาพฉากที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวละคร “ครู” และ “นักเรียน” ในห้องเรียน จากภาพยนตร์เรื่อง “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน”

ในฉากดังกล่าวจะเห็นได้ว่าระหว่างที่ครูหันหลังเขียนกระดาน นักเรียนได้แอบต่อต้านครูด้วยการทำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น ดูหนังสือไป สองพระ พุดคุยกันอย่างสนุกสนาน และเมื่อครูหันกลับมามอง กิจกรรมดังกล่าวต้องยุติลงอย่างรวดเร็ว ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการจัดวินัยของครูซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ใหญ่ในพื้นที่ที่มีอำนาจเหนือกว่า และมีอิทธิพลมากกว่า นักเรียนไม่สามารถทำอย่างอื่นได้ ต้องปฏิบัติตามให้อยู่ในขอบเขตที่ครูกำหนด แม้ว่าวัยรุ่นจะแอบหรือหลบซ่อนอย่างไรก็ตาม วัยรุ่นไม่มีโอกาสทำอย่างอื่นได้อย่างเต็มที่ในพื้นที่ด้านการเรียน นอกจากการตั้งใจศึกษาเล่าเรียน

จากการศึกษาการประกอบสร้างพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านการเรียน ของวัยรุ่นพบว่า บนพื้นที่ดังกล่าวเกิดความสัมพันธ์ทางอำนาจของครูและนักเรียน ในมุมมองของนักเรียนมองว่าครูเป็นผู้จัดวินัยทุกอย่างบนพื้นที่ด้านการเรียน นักเรียนอาจขัดคำสั่งหรือทำตามใจตัวเองบนพื้นที่ได้บ้าง แต่ต้องอยู่ในขอบเขตที่กำหนด

ข้อค้นพบอีกประการหนึ่งคือ ไม่ว่าครูหรือนักเรียนสามารถมีอำนาจบนพื้นที่ดังกล่าวได้ พื้นที่มีลักษณะลื่นไหล และถูกเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามอำนาจของคนบนพื้นที่ แต่เมื่อครูอยู่ในฉากห้องเรียน พื้นที่ดังกล่าวจะกลายเป็นพื้นที่ของครูในการจัดวินัยให้กับวัยรุ่นนักเรียน

ข้อค้นพบสุดท้ายคือ เป็นพื้นที่ที่แสดงถึงการใช้ชีวิตของวัยรุ่นด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเรียนรู้ การแสดงความรู้สึกระหว่างตัวละคร การใช้ชีวิตอยู่กับเพื่อน เป็นต้น การใช้ชีวิตของวัยรุ่นในภาพยนตร์แต่ละเรื่องส่วนใหญ่ล้วนเกิดขึ้นในพื้นที่โรงเรียน

1.3 ความหมายของพื้นที่

จากการศึกษาการสร้างความหมายของพื้นที่ด้านการเรียนของวัยรุ่นในภาพยนตร์พบว่า ความหมายของพื้นที่ด้านการเรียนมีความหมายที่หลากหลาย พื้นที่ที่ปรากฏในภาพยนตร์ที่เน้นเรื่องการเรียนรู้ส่วนใหญ่อยู่ภายในบริเวณโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นห้องเรียน ใต้อาคารเรียน ห้องพักครู ห้องทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น โดยเฉพาะในห้องเรียนหรือสถานที่ที่มีการเรียนการสอนจะปรากฏในภาพยนตร์บ่อยครั้ง ความหมายของพื้นที่ด้านการเรียนมีดังนี้

ประการที่หนึ่งเป็นพื้นที่ของโลกความรู้ที่มีครูเป็นผู้สอน นักเรียนเป็นผู้เรียน ภาพยนตร์ทุกเรื่องสื่อความหมายให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างครูกับนักเรียนในห้องเรียนมีรูปแบบที่เหมือน ๆ กันคือ ครูจะยืนถ่ายทอดความรู้ แนะนำตักเตือน และใช้คำสั่งอยู่ในตำแหน่งหน้าห้องเรียน และนักเรียนจะนั่งฟังอยู่เต็มห้อง

ประการที่สองเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยการใช้ความพยายามจัดวินัยของครูในรูปแบบต่าง ๆ ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าบนพื้นที่การเรียน ครูเป็นผู้มีสิทธิที่จะจัดวินัยให้กับนักเรียนคนไหนก็ได้ การจัดวินัยของครูถูกใช้ผ่านวัจนภาษา และอวัจนภาษา เช่น การออกคำสั่งให้ปฏิบัติตาม การใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ การใช้สายตา เป็นต้น

ประการที่สามเป็นพื้นที่ที่นักเรียนใช้ต่อต้านร่วมกับการยอมต่ออำนาจในรูปแบบต่าง ๆ ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่า ในพื้นที่การเรียนไม่ใช่ว่านักเรียนจะเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของครูเสมอไป ภาพยนตร์กลับเน้นย้ำให้เห็นถึงพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงว่าไม่สนใจเรียน ด้วยการทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่ตัวเองสนใจในช่วงโมงเรียน แม้ว่าพฤติกรรมนั้นจะไม่เหมาะสมก็ตาม เช่น หยอกล้อพูดคุย ปาสิ่งของใส่กัน เป็นต้น ภาพยนตร์สื่อให้เห็นว่าการต่อต้านของนักเรียนกระทำได้ในระดับหนึ่ง คือ จะทำได้ก็ต่อเมื่อลับหลังครู หรือไม่มีครูยืนอยู่ในพื้นที่

และประการสุดท้ายเป็นพื้นที่ของนักเรียนที่มีทั้งอารมณ์สุขและทุกข์ ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่านักเรียนมีอารมณ์ที่คละเคล้ากันไป จะมีความสุขเมื่อได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ได้มาเจอเพื่อน ๆ ครูเป็นตัวละครหนึ่งที่ทำให้นักเรียนแสดงอารมณ์ความสุขได้เพียงระดับหนึ่ง จนบางครั้งการถูกควบคุมจากครูทำให้การเรียนในห้องเรียนเป็นเรื่องไม่น่าสนุก มีอารมณ์ไม่พอใจ เบื่อหน่าย ปรากฏออกมา แต่สุดท้ายแล้วภาพยนตร์ก็สื่อให้เห็นว่าให้นักเรียนมีความสุขในพื้นที่ด้านการเรียนในตอนจบของเรื่อง

ภาพยนตร์วัยรุ่นที่เลือกมาศึกษาสื่อความหมายให้เข้าใจว่าการเรียนเป็นสิ่งที่สำคัญในชีวิตของวัยรุ่นสอดคล้องกับบรรทัดฐานหลักของสังคมที่ปลูกฝังให้วัยรุ่นตั้งใจเรียน เห็นความสำคัญของการเล่าเรียนเพื่อให้ตัวเองมีอนาคตที่ดี แม้ว่าวัยรุ่นในภาพยนตร์อาจขัดแย้งกับบรรทัดฐานหลักของสังคมไปบ้างด้วยการต่อรองเรื่องการเรียน แต่ก็เป็นการต่อรองในชีวิตประจำวันแบบเล็กน้อยเท่านั้น เช่น การไม่สนใจเรียนด้วยการพูดคุยหยอกล้อกับเพื่อนในช่วงมิมเรียน เป็นต้น แต่โดยรวมแล้ววัยรุ่นในภาพยนตร์ให้ความสำคัญกับเรื่องการเรียน สังเกตได้จากตอนจบของภาพยนตร์ที่วัยรุ่นแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการศึกษาเล่าเรียน เช่น การสอบชิงทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศ (จากเรื่อง Seasons Change) ความพยายามของนักเรียนในการสอบปิดภาคเรียนเพื่อไปศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย (จากเรื่อง เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน) เป็นต้น

ข้อสรุปจากการศึกษาพื้นที่ด้านการเรียนพบว่า ครูเป็นภาพตัวแทนของผู้ใหญ่ในพื้นที่ที่มีวิถีคิดแบบวัฒนธรรมหลัก (Dominant Culture) คือการพยายามจัดวินัยของวัยรุ่นให้อยู่ในกรอบที่สังคมอยากให้เป็น ขณะเดียวกันวัยรุ่นนักเรียนก็เป็นภาพตัวแทนของเด็กวัยรุ่นที่เชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งของครูและกฎระเบียบของโรงเรียน นอกจากนี้จุดยืนของภาพยนตร์วัยรุ่นเรื่องพื้นที่ด้านการเรียนพบว่า สร้างมาจากบรรทัดฐานหลักของสังคมที่อธิบายไว้ว่าเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ และจัดระเบียบวินัยให้กับวัยรุ่น ภาพยนตร์นำเสนอให้เห็นว่าพื้นที่ด้านการเรียนเป็นพื้นที่หลักในชีวิตประจำวันของวัยรุ่น แยกออกจากกันไม่ได้ แม้ว่าวัยรุ่นจะอยู่ภายใต้การจัดระเบียบวินัยแต่ภาพยนตร์ก็ทำให้เป็นพื้นที่ของความสุขได้เช่นกัน

ส่วนที่ 2 พื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิต ด้านครอบครัวของวัยรุ่น (Space of Family Life)

2.1 วัยรุ่นกับครอบครัว: บรรทัดฐานหลักของสังคมไทย

ครอบครัวเป็นสถาบันสำคัญเบื้องต้นของมนุษย์ ครอบครัวหลาย ๆ ครอบครัวเมื่ออยู่ร่วมกันในพื้นที่หนึ่ง พื้นที่บริเวณนั้นก็กลายเป็นชุมชน ขยายตัวเป็นสังคมที่ใหญ่ขึ้นเรียกได้ว่าเป็นรากฐานความเป็นปึกแผ่นของสังคมและประเทศชาติ ในปัจจุบันด้วยสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ครอบครัวแต่ละครอบครัวจึงมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป มีทั้งที่เป็นครอบครัวเดี่ยวซึ่งเป็นครอบครัวขนาดเล็ก บางครอบครัวเป็นครอบครัวขยายที่มีสมาชิกในครอบครัวจำนวนมาก บางครอบครัวขาดพ่อหรือแม่ และมีอีกจำนวนไม่น้อยที่กำลังพ่อและแม่ ความแตกต่างดังกล่าวมีส่วนทำให้แต่ละสังคมได้รับผลแตกต่างกันไปด้วย

เรื่องครอบครัวมีความสำคัญมากที่สุดในชีวิตมนุษย์เรา ไม่ใช่สำคัญแต่เพียงชีวิตของคนทั่วไป แต่เป็นความสำคัญในชีวิตของชาติ เพราะว่าความเรียบร้อย ราบรื่น ความมั่นคงแข็งแรง และความสมบูรณ์ไพศาลของครอบครัวย่อมหมายถึง ความมั่นคงแข็งแรง และความสมบูรณ์ไพศาลของประเทศชาติ ครอบครัวไม่ใช่อะไรอื่นคือส่วนย่อยของชาตินั่นเอง (พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ, อ้างถึงใน วิจิตร รัชสิยานนท์, 2542, น. 15)

ลักษณะของครอบครัวที่แตกต่างกันส่งผลต่อรูปแบบความสัมพันธ์ของสมาชิกในแต่ละครอบครัว เนื่องจากความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์ที่เป็นไปตามบทบาททางสังคม เมื่อลูกถือกำเนิดขึ้นมาสมาชิกทุกคนไม่มีโอกาสที่จะเลือกความสัมพันธ์ ต้องเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกเท่านั้น ซึ่งความสัมพันธ์ในลักษณะนี้เกิดขึ้นบนพื้นที่ด้านครอบครัวที่ทุกคนเรียกว่า “บ้าน” ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เป็นมากกว่าที่พักอาศัย เป็นทั้งพื้นที่ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก พื้นที่ในการปลูกฝัง อบรมสั่งสอน รวมถึงสืบสานการเป็นสมาชิกที่ดีให้กับสังคม บ้านจึงถือได้ว่าเป็นพื้นที่ของครอบครัวอย่างแท้จริง ถึงแม้จะเป็นพื้นที่ขนาดเล็กที่สุดในสังคมแต่ถือได้มีความสำคัญและมีอิทธิพลอย่างมากต่อสังคม

เมื่อกล่าวถึงหน้าที่ของสถาบันครอบครัวกับวัยรุ่น ในทางสังคมวิทยาได้อธิบายไว้ว่า ครอบครัวจะเป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่มีหน้าที่หล่อหลอมพฤติกรรมของมนุษย์ และลักษณะทางอารมณ์จิตใจ เป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างและพัฒนาตัวตนจากวัยเด็กสู่วัยรุ่น จนถึงวัยผู้ใหญ่ โดยเฉพาะช่วงวัยรุ่น ครอบครัวต้องตระหนักและให้ความสำคัญมากเป็นพิเศษ เนื่องจากความสัมพันธ์

ระหว่างบุตรวัยรุ่นกับพ่อแม่ที่แปรสภาพต่าง ๆ ไปจากวัยเด็ก วัยรุ่นเริ่มมีความรู้สึกอยากเป็นอิสระ ต้องการทำอะไรด้วยตัวเอง พฤติกรรมและสภาวะทางอารมณ์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ครอบครัวจึงต้องดูแลรักษาบุตรวัยรุ่นเป็นพิเศษในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และลักษณะทางสังคมต่าง ๆ เพื่อให้วัยรุ่นเป็นคนดีของสังคม ไม่ไปสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นกับตัวเองและสังคมในอนาคต

“ครอบครัวที่มีสมาชิกรักใคร่กันดีจะทำให้เด็กมีความสุขกายและสุขใจ ในทางตรงข้ามบ้านที่มีลักษณะที่เรียกว่าบ้านแตก เด็กก็จะขาดความอบอุ่น เป็นเด็กมีปัญหา ซึ่งอาชญากรส่วนมากมาจากครอบครัวแบบนี้” (สุรพล บุญทรง, อ้างถึงใน นลินี ศุภกรโกศัย, 2546, น. 21)

นอกจากนี้ในทางสังคมวิทยาให้แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องสถาบันครอบครัวว่าการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตัวเองเป็นเรื่องที่สำคัญมาก อาทิ พ่อจะต้องเป็นเสาหลักของบ้าน เป็นผู้นำครอบครัวที่ดี ส่วนแม่จะต้องคอยอบรมสั่งสอนลูกและคอยดูแลงานภายในบ้านเรือน ในขณะที่เดียวกันวัยรุ่นเองก็ต้องเป็นลูกที่เคารพเชื่อฟังพ่อแม่ ตั้งใจเรียน และปฏิบัติตัวให้เหมาะสม เพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต เมื่อสมาชิกในครอบครัวรู้จักบทบาทหน้าที่ของตัวเองก็จะส่งผลให้ครอบครัวมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีความอบอุ่น สังคมและประเทศก็จะมีความเข้มแข็งมั่นคง

จากบรรทัดฐานหลักของสังคมเรื่องวัยรุ่นกับครอบครัวจะเห็นได้ว่าครอบครัวยังคงเป็นพื้นที่ที่สังคมเชื่อว่าจะเป็นพื้นที่ที่เด็ก ๆ ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว การดูแลกันซึ่งกันภายในครอบครัวจะเป็นเกราะป้องกันให้กับวัยรุ่นได้เติบโตและพร้อมที่จะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต ทั้ง ๆ ที่โลกความเป็นจริงครอบครัวแต่ละครอบครัวมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ในสังคม เช่นเดียวกับในงานวิจัยฉบับนี้ที่เลือกศึกษาวัยรุ่นกับครอบครัว เนื่องจากเห็นว่าภาพยนตร์สื่อความหมายถึง การปะทะกันของวิถีคิดแบบวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมย่อย คือ ครอบครัวที่วัยรุ่นไม่มีโอกาสได้เลือก เมื่อเกิดมาก็ต้องใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวที่มีพ่อแม่ พี่น้อง กับครอบครัวที่วัยรุ่นมีโอกาสได้เลือกเองเมื่อถึงวัยเจริญพันธุ์ ซึ่งความขัดแย้งทางวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นเมื่อวัยรุ่นสามารถที่จะเลือกไปมีครอบครัวของตัวเองได้ในอนาคต

ภาพยนตร์ถือว่าเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่ฉายภาพให้เห็นว่าครอบครัวแต่ละครอบครัวเลี้ยงดูวัยรุ่นแต่ละคนแตกต่างกัน ทำให้มีนิสัยที่แตกต่างกันออกไปตามสภาพของครอบครัวนั้น ๆ อาจจะเป็นหรือไม่ได้เป็นไปตามบรรทัดฐานที่สังคมให้ไว้ ซึ่งหน้าที่ในการจำลองภาพครอบครัวของภาพยนตร์จะทำให้คนในสังคมเข้าใจพื้นที่ของครอบครัวในโลกความเป็นจริงมากขึ้น

2.2 พื้นที่ด้านครอบครัว-วัยรุ่น : ความเป็นจริงในภาพยนตร์

จากการศึกษาการประกอบสร้างพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านครอบครัวของวัยรุ่น ที่ปรากฏในภาพยนตร์พบว่า พื้นที่ดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ต่าง ๆ ในบริเวณบ้าน เช่น ห้องที่มีโต๊ะอาหาร ห้องรับแขก ห้องนอน ลานหน้าบ้าน เป็นต้น นอกจากนี้ครอบครัวของวัยรุ่นในภาพยนตร์มีแนวโน้มจะเป็นครอบครัวแบบชนชั้นกลางที่ตื่นเข้ามาต้องไปทำงาน/ไปเรียน เย็นกลับบ้านมาอยู่เป็นครอบครัว ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง ให้ความสำคัญกับพื้นที่ดังกล่าวแตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” ปรากฏพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นด้านครอบครัวชัดเจนที่สุด รองลงมาคือภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change” และ “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” ตามลำดับ ในการศึกษาผู้วิจัยจะใช้แนวคิดเรื่องพื้นที่ในสื่อภาพยนตร์เป็นหลัก และองค์ประกอบของการเล่าเรื่องประกอบกันในการอธิบาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 ความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่ (ใคร)

ความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านครอบครัวของวัยรุ่น ที่ปรากฏในภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง มีตัวละครที่ปรากฏบนพื้นที่แบ่งออกเป็นตัวละครวัยรุ่นในบทบาทของการเป็น “ลูก” และตัวละคร “ผู้ปกครอง” โดยในการวิเคราะห์ตัวละคร ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ตัวละครแต่ละตัวในพื้นที่ด้านครอบครัว ดังนี้

- ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจ/สังคม
- ลักษณะทางจิตใจ/อารมณ์ ได้แก่ ลักษณะนิสัย และกิริยาการแสดงออก
- พัฒนาการของตัวละคร ได้แก่ บทบาทของตัวละคร ความต้องการของตัวละคร และบทสรุป

1. ตัวละครวัยรุ่นในบทบาทของการเป็น “ลูก”

การศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตในพื้นที่ครอบครัวของวัยรุ่น จากการศึกษาพบว่า ภาพยนตร์ทุกเรื่องกำหนดให้วัยรุ่นในฐานะลูก ไม่มีโอกาสได้เลือกครอบครัวเอง วัยรุ่นไม่สามารถที่จะกำหนดได้ว่าตัวเองต้องมาอยู่ในครอบครัวแบบไหน ภาพยนตร์จึงสื่อความหมายตัวละคร “ลูก” ออกมา 2 ลักษณะ คือ

- ลูกที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่สมบูรณ์
- ลูกที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์

ลูกที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่สมบูรณ์

ครอบครัวลักษณะแบบนี้เป็นครอบครัวที่วัยรุ่นพักอาศัยอยู่กับพ่อและแม่ มีความรักความผูกพันเกิดขึ้นภายในครอบครัว ตัวละคร “ลูก” ลักษณะดังกล่าวปรากฏในภาพยนตร์ที่เลือกมาศึกษาดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาพที่ 12

ตัวอย่างภาพตัวละคร “ลูก” ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่สมบูรณ์

จากภาพยนตร์ที่เลือกมาศึกษา

“ป๋อม” Seasons Change

“อ๋อม” Seasons Change

“สิงหา” เพื่อนดีชีพ เธอกับฉัน

ลักษณะทางประชากรศาสตร์

เพศของลูก: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่า ครอบครัวที่สมบูรณ์ไม่จำกัดว่าจะต้องเกิดขึ้นกับใคร สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน ทุกเพศ เช่น ในภาพยนตร์ตัวละครหลักส่วนใหญ่จะอยู่ในครอบครัวที่สมบูรณ์ เช่น “ป๋อม” (จากเรื่อง Seasons Change) “สิงหา” (จากเรื่อง เพื่อนดีชีพ เธอกับฉัน) ส่วน “อ๋อม” และ “ดาว” (จากเรื่อง Seasons Change) แม้ในภาพยนตร์จะไม่ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของผู้ปกครองและลูกอย่างชัดเจน แต่พอสรุปจากองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ชีวิตประจำวัน อาชีพของผู้ปกครอง ทำให้พออนุมานได้ว่าลูกน่าจะอยู่ในครอบครัวที่มีความสมบูรณ์ มีความอบอุ่น

อายุของลูก: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าวัยรุ่นจะอยู่ในช่วงอายุ 15-18 ปี ถือเป็นช่วงวัยรุ่นตอนกลางถึงวัยรุ่นตอนปลาย

ระดับการศึกษาของลูก: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้วัยรุ่นกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งถือได้ว่าเป็นช่วงสุดท้ายของชีวิตนักเรียนก่อนที่จะก้าวเข้าสู่สถาบันอุดมศึกษา นับว่าเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านที่สำคัญในการเตรียมตัวเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต

ฐานะทางเศรษฐกิจ/สังคมของลูก: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าวัยรุ่นกลุ่มนี้อาศัยอยู่ในครอบครัวชนชั้นกลาง อยู่ในฐานะของผู้อาศัยคนหนึ่งในบ้าน จากภาพยนตร์

ไม่ได้แสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นมีอาชีพเสริม หรือมีรายได้อื่นเพิ่มเติม นอกจากการใช้ชีวิตที่ต้องพึ่งพิงผู้ปกครอง

ลักษณะทางจิตใจ/อารมณ์

นิสัยของลูก: จากการศึกษาพบว่า วัยรุ่นกลุ่มนี้เป็นคนสนุกสนานร่าเริง มีอัธยาศัยดี เป็นที่รักของคนในครอบครัวรวมถึงเพื่อน ๆ พื้นฐานเป็นคนจิตใจดีและรักครอบครัว เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ปกครอง ภาพยนตร์นำเสนอให้เห็นถึงความอบอุ่นที่เกิดขึ้นในระหว่างการใช้ชีวิตประจำวันระหว่างผู้ปกครองและวัยรุ่น

กิริยาการแสดงออกของลูก: จากการศึกษาพบว่า วัยรุ่นมีหน้าตาที่มีลักษณะเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส พุดจาไฟเราะ ไม่แสดงพฤติกรรมที่ก้าวร้าวต่อหน้าผู้ปกครอง

พัฒนาการของตัวละคร

บทบาทของลูก: จากการศึกษาพบว่า วัยรุ่นกลุ่มนี้เป็นตัวแทนของวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น จะต้องเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ปกครอง ประพฤติตัวให้ดี ส่วนใหญ่มักไม่ค่อยสร้างปัญหาให้กับครอบครัว ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวเป็นไปได้อย่างดี มีบางครอบครัวเท่านั้นที่ภาพยนตร์ก็สร้างประเด็นความขัดแย้งขึ้นมาเพื่อให้ภาพยนตร์มีความน่าสนใจ เช่น “บ็อม” (จากเรื่อง Seasons Change) ที่ทำให้พ่อแม่ผิดหวังเนื่องจากบ็อมโกหก และปกปิดความลับเรื่องของการเรียน

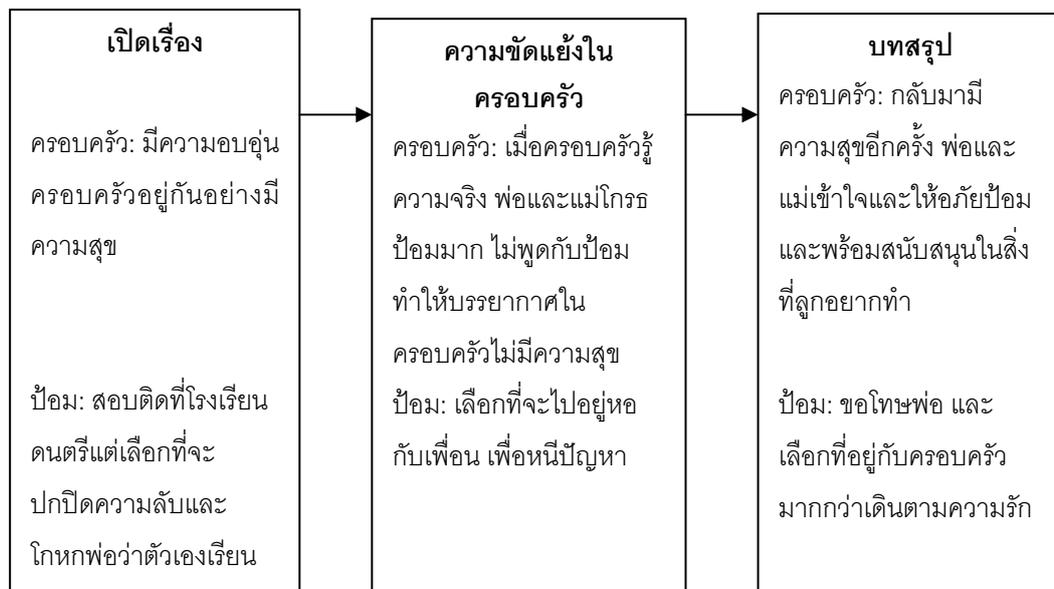
ความต้องการของลูก: จากการศึกษาพบว่า วัยรุ่นกลุ่มนี้พยายามที่จะไม่สร้างปัญหาให้กับผู้ปกครอง มีความมุ่งมั่นในการศึกษา พยายามทำหน้าที่ของตัวเองอย่างเต็มที่ เช่น “ดาว” (จากเรื่อง Seasons Change) ที่มีความสามารถเรื่องการใช้เครื่องดนตรีไวโอลินจนสามารถสอบติดวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ และคว่ำทุนไปศึกษาต่อที่ประเทศฮังการีได้สำเร็จ

บทสรุป : จากการศึกษาพบว่า วัยรุ่นกลุ่มนี้เมื่ออยู่ในครอบครัวใช้ชีวิตอย่างมีความสุข แม้ว่ามีปัญหาเข้ามาในชีวิตบ้างแต่ส่วนใหญ่ก็สามารถแก้ไขได้ด้วยตัวเอง มีเพียงส่วนน้อยที่ต้องอาศัยผู้ปกครองช่วยแก้ปัญหา และเมื่อปัญหาถูกแก้แล้วครอบครัวก็จะกลับมามีความสุขเหมือนเดิม

เพื่อความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการของตัวละครลูกในพื้นที่ด้านครอบครัว ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างการอธิบายตัวละครลูกกลุ่มนี้จากภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change เพราะอากาศเปลี่ยนแปลงบ่อย” ตามภาพดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6

แสดงตัวอย่างการวิเคราะห์พัฒนาการของตัวละครจากภาพยนตร์
เรื่อง “Seasons Change เพราะอากาศเปลี่ยนแปลงบ่อย”

ตัวละคร “ป้อม” เป็นตัวละครที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษาเพื่อชี้ให้เห็นพัฒนาการของตัวละครในพื้นที่ด้านครอบครัว ด้วยเหตุที่ “ป้อม” สอบติดที่วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ โรงเรียนสอนดนตรีของมหาวิทยาลัยมหิดลเนื่องด้วยเหตุผลด้านความรัก แต่พ่อกลับเข้าใจว่าลูกเรียนเตรียมแพทย์ “ป้อม” เลือกที่จะโกหกและปกปิดความลับนี้ไม่ให้พ่อรู้ด้วยการช่วยเหลือของ “อ้อม” และพ่อของ “อ้อม” แต่แล้วในที่สุดพ่อก็ได้รู้ความจริงทั้งหมดจาก “อ.จิตาโร่” ทำให้พ่อและแม่โกรธ “ป้อม” มากที่ “ป้อม” ไม่ยอมบอกความจริง แต่ด้วยความช่วยเหลือของ “อ.จิตาโร่” และคำขอโทษของ “ป้อม” ทำให้พ่อและแม่ก็เข้าใจและให้อภัย “ป้อม” และสุดท้าย “ป้อม” ก็ยอมที่จะไม่ไปศึกษาต่อต่างประเทศ ด้วยเหตุผลที่ว่าอยากอยู่กับพ่อและแม่มากกว่า

วัยรุ่นกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะอยู่ในครอบครัวที่มีความสุข มีความอบอุ่น แม้ว่าจะมีความขัดแย้งกันบ้าง แต่ก็ยังคงปรากฏให้เห็นความรัก ความใกล้ชิดที่วัยรุ่นมีต่อผู้ปกครอง ตัวละคร “ลูก” ในลักษณะดังกล่าวปรากฏในภาพยนตร์ที่เลือกมาศึกษา เช่น “ป้อม” ครอบครัวค้าขาย (จากเรื่อง Seasons Change), “สิงหา”-ครอบครัวข้าราชการ (จากเรื่อง เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน) เป็นต้น

จากการสื่อความหมายของภาพยนตร์พบว่า การปรากฏตัวของวัยรุ่นกลุ่มนี้เป็นเหมือนตัวแทนของชีวิตวัยรุ่นทั่วไปที่ไม่ได้ราบเรียบ ชีวิตวัยรุ่นเป็นเหมือนลูกคลื่นที่มีขึ้น ๆ

ลง ๆ ปัญหาที่เข้ามาส่วนใหญ่เป็นปัญหาเรื่องความรัก เรื่องเพื่อน แต่ปัญหาเรื่องครอบครัวก็เป็นปัญหาหนึ่งที่วัยรุ่นต้องพบเจอ ภาพยนตร์แสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นสามารถก้าวผ่านปัญหาเหล่านี้ไปได้ ด้วยความสามารถของตัวเอง และการช่วยเหลือของบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ลูกที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์

ครอบครัวในลักษณะแบบนี้เป็นครอบครัวที่วัยรุ่นไม่ได้อาศัยอยู่กับผู้ปกครอง หรือมีสมาชิกในครอบครัวตายจากไป ครอบครัวมีแต่ปัญหา ไม่มีความอบอุ่น ตัวละคร “ลูก” ลักษณะดังกล่าวปรากฏในภาพยนตร์ที่เลือกมาศึกษาดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาพที่ 13

ตัวอย่างภาพตัวละคร “ลูก” ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์

จากภาพยนตร์ที่เลือกมาศึกษา

“ไต้ง” รักแห่งสยาม

“มิว” รักแห่งสยาม

“มิถุนา” เพื่อนดชิพ เธอกับฉัน

ลักษณะทางประชากรศาสตร์

เพศของลูก: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่า ครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ ไม่จำกัดว่าจะต้องเกิดขึ้นกับใคร สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคนเช่นเดียวกับครอบครัวที่สมบูรณ์ นอกจากนี้ยังปรากฏวัยรุ่นที่มีลักษณะแบบรักร่วมเพศรวมอยู่ด้วย

อายุของลูก: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าวัยรุ่นอยู่ในช่วงอายุ 15-18 ปี เช่นเดียวกับวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่สมบูรณ์

ระดับการศึกษาของลูก: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้วัยรุ่นกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ฐานะทางเศรษฐกิจ/สังคมของลูก: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าวัยรุ่นกลุ่มนี้อาศัยอยู่ในครอบครัวของชนชั้นกลาง อยู่ในฐานะผู้อาศัยคนหนึ่งในบ้าน ต้องอาศัยการพึ่งพิงจากผู้ปกครอง อาจใช้ชีวิตด้วยความยากลำบากมากกว่าวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่สมบูรณ์

ลักษณะทางจิตใจ/อารมณ์

นิสัยของลูก: จากการศึกษาพบว่า วัยรุ่นกลุ่มนี้เป็นคนสันโดษ มีโลกส่วนตัวสูง สุภาพเรียบร้อย พื้นฐานเป็นคนรักครอบครัว ยกตัวอย่างเช่น “โต้ง” (จากเรื่อง รักแห่งสยาม) วัยรุ่นทั่วไปที่มีปัญหาครอบครัวในช่วงวัยเด็กหลังการหายไปของพี่สาวทำให้นิสัยของ “โต้ง” เปลี่ยนไปจากเดิม จนเมื่อโตขึ้น “โต้ง” กลายเป็นวัยรุ่นที่สับสนในการเลือกทางเดินในชีวิต ไม่รู้ว่าตัวเองต้องการอะไร ถึงแม้ตัวเองจะมีปัญหาแต่สิ่งที่สังเกตได้คือ “โต้ง” รักพ่อกับแม่มาก รับรู้และช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในบ้าน

กิริยาการแสดงออกของลูก: จากการศึกษาพบว่า วัยรุ่นกลุ่มนี้มีกิริยาการแสดงออกที่แตกต่างจากคนอื่น ๆ เป็นคนเงียบ ๆ หน้าตาของตัวละครเรียบง่าย ดูเป็นทุกข์ มีลักษณะคล้ายเด็กมีปัญหา เช่น “มิถุนา” ซึ่งพ่อทิ้งไปหลังจากที่ครอบครัวประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ จึงอาศัยอยู่กับแม่ที่พิการทางการพูดและการได้ยินในบ้านหลังเล็ก ๆ (จากเรื่อง เพื่อนดชิพเธอกับฉัน) และตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ “โต้ง” จากครอบครัวที่สมบูรณ์พร้อมในวัยเด็ก หลังการหายไปของพี่สาวครอบครัวก็เปลี่ยนแปลงไปจากหน้ามือเป็นหลังมือ (จากเรื่อง รักแห่งสยาม)

พัฒนาการของตัวละคร

บทบาทของลูก: จากการศึกษาพบว่า วัยรุ่นกลุ่มนี้เป็นตัวแทนของวัยรุ่นในครอบครัวที่ไม่อบอุ่น แม้ว่าตัวเองครอบครัวไม่สมบูรณ์เหมือนคนอื่น มีปัญหาทางด้านจิตใจในเรื่องต่าง ๆ แต่วัยรุ่นกลุ่มนี้ก็ไม่สร้างปัญหาให้เป็นภาระเพิ่มให้กับครอบครัว นอกจากนั้นยังมีความปรารถนาดีต่อครอบครัว พร้อมทั้งจะช่วยเหลือและให้กำลังใจครอบครัวเรื่องต่าง ๆ ใฝ่มองและรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว และเลือกที่จะประคับประคองให้ครอบครัวก้าวผ่านปัญหาไปให้ได้

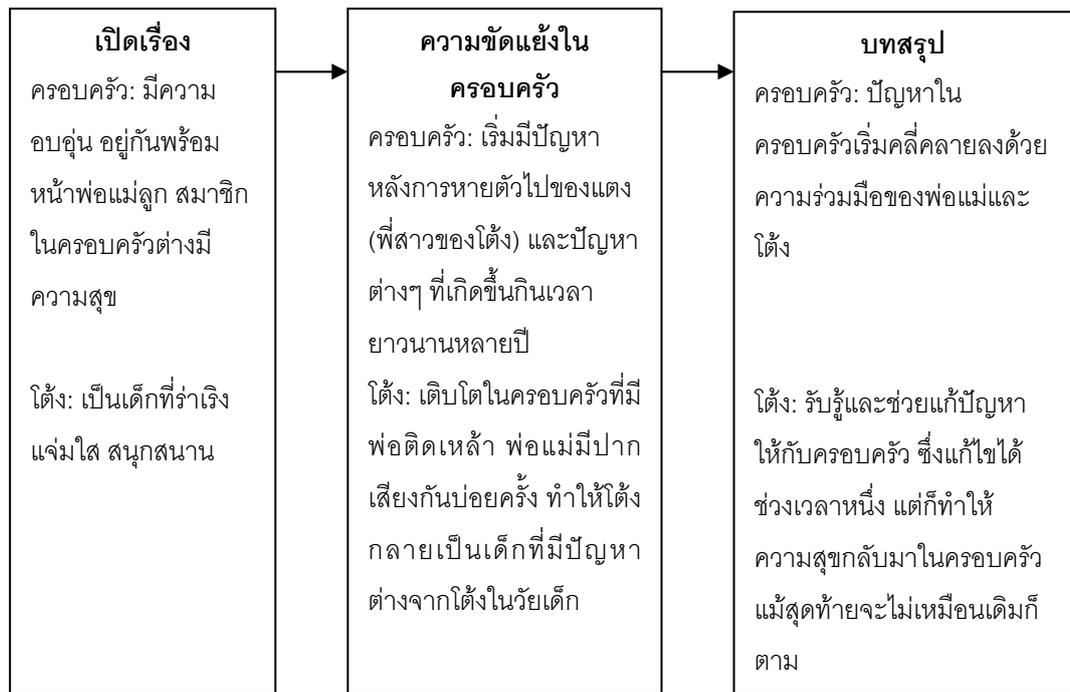
ความต้องการของลูก: จากการศึกษาพบว่า วัยรุ่นกลุ่มนี้ไม่ต้องการอะไรมากนอกจากการได้ครอบครัวที่มีความสุขกลับมา แม้ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวจะมีมากมาย แต่ลูกในกลุ่มนี้ก็ช่วยแก้ปัญหาในครอบครัว หรือทางที่ดีก็พยายามไม่สร้างปัญหามาเพิ่มให้กับครอบครัว

บทสรุป : จากการศึกษาพบว่า วัยรุ่นกลุ่มนี้อยากได้รับความรักจากคนรอบข้างไม่ว่าจะเป็นคนในครอบครัว เพื่อนฝูง ต้องการให้ครอบครัวมีความสุข ไม่อยากกลับไปเป็นครอบครัวแบบเดิม ๆ ที่มีแต่ปัญหา จึงหาวิธีแก้ไข หรือไม่ทำให้สภาพครอบครัวแย่ไปกว่าเดิม

เพื่อความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการของตัวละครลูกในพื้นที่ด้านครอบครัว ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างอธิบายตัวละครลูกกลุ่มนี้จากภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” ตามภาพดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7

แสดงตัวอย่างการวิเคราะห์พัฒนาการของตัวละครลูก
จากภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม”

ตัวละคร “โต้ง” เป็นตัวละครที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษาเพื่อชี้ให้เห็นพัฒนาการของตัวละครเนื่องจากในวัยเด็กของ “โต้ง” เป็นครอบครัวที่เต็มไปด้วยความสุข เป็นครอบครัวที่มีความอบอุ่น ต่างจาก “มิว” ที่อยู่อย่างโดดเดี่ยวกับอาม่าและป้า ครอบครัว “โต้ง” มีทั้งพ่อและแม่ รวมถึง “พี่แดง” พี่สาวของ “โต้ง” แต่หลังจากการหายตัวไปของเธอ ครอบครัว “โต้ง” ก็เปลี่ยนแปลงไป พ่อกลายเป็นคนติดเหล้ามาก แม่ต้องรับผิดชอบปัญหาที่มีทั้งหมดในบ้าน พ่อและแม่มีปากเสียงกันบ่อยมากขึ้น ซึ่ง “โต้ง” รับรู้และเฝ้าดูปัญหาทั้งหมดอยู่โดยตลอด “โต้ง” พยายามแก้ปัญหาด้วยการหา “พี่จูน” คนหน้าเหมือนมาแทน “พี่แดง” ซึ่งก็แก้ปัญหาได้ช่วงเวลาหนึ่งทำให้ครอบครัวกลับมามีความสุขอีกครั้ง แม้บทสรุปสุดท้าย “พี่จูน” จะจากไป แต่ครอบครัวก็กลับมามีความสุขได้อีกครั้งแม้ว่าจะไม่เหมือนเดิมก็ตาม

ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวแบบนี้เป็นเด็กที่มีปัญหาสะสมทางด้านจิตใจมานานเนื่องมาจากการที่ครอบครัวไม่สมบูรณ์ โดยแสดงออกผ่านทางความคิดและพฤติกรรม เด็กกลุ่มนี้จะมีความแตกต่างจากคนอื่น ๆ สังเกตได้จากการถูกมองจากคนรอบข้าง วัยรุ่นกลุ่มนี้มีความเหงา ว่าเหว ต้องการความรัก ความเข้าใจจากคนรอบข้างและ

คนในครอบครัว เช่น “โต้ง” (จากเรื่อง รักแห่งสยาม) หลังการหายตัวไปของพี่สาวในวัยเด็ก “โต้ง” ก็มีความคิดและพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป จากคนที่สนุกสนานร่าเริงกลายเป็นคนนิ่งเฉยเงียบขรึม เป็นต้น

นอกจากนี้ภาพยนตร์ยังสื่อความหมายให้วัยรุ่นกลุ่มนี้ต้องพบเจอกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย และปัญหาเหล่านี้เกิดมาจากการที่ครอบครัวไม่สมบูรณ์ด้วยประเด็นที่มีสมาชิกในครอบครัวลาจากไป ได้แก่ “โต้ง” ที่พี่สาวหายตัวไปหลังจากไปเที่ยวที่เชียงใหม่, “มิว” ซึ่งอาศัยอยู่กับอาม่าตั้งแต่เด็กจนถึงวาระสุดท้ายของอาม่า จากนั้น “มิว” ก็ใช้ชีวิตอยู่เพียงลำพัง (จากเรื่อง รักแห่งสยาม) และ “มิถุนา” ที่ครอบครัวประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ ผลจากอุบัติเหตุครั้งนั้น ทำให้แม่กลายเป็นคนพิการทางการฟัง และการได้ยิน ส่วนพ่อก็ทิ้งครอบครัวไป ซึ่งลูกกลุ่มนี้รับรู้ปัญหาแล้วเก็บสะสมจนกลายเป็นเด็กที่มีปมด้อย แต่สุดท้ายตัวละคร “ลูก” จะเป็นส่วนเติมเต็มให้กับครอบครัว เป็นคนที่ช่วยเหลือให้ครอบครัวกลับมาเดินต่อไปได้แม้ว่าความสุขที่ได้จะไม่ดีเท่าเดิม

ตัวละคร “ลูก” ทั้งหมดไม่ว่าเป็นวัยรุ่นกลุ่มไหนก็ตามพื้นฐานเป็นคนรักครอบครัวให้ความสำคัญกับผู้ปกครอง สังเกตได้จากในตอนจบของภาพยนตร์จะเห็นได้ว่าแม้ว่าภายในครอบครัวจะมีปัญหาขัดเคืองใจกันบ้าง แต่สุดท้ายวัยรุ่นก็เลือกทำสิ่งที่ดีที่สุด ทำตามสิ่งที่ผู้ปกครองคาดหวังไว้ ดังตัวอย่างฉากในภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change เพราะอากาศเปลี่ยนแปลงบ่อย” และ “รักแห่งสยาม” ตามลำดับดังนี้

บทสนทนาของพ่อภายหลังจากที่ “ป้อม” สละสิทธิ์ทุนไปศึกษาต่อดนตรีที่ประเทศอังกฤษนั้น และเลือกที่จะอยู่กับพ่อและแม่ ดังฉากคอนเสิร์ตในตอนท้ายเรื่อง

พ่อ: ป้อมมันบอกว่ามันอยากอยู่กับเรามากกว่า

หรือบทสนทนาของ “โต้ง” และ “สุนีย์” ระหว่างประดับตุ๊กตาที่ต้นคริสต์มาส ซึ่งฉากนี้สื่อความหมายถึง การเลือกตัดสินใจปัญหาความรักในชีวิตของ “โต้ง” โดยที่ “โต้ง” เองเลือกที่จะเชื่อฟัง “สุนีย์” ผู้เป็นแม่

สุนีย์: เดี่ยวโต้งเอาตุ๊กตาติดให้ทั่ว ๆ นะ

โต้ง: ติดตรงนี้จะดีไหมแม่

สุนีย์: ติดให้ทั่ว ๆ นั้นแหละ

โต้ง: แล้วถ้าเป็นตัวนี้จะดีไหมแม่

สุนีย์: ติดไปเถอะ

โต้ง: แล้วถ้าติดสองตัวใกล้ ๆ กัน

สุนีย์: ติดไปเถอะน่า

โต้ง: ก็เดี๋ยวโต้งติดไปแล้วไม่ถูกใจแม่ เดี่ยวแม่ก็จะว่าอีกอะ

สุนีย์: เลือกที่ตัวเองคิดว่าดีที่สุด

“โต้ง” เลือกตุ๊กตาผู้ชายแทนตุ๊กตาผู้หญิงติดไปบนต้นคริสต์มาส “สุนีย์” ยิ้ม

จะเห็นได้ว่าตัวละครลูกในภาพยนตร์ไม่ว่ากลุ่มไหนก็ตาม จะแสดงให้เห็นถึงบทบาทของวัยรุ่นในฐานะลูกที่ช่วยรักษาสถาบันครอบครัวเอาไว้ วัยรุ่นเป็นส่วนหนึ่งในครอบครัวที่ช่วยร่วมแก้ไขปัญหาคือต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัว

2. ตัวละคร “ผู้ปกครอง”

การศึกษาตัวละคร “ผู้ปกครอง” ที่ปรากฏบนพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านครอบครัวของวัยรุ่นพบว่า ภาพยนตร์สื่อความหมายตัวละคร “ผู้ปกครอง” ออกมา 2 ลักษณะ คือ

- ผู้ปกครองที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่สมบูรณ์
- ผู้ปกครองที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์

ภาพที่ 14

ตัวอย่างภาพตัวละคร “ผู้ปกครอง” ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่สมบูรณ์

จากภาพยนตร์ที่เลือกมาศึกษา

“พ่อและแม่ของบ๊อม”

Seasons Change

“พ่อและแม่ของสิงหา”

เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน

ผู้ปกครองที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่สมบูรณ์

การศึกษาตัวละคร “ผู้ปกครอง” ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่สมบูรณ์พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่คือพ่อและแม่ซึ่งเป็นตัวละครสำคัญที่มีอิทธิพลต่อลูก มีบทบาทในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของลูกทั้งที่อยู่ที่บ้านและนอกบ้าน

ลักษณะทางประชากรศาสตร์

เพศของผู้ปกครอง: ภาพยนตร์ส่วนใหญ่สื่อความหมายให้เห็นถึงครอบครัวที่มีทั้งพ่อและแม่ เช่น ครอบครัวของ “สิงหา” (จากเรื่อง เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน) ครอบครัวของ “ป้อม” (จากเรื่อง Seasons Change) นอกจากนี้ภาพยนตร์นำเสนอครอบครัวที่ให้ความสำคัญกับพ่อ แต่ไม่ปรากฏบทบาทของแม่ เช่น ครอบครัว “อ้อม” และ “ดาว” (จากเรื่อง Seasons Change)

อายุของผู้ปกครอง: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าผู้ปกครองอยู่ในช่วงอายุ 35-50 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยทำงาน เป็นวัยที่ต้องเผชิญปัญหาทั้งในบ้านและนอกบ้าน โดยที่พ่อและแม่ที่ปรากฏในภาพยนตร์มีอายุเฉลี่ยไล่เลี่ยกัน

ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีความรู้ในระดับหนึ่ง สังเกตได้จากอาชีพของผู้ปกครองที่แตกต่างกันออกไป ได้แก่ พ่อของ “สิงหา” เป็นตำรวจ (จากเรื่อง เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน) พ่อของ “ป้อม” เป็นพ่อค้า พ่อของ “อ้อม” เป็นแพทย์ เป็นต้น

ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพการงานที่ดี เป็นครอบครัวชนชั้นกลาง มีความสามารถในการส่งลูกเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ ได้ ฐานะอาจไม่ร่ำรวยมาก อยู่ในระดับปานกลาง

ลักษณะทางจิตใจ/อารมณ์

นิสัยของผู้ปกครอง: จากการศึกษากลุ่มนี้ โดยเฉพาะแม่มีภาวะความเป็นผู้นำสูงโดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ในบ้าน มีความเป็นห่วงเป็นใย เอาใจใส่สมาชิกภายในบ้าน ส่วนพ่อจะเป็นผู้นำครอบครัวอย่างชัดเจนในพื้นที่นอกบ้าน ส่วนภายในบ้านจะยอมแม่และลูก เป็นพ่อที่ใจดี ชี้เล่นโดยเฉพาะกับลูกสาว ภาพยนตร์ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของพ่อกับลูกสาว เช่น “พ่ออ้อม” กับ “อ้อม” (จากเรื่อง Seasons Change) ยกเว้น “พ่อป้อม” กับ “ป้อม” (จากเรื่อง Seasons Change) ที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของพ่อกับลูกชาย

กิริยาการแสดงออก: จากการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองมีบุคลิกภาพของความเป็นผู้ใหญ่ มีการใช้อำนาจและการแสดงความห่วงใยผ่านการจ้องมองและการใช้คำสั่ง ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะเกิดขึ้นในบริเวณบ้านเป็นส่วนใหญ่ โดยแม่เป็นตัวละครที่ใช้อำนาจให้เห็นบ่อยครั้งมากกว่าพ่อ

พัฒนาการของตัวละคร

บทบาทของตัวละคร: จากการศึกษาพบว่า การทำหน้าที่ของพ่อและแม่ในฐานะผู้ปกครองถูก ภาพยนตร์สื่อให้เห็นว่าพ่อและแม่ทำหน้าที่ของผู้ปกครองได้อย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะแม่ที่ให้ความสำคัญกับการเลี้ยงดูลูกในเรื่องต่าง ๆ ตั้งแต่เรื่องอาหารการกิน ชีวิตความ

เป็นอยู่ในบ้านและนอกบ้าน เป็นต้น ส่วนพ่อจะทำหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัวที่หารายได้หลัก เพื่อมาใช้จ่ายภายในบ้าน ภาพยนตร์สื่อให้เห็นว่าพ่อในภาพยนตร์จะไม่ค่อยปรากฏตัวในบ้าน เนื่องจากต้องไปทำงานนอกบ้าน ยกเว้น พ่อของ “ป้อม” ที่ใช้บ้านเป็นร้านขายของชำ

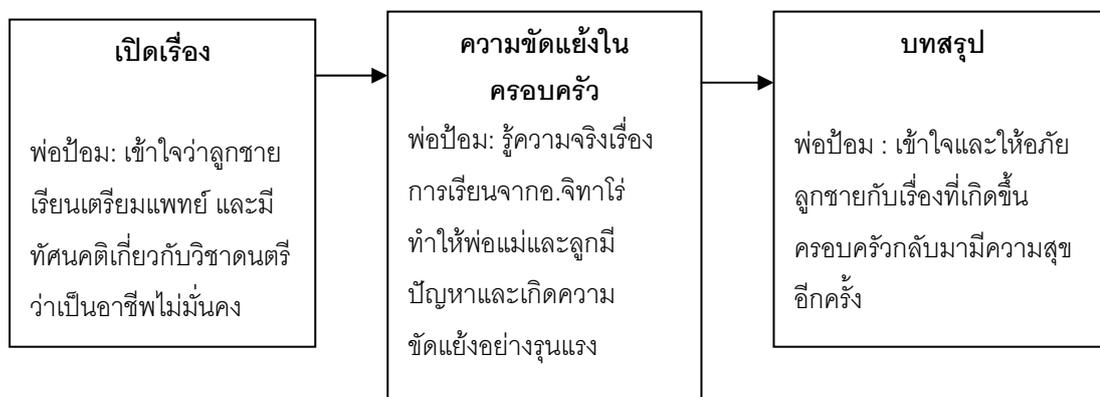
ความต้องการของตัวละคร: จากการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองล้วนเป็นห่วงคอยดูแล ห่วงใยเอาใจใส่ลูกผ่านทางสายตา คำพูดและการกระทำ มีความต้องการอยากให้ลูกเติบโตไปในทิศทางที่ดี เมื่อลูกมีปัญหาผู้ปกครองก็พร้อมเป็นที่พึ่งสุดท้ายให้ลูก ช่วยแก้ไขปัญหาลูก และเป็นกำลังใจให้ ไม่ว่าจะลูกจะเลือกทำอะไรก็ตาม

บทสรุป : ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าสุดท้ายแล้วไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับลูกก็ตาม ผู้ปกครองพร้อมยื่นเคียงข้างลูก ไม่ว่าจะลูกจะทำอะไร เมื่อลูกเลือกทำในสิ่งที่ผิด ผู้ปกครองก็พร้อมที่ชี้แนะ ช่วยแก้ไขปัญหาลูก และถ้าลูกเลือกทำในสิ่งที่ถูกต้อง ผู้ปกครองก็พร้อมที่จะสนับสนุน ขอเพียงให้ลูกประพฤติตัวเป็นคนดีของสังคม มีอนาคตที่ดี ไม่ออกนอกกลุ่มนอกทางที่ผู้ปกครองได้ขีดกำหนดไว้ ซึ่งสังเกตได้จากตอนจบของภาพยนตร์ที่ย้อนกลับไปสู่การให้ความสำคัญในเรื่องของคุณค่าของความเป็นครอบครัว

เพื่อความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการของตัวละครผู้ปกครองในครอบครัวที่สมบูรณ์ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างการอธิบายตัวละครผู้ปกครองกลุ่มนี้จากภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change เพราะอากาศเปลี่ยนแปลงบ่อย” ตามภาพดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8

แสดงตัวอย่างการวิเคราะห์พัฒนาการของตัวละคร “ผู้ปกครอง” จากภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change เพราะอากาศเปลี่ยนแปลงบ่อย”

ในภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change เพราะอากาศเปลี่ยนแปลงบ่อย” ให้ความสำคัญกับเรื่องของ ความรักระหว่างพ่อและลูกชาย พ่อของ “ป้อม” ถือว่าเป็นผู้ปกครอง คนหนึ่งที่มีทัศนคติไม่ดีต่อวิชาดนตรีเพราะเชื่อว่าเป็นอาชีพที่ไม่มั่นคง และเข้าใจไปว่าลูกชายเรียน แพทย์ เมื่อเป็นเช่นนั้น “ป้อม” เลือกที่จะปกปิดความลับและโกหกพ่อต่อไป เมื่อความจริงถูก เปิดเผย พ่อโกรธ “ป้อม” มาก ทำให้ครอบครัวเกิดความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง พ่อและแม่ไม่พูดกับ “ป้อม” ส่วน “ป้อม” ก็ย้ายไปอยู่กับเพื่อน แต่ในตอนท้ายเรื่อง พ่อเข้าใจและให้อภัยลูกชาย ครอบครัวของ “ป้อม” กลับมามีความสุขอีกครั้ง จากคำพูดของแม่ “ป้อม” และพ่อของ “อ้อม” ซึ่งเป็นเพื่อนกับพ่อของ “ป้อม” ดังนี้

แม่ “ป้อม”: คนเรานะอะไรควรจะทำบ้างก็ทำบ้างก็ทำ เด็กมันไม่กินผักก็ปล่อยให้มันไม่กินไปจนโตไปอย่างนั้นนะ ตอนนี้อโตขึ้นมามันอยากเรียนอะไรจะไปบังคับกะเกณฑ์มันอยู่ได้

พ่อ “อ้อม”: คนเรานะอยู่กับลูกไปไม่ได้ตลอดหรอก แต่ว่าไอ้สิ่งที่เค้าชอบนี้ จะอยู่กับเค้าไปตลอดชีวิต

ภาพที่ 15

ภาพตัวละคร “ผู้ปกครอง” ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์
จากภาพยนตร์ที่เลือกมาศึกษา

“กร” และ “สุนีย์” รักแห่งสยาม

แม่ของ “มิถุนา” เพื่อนดชิพ เธอกับฉัน

ผู้ปกครองที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ ลักษณะทางประชากรศาสตร์

เพศของผู้ปกครอง: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นถึงครอบครัวหลากหลายรูปแบบผู้ปกครองในกลุ่มนี้ มีทั้งที่เป็นพ่อและแม่ ได้แก่ “กร” และ “สุนีย์” (จากเรื่อง รักแห่งสยาม) รวมไปถึงแม่ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองคนเดียว คือแม่ของ “มิถุนา” (จากเรื่อง เพื่อนดชิพ เธอกับฉัน)

อายุของผู้ปกครอง: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้ผู้ปกครองอยู่ในช่วงอายุ 35-50 ปี เป็นช่วงวัยทำงาน ซึ่งพ่อและแม่ของ “ไต้ง” รวมถึงแม่ของ “มิถุนา” มีอายุใกล้เคียงกัน

ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้ผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีความรู้ในระดับหนึ่ง สังเกตได้จากอาชีพของผู้ปกครองที่แตกต่างกันออกไป เช่น ในเรื่อง “รักแห่งสยาม” ที่ “สุนีย์” เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย ส่วน “กร” เป็นสถาปนิก ส่วนในเรื่อง “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” แม่ของ “มิถุนา” นั้นภาพยนตร์ไม่ได้กล่าวถึงที่มาของระดับการศึกษา

ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพการงานที่ดี เป็นครอบครัวชนชั้นกลาง มีความสามารถในการส่งลูกเรียนในโรงเรียนต่าง ๆ ได้ ฐานะอาจไม่ร่ำรวยมาก อยู่ในระดับปานกลาง

ลักษณะทางจิตใจ/อารมณ์

นิสัยของผู้ปกครอง: จากการศึกษพบว่า ผู้ปกครองกลุ่มนี้มีความแตกต่างจากผู้ปกครองที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่สมบูรณ์ โดยที่แม่ในกลุ่มนี้จะมีภาวะและความรับผิดชอบที่มากกว่าเนื่องจากครอบครัวมีปัญหาหลายอย่างที่ตอกใจ ดังในกรณี “สุนีย์” (จากเรื่อง รักแห่งสยาม) ที่คอยดูแลทุกอย่างภายในบ้านรวมถึงหน้าที่การงานนอกบ้านด้วย แม่ในกลุ่มนี้จึงมีเรื่องที่เป็นปัญหากระทบจิตใจมากมายกลายเป็นแม่ที่เก็บกด แยกความกดดันทุกอย่างเอาไว้ ส่วนพ่อนั้น ภาพยนตร์สื่อความหมายถึง พ่อที่ใจดี ชี้แจง ยอมต่อลูกและแม่ พ่อในกลุ่มนี้เมื่อมีปัญหากลับสร้างปัญหาให้กับครอบครัวเพิ่มมากขึ้น ดังในกรณี “กร” (จากเรื่อง รักแห่งสยาม) หลังการหายตัวไปของลูกสาว เขากลายเป็นคนติดเหล้า มีปัญหาด้านสุขภาพ จนความจำเลอะเลือน

กิริยาการแสดงออก: จากการศึกษพบว่า ผู้ปกครองกลุ่มนี้จะแสดงออกถึงอารมณ์ที่นิ่งเฉย มีลักษณะเหมือนคนเก็บกด หน้าตาหมองเศร้า เนื่องจากต้องเผชิญกับปัญหาชีวิตที่ถาโถมเข้ามาโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาภายในครอบครัว ซึ่งสะสมมาเป็นเวลานานและไม่ได้รับการร่วมมือแก้ไขระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว ส่วนการใช้อำนาจต่อลูกไม่ได้แตกต่างไปจากผู้ปกครองที่อยู่ในครอบครัวที่สมบูรณ์ มีเพียงบางครั้งที่อาจใช้อารมณ์รุนแรงมากกว่า

พัฒนาการของตัวละคร

บทบาทของตัวละคร: จากการศึกษพบว่า ผู้ปกครองกลุ่มนี้แม้ว่าครอบครัวจะมีปัญหามากมายแต่สุดท้ายก็พยายามช่วยแก้ไขปัญหา เพื่อให้ทุกอย่างคลี่คลายและผ่านมันไปได้ ผู้ปกครองทุกครอบครัวมีความหวังดีต่อลูก อยากให้ครอบครัวอบอุ่น มีความสุข ภาพยนตร์สื่อความหมายของผู้ปกครองกลุ่มนี้เป็น 2 ลักษณะคือ

1. ผู้ปกครองที่ยังคงเป็นเสาหลักของครอบครัว เช่น “สุนีย์” (จากเรื่อง รักแห่งสยาม) ซึ่งคอยดูแลทุกอย่างภายในบ้าน ดูแลทั้งสามีและลูก เป็นเหมือนหัวหน้าครอบครัว

2. ผู้ปกครองที่ไม่สามารถเป็นที่พึ่งของครอบครัวได้ ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เป็นผู้ปกครองที่ปัญหาทางร่างกายและจิตใจ ได้แก่ แม่ของ “มิถุนา” ที่พิการทางการพูดและการได้ยิน (จากเรื่อง เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน) และ “กร” ที่มีปัญหาด้านร่างกายและใจจากการติดเหล้า (จากเรื่อง รักแห่งสยาม)

ความต้องการของตัวละคร: จากการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองล้วนแต่เป็นห่วง คอยดูแลเอาใจใส่ลูกมากเป็นพิเศษซึ่งแสดงออกผ่านทางสายตา คำพูดและการกระทำ มีความต้องการอยากให้ลูกเติบโตไปในทิศทางที่ดี ดังฉากหนึ่งในภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” ที่สื่อความหมายให้เห็นว่า “สุนีย์” ต้องทำหน้าที่สอดส่องดูแลพฤติกรรมของลูกชายเมื่อพบว่า ลูกชายจะมีแนวโน้มเป็นเกย์ และประพาดพิวผิดไปจากความคาดหวังของเธอ ดังบทสนทนาต่อไปนี้

หลังจาก “สุนีย์” เห็นการแสดงความรักของลูกชาย เธอตัดสินใจไปหา “มิว” เพื่อพูดคุยแก้ปัญหา บทสนทนาหนึ่งที่ “สุนีย์” พูดกับ “มิว” แสดงให้เห็นถึงความห่วงใยในตัว “ไต้ง” ซึ่งเป็นลูกชายดังนี้

สุนีย์: มิวรู้ใช่ไหมว่าครอบครัวน่าเจ็บกับอะไรมาบ้าง รู้ใช่ไหมว่าน้ำสูญเสียอะไรไป ไต้งคือสิ่งเดียวที่น่าเหลืออยู่นะ และน้ำก็ไม่อยากเห็นเค้าเดินทางไปในทางที่ไม่ถูกต้อง ในอนาคตเมื่อไต้งเรียนจบ เค้าจะต้องหางานทำ มีเงินเก็บ แล้วก็หาผู้หญิงดี ๆ แต่งงานมีครอบครัวที่อบอุ่น อยู่ดูแลกันไปจนแก่จนเฒ่า นี่มันคือชีวิตนะมิว น้ำเลี้ยงดูเค้ามา เพื่อให้เค้าเติบโตไปในทิศทางนั้น เห็นแก่ไต้งนะ มิวหยุดความสัมพันธ์แบบนี้ ไม่ว่ามิวจะรักไต้งในฐานะอะไรก็ตาม มิวก็คงอยากให้เค้ามีความสุข มีชีวิตที่ดีใช่ไหม

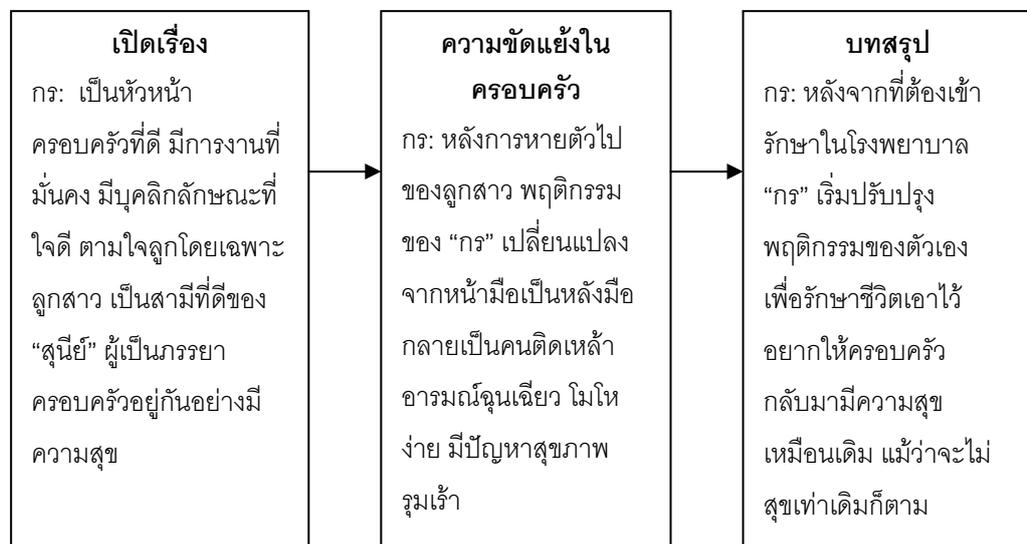
จากตัวอย่างจะพบว่า คำพูดของ “สุนีย์” แสดงให้เห็นถึงการต่อสู้ของวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่ไม่มีโอกาสเลือก วัยรุ่นต้องใช้ชีวิตอยู่ คือ มีพ่อแม่ และลูก ซึ่งเป็นครอบครัวตามบรรทัดฐานหลักของสังคม ขณะเดียวกันวัยรุ่นก็อยากเลือกครอบครัวของตัวเองในอนาคต “สุนีย์” ต้องการให้ “ไต้ง” กลับไปอยู่กับตน โดยอธิบายถึงอนาคตที่ดีที่จะเกิดขึ้นกับ “ไต้ง” และมองด้วยว่าการที่ “ไต้ง” และ “มิว” จะรักกันเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง และไม่สนับสนุนให้ “ไต้ง” และ “มิว” ไปเริ่มสร้างความสัมพันธ์ใหม่ เพื่อสร้างครอบครัวในอนาคต

บทสรุป : จากการศึกษาพบว่า ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าบนพื้นที่ด้านครอบครัวของวัยรุ่น ผู้ปกครองมีการใช้อำนาจระหว่างกัน รวมไปถึงการใช้อำนาจกับลูกด้วย แม้ว่าตัวละครในเรื่องจะประสบปัญหาต่าง ๆ ในครอบครัว แต่การใช้อำนาจก็มีผลต่อการแก้ปัญหา และก่อให้เกิดปัญหาใหม่

เพื่อความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการของตัวละครผู้ปกครองในพื้นที่ด้านครอบครัวให้ชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างการอธิบายตัวละครผู้ปกครองกลุ่มนี้โดยเลือก “กร” พ่อของ “ไต้ง” จากภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” มาอธิบาย ดังนี้

ตารางที่ 9

แสดงตัวอย่างการวิเคราะห์พัฒนาการของตัวละคร “ผู้ปกครอง”
จากภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม”

ในภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” ถือว่าเป็นภาพยนตร์ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องครอบครัวและวัยรุ่น สังเกตได้จากการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมและความคิดของ “กร” และ “สุนีย์” ตั้งแต่ “แดง” หายไป การเข้ามาแทน “แดง” ของ “จูน” ตลอดจนการที่ “จูน” หายไปอีกครั้ง โดยเฉพาะ “กร” มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน จากพ่อที่ใจดี ตามใจลูกกลายเป็นพ่อที่ป่วยเป็นโรคติดเหล้ามีปัญหาสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ ความจำเลอะเลือน มีอารมณ์ฉุนเฉียว โมโหง่าย แต่บทสรุปสุดท้าย “กร” สงสารและเห็นแก่ความเอาใจใส่ของภรรยาและลูกชาย รวมไปถึงอยากให้ครอบครัวกลับมามีความสุขอีกครั้ง จึงพยายามเลิกพฤติกรรมแบบเดิม ๆ เพื่อให้ชีวิตอยู่รอด และเพื่อกลับมาสร้างครอบครัวของตัวเอง มองเห็นคุณค่าของครอบครัวมากขึ้น

ตารางที่ 10

แสดงการเปรียบเทียบเกณฑ์การวิเคราะห์ของตัวละครลูก/ผู้ปกครองในภาพยนตร์

ครอบครัวที่สมบูรณ์

เกณฑ์การวิเคราะห์	ลูก	ผู้ปกครอง
ลักษณะประชากรศาสตร์ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานะทางเศรษฐกิจ/สังคม	ชาย/หญิง 15-18 ปี มัธยมศึกษาตอนปลาย ชั้นชั้นกลาง	ชาย/หญิง 40 ปีขึ้นไป มีความรู้ในระดับหนึ่ง มีอาชีพการงานที่ดี ชั้นชั้นกลาง
ลักษณะทางจิตใจ/อารมณ์ นิสัย กิริยาการแสดงออก	สนุกสนานร่าเริง มี อธิษาศัยดี เป็นที่รักของ เพื่อน ๆ รักครอบครัว มีลักษณะเป็นมิตรยิ้มแย้ม แจ่มใส พุดจาไพเราะ	สนุกสนาน มีความรับผิดชอบต่อ หน้าที่ ดูแลสมาชิกในครอบครัว เป็นอย่างดี มีการใช้อำนาจและการแสดง ความห่วงใยผ่านการจ้องมอง และการใช้คำสั่ง
พัฒนาการของตัวละคร บทบาทของตัวละคร	เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อ แม่ ประพฤติตัวให้ดี ไม่ สร้างปัญหาให้กับ ครอบครัว	ทำหน้าที่ได้เป็นอย่างดีในการ ดูแลครอบครัว
ความต้องการของตัวละคร บทสรุป	ตั้งใจเรียน รับผิดชอบต่อ หน้าที่ของตัวเอง เป็น วัยรุ่นที่ดีไม่ทำให้ ครอบครัวเดือดร้อน เป็นลูกที่มีความสุข ประสบความสำเร็จในชีวิต	พ่อและแม่ต้องการให้ลูกเติบโต ไปในทิศทางที่ดี เมื่อลูกมีปัญหา ก็พร้อมเป็นที่พึ่งสุดท้ายให้ลูก ช่วยแก้ไขปัญหาและเป็นกำลังใจ ให้ พ่อและแม่พร้อมยื่นเคียงข้างลูก ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์

เกณฑ์การวิเคราะห์	ลูก	ผู้ปกครอง
<p>ลักษณะประชากรศาสตร์</p> <p>เพศอายุ</p> <p>ระดับการศึกษา</p> <p>ฐานะทางเศรษฐกิจ/สังคม</p>	<p>ชาย/หญิง</p> <p>15-18 ปี</p> <p>มัธยมศึกษาตอนปลาย</p> <p>ชนชั้นกลาง</p>	<p>ชาย/หญิง</p> <p>40 ปีขึ้นไป</p> <p>มีความรู้ในระดับหนึ่ง</p> <p>มีอาชีพการงานที่ดี</p> <p>ชนชั้นกลาง</p>
<p>ลักษณะทางจิตใจ/อารมณ์</p> <p>นิสัย</p> <p>กิริยาการแสดงออก</p>	<p>สันโดษ มีโลกส่วนตัวสูง</p> <p>สุขภาพเรียบร้อย พื้นฐานเป็นคนรักครอบครัว</p> <p>เงียบ ๆ หน้าตาของตัวเองจะเรียบร้อย เคยเป็นทุกข์ มีลักษณะคล้ายเด็กมีปัญหา</p>	<p>รักและห่วงใยลูก</p> <p>อารมณ์ที่นิ่งเฉย มีลักษณะเหมือนคนเก็บกด หน้าตาหมองเศร้า</p>
<p>พัฒนาการของตัวละคร</p> <p>บทบาทของตัวละคร</p> <p>ความต้องการของตัวละคร</p> <p>บทสรุป</p>	<p>ลูกในกลุ่มนี้มีความเจ็บปวดในอดีต มีความสับสนในการเลือกเดินในชีวิต ต้องการความรักจากคนในครอบครัวและเพื่อน ๆ</p> <p>อยากได้ความสุขกลับคืนมา ไม่สร้างปัญหาให้กับครอบครัวเพิ่มขึ้น รับรู้และแก้ไขปัญหาคือครอบครัวให้ผ่านไปได้</p>	<p>พัฒนาการคล้ายคลึงกับผู้ปกครองในกลุ่มครอบครัวที่สมบูรณ์ แต่ต้องให้ความสำคัญและสนใจในเรื่องต่าง ๆ เป็นพิเศษ เนื่องจากปัญหาภายในครอบครัว ผู้ปกครองในกลุ่มนี้มีความต้องการให้ครอบครัวกลับมามีความสุขเหมือนเดิม</p>

ในการวิเคราะห์ตัวละครบนพื้นที่ด้านครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นตัวละคร “ลูก” และ “ผู้ปกครอง” ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นถึงตัวละครในครอบครัวสองลักษณะคือ ครอบครัวที่สมบูรณ์และครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ โดยในกรณีครอบครัวที่สมบูรณ์ภาพยนตร์ใช้ครอบครัวของตัวละครมาเป็นภาพตัวแทนของครอบครัวที่สมบูรณ์ โดยใช้วิธีสร้างกฎทั่วไป (Generalisation) เพื่ออธิบายให้ผู้ชมเข้าใจว่าครอบครัวในสังคมส่วนใหญ่ก็เป็นครอบครัวแบบนี้ ทำให้ครอบครัวในอุดมคติกลายเป็นกฎทั่วไป ส่วนกรณีที่ครอบครัวไม่สมบูรณ์ เช่น ครอบครัว “ไต้ง” และ “มิว” จากเรื่อง “รักแห่งสยาม” ภาพยนตร์ใช้วิธีสร้างให้เป็นข้อยกเว้น (Exceptionalisation) โดยเปิดเรื่องให้ครอบครัวเริ่มจากกฎทั่วไป (General) กลายเป็นข้อยกเว้น (Exceptional) ในภาพยนตร์จากนั้นค่อย ๆ แก้ปัญหาด้วยการเล่าเรื่องจนตอนจบก็สรุปเรื่องให้เป็นแบบ กฎทั่วไป (General) อีกคำรบหนึ่งว่าแม้ครอบครัวจะมีปัญหาในตอนกลางเรื่องแต่สุดท้ายแล้วครอบครัวก็จะเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์เหมือนครอบครัวทั่ว ๆ ไปในสังคม

ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ปกครองและลูกบนพื้นที่ด้านครอบครัวคือ พื้นที่ในบริเวณบ้าน พบว่า การมีครอบครัวที่สมบูรณ์ และไม่สมบูรณ์มีผลต่อสมาชิกในครอบครัวทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครองหรือลูกก็ตาม โดยเฉพาะครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์จะเห็นได้ชัดเจนว่าผู้ปกครองและลูกจะมีความคิด และพฤติกรรมแตกต่างจากครอบครัวอื่น ๆ

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าไม่ใช่ว่าครอบครัวแบบไหน การจัดวินัยทางสังคมยังคงปรากฏอยู่บนพื้นที่ด้านครอบครัว ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าผู้ปกครองมีอำนาจในการจัดการ ควบคุมเรื่องต่าง ๆ ภายในครอบครัวมากที่สุด ความสัมพันธ์ทางอำนาจที่เกิดขึ้นเป็นเหมือนตัวแทนของผู้ใหญ่ที่มีต่อวัยรุ่นไม่ต่างจากพื้นที่ด้านการเรียน และมีแนวโน้มว่าการใช้อำนาจในพื้นที่ด้านครอบครัวน่าจะเกิดขึ้นบ่อยครั้งและรุนแรงมากกว่าพื้นที่ด้านการเรียนด้วย เนื่องด้วยความใกล้ชิดสนิทสนมของสมาชิกในครอบครัวที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อการใช้ชีวิตประจำวัน

ส่วนความสัมพันธ์ของวัยรุ่นในฐานะที่เป็นลูกที่มีต่อครอบครัวนั้นส่วนใหญ่จะยอมรับ เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่ มีเพียงส่วนน้อยที่แสดงถึงการต่อต้าน ในรูปแบบของการนิ่งเฉย การแสดงความไม่พอใจผ่านสีหน้าและท่าทาง นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งี่สร้างสถาบันครอบครัวให้คงอยู่ต่อไป

2.2.2 สถานที่ (ที่ไหน มีลักษณะอย่างไร)

พื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านครอบครัวของวัยรุ่น ที่ปรากฏในภาพยนตร์ส่วนใหญ่ภาพยนตร์แสดงให้เห็นว่าเกิดในพื้นที่ย่อยต่าง ๆ ในบริเวณบ้าน เช่น ห้องที่มีโต๊ะรับประทานอาหาร ห้องนอน ห้องรับแขก ลานหน้าบ้าน เป็นต้น รวมไปถึงพื้นที่ในรถยนต์ด้วย ในการวิเคราะห์สถานที่ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ดังนี้

- พื้นที่ทางกายภาพ
- พื้นที่ทางสังคม
- พื้นที่ทางอารมณ์

พื้นที่ทางกายภาพ

พื้นที่ด้านครอบครัวที่ปรากฏในภาพยนตร์พบว่า ภาพยนตร์สื่อความหมายให้ส่วนใหญ่เป็นบ้านขนาดพอเหมาะ เช่น บ้านของ “สิงหา” และ “มิถุนา” (จากเรื่อง เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน) บ้านลักษณะเป็นคูหาของ “มิว” และ “ไต้ง” (ตอนเด็ก) รวมไปถึงบ้านหลังใหญ่ของ “ไต้ง” (ตอนโต) (จากเรื่อง รักแห่งสยาม) พื้นที่ด้านกายภาพที่ปรากฏจะพบว่า มีขนาดเล็ก คับแคบ แต่ภายในบริเวณบ้านมีการจัดสรรแบ่งห้องอย่างชัดเจน นอกจากนี้พื้นที่ด้านครอบครัวยังเกิดขึ้นในรถยนต์ด้วย ดังฉากหนึ่งในภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” ที่ “สุนีย์” ใช้รถยนต์เป็นสถานที่พูดคุยเรื่องต่างๆ กับ “ไต้ง”

ภาพที่ 16

ตัวอย่างภาพแสดงพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านครอบครัวของวัยรุ่น

บ้านสิงหา (เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน)

บ้านไต้ง (รักแห่งสยาม)

ภายในรถยนต์ (รักแห่งสยาม)

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบด้วยว่าพื้นที่ด้านครอบครัวอีกพื้นที่หนึ่งที่ถูกไปปรากฏตัว คือ ห้องส่วนตัวของลูก ซึ่งลูกสามารถทำอะไรได้อย่างอิสระ เป็นพื้นที่โลกส่วนตัวของวัยรุ่นที่เหลืออยู่ในครัวเรือน ส่วนห้องอื่น ๆ เช่น ห้องนั่งเล่น ห้องรับประทานอาหาร เป็นพื้นที่ที่วัยรุ่นต้องใช้ชีวิตร่วมกับสมาชิกภายในบ้าน จึงไม่สามารถทำอะไรตามความต้องการของตัวเองได้อย่างเต็มที่

ในพื้นที่ด้านครอบครัว ภาพยนตร์เลือกใช้สถานที่ถ่ายทำคือบ้านแบบจริง ๆ เป็นฉากของเรื่อง ไม่แตกต่างไปจากพื้นที่ด้านการเรียน สามารถเห็นได้ในชีวิตประจำวันของชนชั้นกลางทั่วไปในสังคม

พื้นที่ทางสังคม

ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าบ้านเป็นพื้นที่ที่สมาชิกทุกคนในครัวเรือน จะมาปฏิบัติสัมพันธ์ ตัวละครทุกตัวมีโอกาสได้เจอกันในทุกช่วงเวลา เช่น การร่วมรับประทานอาหาร บนโต๊ะอาหาร สังเกตได้จากภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง มีฉากรับประทานอาหารของสมาชิกในครอบครัว เหมือน ๆ กัน ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าห้องที่มีโต๊ะอาหารถือเป็นพื้นที่ที่ตัวละครทุกตัวในบ้านมีโอกาสได้พบปะพูดคุย เป็นพื้นที่ที่สมาชิกในครอบครัวเอาปัญหามาแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน ผู้ปกครองใช้พื้นที่ในบ้านในการจัดวินัยให้กับวัยรุ่นไม่ว่าจะเป็นการอบรมสั่งสอน การใช้คำสั่งให้วัยรุ่นปฏิบัติตาม เช่น การให้ช่วยเหลืองานต่าง ๆ ภายในบ้าน เป็นต้น ส่วนวัยรุ่นในฐานะที่เป็นลูก ก็มีสถานภาพที่น้อยกว่าพ่อแม่ ต้องเชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ปกครอง เนื่องจากวัยรุ่นยังไม่มีทุนทางเศรษฐกิจเป็นของตัวเอง ต้องพึ่งพิงรายได้จากผู้ปกครอง ทำให้วัยรุ่นมีแนวโน้มต้องยอมตามการจัดวินัยของผู้ปกครองในทุก ๆ เรื่อง

ภาพที่ 17

ภาพแสดงพื้นที่ที่มีโต๊ะอาหารในภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง

Seasons Change

รักแห่งสยาม

เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน

นอกจากนี้ขนาดพื้นที่มีผลต่อความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว สังเกตได้จากภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” บ้านหลังเล็กในวัยเด็กของ “โต้ง” เต็มไปด้วยความอบอุ่นของสมาชิกภายในบ้าน แต่เมื่อพี่สาวได้หายไป ครอบครัว “โต้ง” ได้ย้ายบ้านไปอยู่บ้านหลังใหม่เพื่อลืมทุกอย่าง แม้ว่าบ้านจะมีขนาดใหญ่โต แต่ความอบอุ่นในบ้านกลับเล็กลง ต้องใช้เวลานานกว่าจะกลับมามีความสุขอีกครั้ง

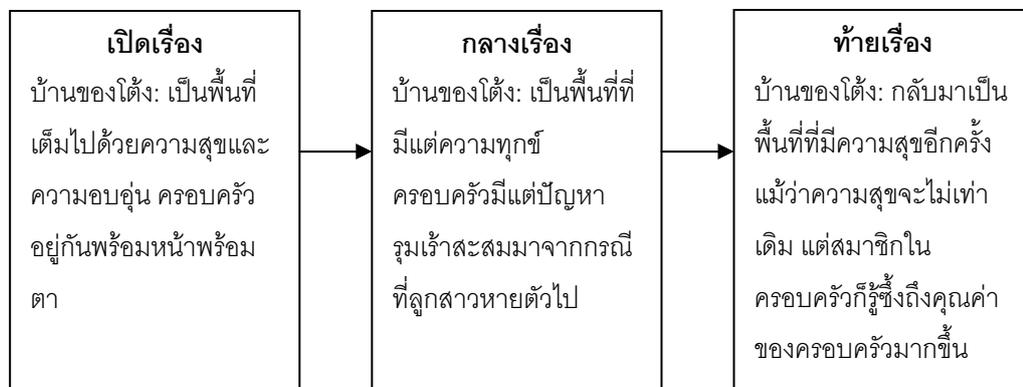
พื้นที่ทางอารมณ์

ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าพื้นที่ด้านครอบครัวเป็นพื้นที่ที่มีทั้งอารมณ์สุข และอารมณ์เศร้าคละเคล้ากันไป เมื่อใดที่ครอบครัวประสบปัญหาบ้านจะกลายเป็นพื้นที่ปรักหักพัง และระบายอารมณ์ของสมาชิกภายในบ้าน แต่ถ้าเมื่อใดที่ครอบครัวประสบแต่

ความสุข มีเรื่องดี ๆ เกิดขึ้นภายในบ้าน อารมณ์ของความสุขก็จะถ่ายทอดถึงกันและกันระหว่างสมาชิกบนพื้นที่แห่งนี้ จากภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” จะอธิบายเรื่องพื้นที่ทางอารมณ์ได้อย่างชัดเจน ดังนี้

ตารางที่ 11

แสดงการวิเคราะห์พื้นที่ด้านครอบครัวทางอารมณ์
จากภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม”

ภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” นำเสนอบ้านของ “โต้ง” ในวัยเด็ก ครอบครัวอยู่กันอย่างมีความสุข พ่อแม่ ลูกสาว และลูกชาย แต่หลังจากการหายไปของ “แดง” ผู้เป็นลูกสาว ครอบครัวโต้งเลือกที่จะย้ายไปบ้านหลังใหม่เพื่อลี้ภัยกับสิ่งที่เกิดขึ้น บ้านหลังใหม่ของ “โต้ง” มีขนาดใหญ่ขึ้น แต่ความสุขในพื้นที่ไม่ได้ใหญ่เท่าขนาดของบ้าน ครอบครัวกลับต้องประสบปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น “กร” ที่ไม่สามารถลี้ภัยลูกสาวไปได้ ทำให้กลายเป็นคนติดเหล้า ความจำเลอะเลือนยากที่จะรักษา “โต้ง” ที่มีปัญหาในชีวิต ไม่รู้ว่าจะเลือกเดินในทิศทางใด ไม่รู้ว่าตัวเองต้องการอะไร แต่สุดท้ายแล้วภาพยนตร์ทำให้ตอนจบของพื้นที่ด้านครอบครัวมีความรู้สึกแบบอิมเมจ พื้นที่แห่งนี้ก็กลับสู่พื้นที่แห่งความสุข แม้ว่าความสุขจะไม่กลับมาเป็นเหมือนเดิม แต่สมาชิกในครอบครัวทุกคนก็เห็นคุณค่าของคำว่าครอบครัวมากขึ้น

ข้อสรุปจากการจำแนกพื้นที่ด้านครอบครัวทั้ง 3 ลักษณะแสดงให้เห็นว่าพื้นที่ด้านครอบครัวเป็นที่พึงเสมอสำหรับวัยรุ่น เป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยความอบอุ่น มีความสุข แม้ว่าจะมีเรื่องขัดแย้งกันบ้าง แต่ท้ายสุดก็อบอุ่นเสมอ

2.2.3 ช่วงเวลา (เมื่อไร)

พื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านครอบครัวของวัยรุ่นที่ปรากฏในภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง พบว่า ช่วงเวลามีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบสร้างพื้นที่ โดยในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาช่วงเวลาเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

- มิติเวลาเชิงกายภาพ
- มิติเวลาเชิงสังคม
- มิติเวลาเชิงอารมณ์

มิติเวลาเชิงกายภาพ

พื้นที่ด้านครอบครัวเป็นพื้นที่ที่มนุษย์ทุกคนใช้ชีวิตอยู่ โดยเฉพาะในช่วงชีวิตวัยเด็กและวัยรุ่น ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าบ้านเป็นพื้นที่หนึ่งที่สำคัญไม่ต่างไปจากพื้นที่อื่น โดยเฉพาะวัยรุ่น ใช้ชีวิตอยู่ที่บ้านในช่วงเวลาเช้า เย็นจนถึงกลางคืนในวันธรรมดา และตลอดทั้งวันหยุด สังเกตได้จากการนำเสนอของภาพยนตร์ที่มีการนำเสนอด้วยภาพของครอบครัวในช่วงเวลาต่าง ๆ ภาพยนตร์ใช้การอธิบายตามหลักระบบทุนนิยมเช่นเดียวกับพื้นที่ด้านการเรียนของวัยรุ่น ทำให้วัยรุ่นเข้าใจเวลาในชีวิตประจำวันแบบนี้ ดังภาพ

ภาพที่ 18

ตัวอย่างภาพแสดงมิติเวลาเชิงกายภาพบนพื้นที่ด้านครอบครัว จากภาพยนตร์

เรื่อง “Seasons Change เพราะอากาศเปลี่ยนแปลงบ่อย”

มิติเวลาเชิงสังคม

ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าในชีวิตประจำวันความสัมพันธ์ภายในครอบครัวรูปแบบต่าง ๆ เกิดขึ้นที่พื้นที่แห่งนี้ ไม่ว่าจะเป็นช่วงเวลาที่มีความสุข ครอบครัวอบอุ่น หรือในช่วงเวลาที่ครอบครัวประสบกับปัญหา เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นประจำในพื้นที่ครอบครัวทำหน้าที่ขัดเกลา และหล่อหลอมวัยรุ่นให้เติบโตไปสู่อนาคตที่ดี

มิติเวลาเชิงอารมณ์

ภาพยนตร์สื่อความหมายของอารมณ์ด้วยการใช้เพลงและใช้เครื่องดนตรีที่บ่งบอกอารมณ์เป็นตัวสื่อความหมายและเล่าเรื่อง สังเกตได้จากภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” ที่นำเสนอเรื่องของการสื่อสารด้วยเสียงอย่างชัดเจน เช่น ฉากที่ “โต้ง” ต้องเจอกับปัญหาส่วนตัวและปัญหาครอบครัวอย่างหนัก ภาพยนตร์ใช้การสื่อสารด้วยเพลงสื่อความหมายให้เห็นว่าแม้ว่าปัญหาที่เข้ามาจะไม่มีทางแก้ไข ก็ขอให้ใช้เวลาได้ทำหน้าที่ของมัน ช่วยทำให้ความทุกข์มันผ่านไป ได้ ดึงเนื้อเพลงตอนหนึ่งที่ว่า “เมื่อทุกชีวันวันเมื่อวานคืนกลับมาหาใจอันอ่อนแอ เหตุที่ใจแพ้เพราะเราต่างหากที่แพ้ใจ ความทุกข์จึงเป็นกลางคืนอันยาวนาน แล้วมันจะผ่านไป トラバドเวลายังหมุนผ่านความทุกข์จะผ่านเพราะไม่มีคืนใดอันเป็นนิรันดร์ วันคืนต้องผ่านนั่นคือเวลาอันเป็นนิรันดร์” (เพลงคืนอันเป็นนิรันดร์ จากเรื่อง รักแห่งสยาม)

นอกจากนี้ภาพยนตร์ยังมีการใช้เครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ ที่สื่อถึงอารมณ์ต่าง ๆ เช่น อารมณ์เศร้า ก็ใช้เครื่องสายทึ่มต่ำ เป็นต้น ทำให้ผู้ชมมีความรู้สึกสุขและทุกข์ร่วมไปกับตัวละคร

2.2.4 ลักษณะกิจกรรม/ผลจากกิจกรรม (ทำอะไร/เกิดอะไร)

ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าพื้นที่ของครอบครัวเป็นพื้นที่ที่ผู้ปกครองซึ่งก็คือพ่อแม่และลูกต้องพบปะกันอยู่ตลอดเวลา การใช้อำนาจที่บนพื้นที่ดังกล่าวจึงเกิดขึ้นทุก ๆ ครั้งที่ต้องเจอกัน พ่อและแม่ในฐานะเป็นคนที่มียุติธรรมและคุณธรรมมากกว่า มีการใช้อำนาจออกมาในหลายรูปแบบ เช่น การดูดำดูขาว การชี้แนะให้ทำตาม การลงมือทำร้ายร่างกายของตัวละครที่เป็นผู้ใหญ่ นอกจากนี้ยังมีการต่อต้านอำนาจของวัยรุ่นในฐานะที่เป็นลูก รูปแบบการใช้อำนาจและการต่อต้านอำนาจบนพื้นที่ด้านครอบครัวที่ปรากฏในภาพยนตร์มีหลายรูปแบบ เช่น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ของครอบครัวระหว่างผู้ปกครองและลูกในภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม”

หลังจาก “มิว” ถูกต่อว่าจาก “สุนีย์” ความสัมพันธ์ระหว่าง “โต้ง” กับ “มิว” เปลี่ยนไป “โต้ง” จะไปหา “มิว” ที่บ้าน เพื่ออธิบายเรื่องราวที่เกิดขึ้น แต่ถูกสุนีย์ห้ามไว้

สุนีย์: โต้ง ๆ นี่แกจะไปไหน

โต้ง: ไปบ้านเพื่อน

สุนีย์: บ้านใคร?

โต้ง: บ้านมิว

สุนีย์: แม่ไม่ให้ไป แกจะไปที่บ้านมิวอีกไม่ได้

โต้ง: ทำไมอะ

สุนีย์: แม่รู้เรื่องหมดแล้ว แล้วแม่ก็ไปพูดกับเค้าแล้วด้วย

โต้ง: แม่ไปหาเมียมาหรือ?

โต้งมองหน้าแม่ด้วยความโกรธ แล้วเดินจากไป

จากฉากดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจของผู้ปกครองและวัยรุ่นในฐานะที่เป็นลูก ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าลูกสามารถต่อต้านอำนาจได้สูงสุดเพียงระดับนี้ เช่น การนิ่งเฉย ไม่ตอบโต้ การแสดงความไม่พอใจผ่านสีหน้า และท่าทาง เป็นต้น ภาพยนตร์ที่เลือกมาศึกษาทั้งหมดนำเสนอให้เห็นการใช้ชีวิตของวัยรุ่นในครอบครัวแบบชนชั้นกลาง ซึ่งจะเห็นได้ว่าวัยรุ่นมักจะแสดงความเป็นขบถต่อสถาบันครอบครัว ไม่ว่าจะทำอะไรอะไร ครอบครัวมักจะไม่เห็นด้วย และพยายามตีกรอบให้วัยรุ่นเดินตาม วัยรุ่นจึงพยายามที่จะต่อต้าน แต่สุดท้ายแล้ว ภาพยนตร์ก็นำเสนอให้วัยรุ่นกลับมาเดินตามทางที่ผู้ปกครองขีดไว้ แสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นในภาพยนตร์ทำตามบรรทัดฐานหลักของสังคมที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าของครอบครัว

2.3 ความหมายของพื้นที่

จากการศึกษาการสร้างความหมายของพื้นที่ครอบครัวของวัยรุ่นในภาพยนตร์พบว่า ความหมายของพื้นที่ครอบครัวมีความหมายที่หลากหลาย พื้นที่ที่ปรากฏในภาพยนตร์ส่วนใหญ่ อยู่ภายในบริเวณบ้าน เช่น ห้องรับประทานอาหาร ห้องนอน เป็นต้น อีกทั้งยังแสดงให้เห็นด้วยว่า ปัญหาในครอบครัวที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาในครอบครัวแบบชนชั้นกลาง ซึ่งความหมายของพื้นที่ครอบครัว มีดังนี้

ประการแรกเป็นพื้นที่ที่ผู้ปกครองใช้ในการจัดวินัยวัยรุ่นในเรื่องต่าง ๆ เนื่องจากผู้ปกครองมีความใกล้ชิดกับวัยรุ่นอย่างมาก ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่า ผู้ปกครองมีอำนาจมากที่สุดบนพื้นที่ต่าง ๆ ในบ้าน ระดับความเข้มข้นของการจัดวินัยอาจมีมากกว่าครูซึ่งอยู่บนพื้นที่ด้านการเรียน โดยในการจัดวินัยผู้ปกครองใช้ผ่านวจนภาษาและอวจนภาษาเช่นเดียวกับครู เพียงแต่ผู้ปกครองสามารถใช้ได้เต็มที่มากกว่า เช่น การว่ากล่าวตักเตือน การใช้น้ำเสียง และสายตา การใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อจัดวินัยให้กับวัยรุ่น

ประการที่สองเป็นพื้นที่ในการต่อต้านการจัดวินัยรูปแบบต่าง ๆ ของวัยรุ่นในฐานะเป็นลูก ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าวัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่ชอบขบถกับครอบครัวทั้งด้านความคิด และพฤติกรรม การแสดงออกดังกล่าวทำให้เห็นว่าพื้นที่ของครอบครัวเป็นพื้นที่ที่แสดงถึงการต่อรองต่อต้าน ของวัยรุ่นที่มีต่อผู้ปกครอง วัยรุ่นพยายามแสดงออกผ่านทาง คำพูดใน

รูปแบบต่าง ๆ เช่น การเดินหนี การแสดงความไม่พอใจผ่านหน้าตาและน้ำเสียง แต่การแสดงออกทำได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากวัยรุ่นเชื่อฟัง และเกรงกลัวผู้ปกครองซึ่งมีความอาวุโสกว่า

ประการที่สามเป็นพื้นที่ของการใช้ชีวิตประจำวันของสมาชิกในครอบครัว เป็นพื้นที่ที่รวมพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัวไว้ในพื้นที่เดียวกัน เมื่อวัยรุ่นอยู่กับผู้ใหญ่ ห้องต่าง ๆ ภายในบ้านจะเป็นพื้นที่สาธารณะที่สมาชิกในครอบครัวทำร่วมกัน แต่เมื่อวัยรุ่นอยู่คนเดียว ทำกิจกรรมต่าง ๆ คนเดียว ห้องส่วนตัวจะเป็นพื้นที่ที่วัยรุ่นทำอะไรได้อิสระ โดยไม่ต้องสนใจใคร

และประการสุดท้ายเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยความสุข แม้ว่าในครอบครัวอาจมีปัญหาต่าง ๆ มากมาย แต่ทุกคนในครอบครัวก็ช่วยกันแก้ไขปัญหานั้นจนครอบครัวกลับมามีความสุขอีกครั้ง สังเกตได้จากตอนจบของภาพยนตร์วัยรุ่นพื้นที่ด้านครอบครัวเป็นพื้นที่แห่งความสุข มีแต่ความอึดอึ้งใจ

จากการศึกษาพื้นที่ด้านครอบครัวในภาพยนตร์พบว่า สื่อความหมายสอดคล้องกับบรรทัดฐานหลักของสังคมที่เห็นความสำคัญของสถาบันครอบครัวต่อวัยรุ่น การมีครอบครัวที่สมบูรณ์ ทำให้สมาชิกในครอบครัวอยู่อย่างมีความสุข และเมื่อวัยรุ่นมีความสุขก็จะส่งผลให้เติบโตเป็นวัยรุ่นที่ดีและพร้อมที่จะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต เพื่อพัฒนาสังคม และประเทศชาติต่อไป

ข้อสรุปการศึกษาพื้นที่ด้านครอบครัวพบว่า ผู้ปกครองเป็นภาพตัวแทนของผู้ใหญ่ไม่แตกต่างไปจากครูในพื้นที่ด้านการเรียน แต่ด้วยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและวัยรุ่นมีความใกล้ชิดดีกว่า ทำให้การจัดวินัยในเรื่องต่าง ๆ มีมากตามไปด้วยขณะเดียวกันวัยรุ่นในฐานะลูกก็เป็นภาพตัวแทนของวัยรุ่นที่เชื่อฟังคำสั่งของผู้ปกครอง แม้ว่าอาจจะขัดคำสั่งไปบ้าง แต่สุดท้ายก็กลับมาเดินตามกรอบที่ผู้ปกครองกำหนดไว้ นอกจากนี้จุดยืนของภาพยนตร์เรื่องพื้นที่ด้านครอบครัวมีแนวโน้มเป็นไปตามบรรทัดฐานหลักของสังคมที่อธิบายไว้ว่าบ้านเป็นพื้นที่ที่เป็นมากกว่าที่พักอาศัย ใช้สร้างความสัมพันธ์ต่อกันระหว่างสมาชิก และใช้ในการปลูกฝัง อบรมสั่งสอนการเป็นสมาชิกที่ดีในสังคม

ส่วนที่ 3 พื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านมิตรภาพ ของวัยรุ่น (Space of Friendship)

3.1 วัยรุ่นกับเพื่อน : บรรทัดฐานหลักของสังคมไทย

มนุษย์ในสังคมไม่ว่าจะเป็นใครก็ตาม ก็ไม่อยากอยู่ตัวคนเดียว ทุกคนต้องการสังคม ต้องการมีเพื่อน วัยรุ่นถือเป็นช่วงวัยหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์กับเพื่อน วัยรุ่นมีความรู้สึกว่าการคบเพื่อน ไม่ว่าจะเป็นเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศถือเป็นเรื่องสำคัญ และกลุ่มเพื่อนเองก็มีอิทธิพลต่อตัววัยรุ่นด้วยเช่นกัน เพื่อนถือว่าเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับวัยรุ่นรองจากพ่อและแม่ บางครั้งอาจใกล้ชิดมากกว่าพ่อแม่ด้วยซ้ำไป

การคบเพื่อนเกิดจากการรวมกลุ่มกันของวัยรุ่นเกิดจากความสนใจในสิ่งต่าง ๆ ของเด็กที่มีอายุในรุ่นราวคราวเดียวกัน มีการสร้างกิจกรรมของกลุ่มขึ้นมา รวมไปถึงการตั้งกฎเกณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม ซึ่งแสดงออกผ่านการแต่งตัว ทัศนคติ การใช้ชีวิตในแต่ละวัน ซึ่งมีความคล้ายคลึงกัน วัยรุ่นชอบอยู่กันเป็นกลุ่มเพื่อแสดงออกถึงอำนาจในการต่อรองและสามารถทำอะไรก็ได้ตามต้องการ เพื่อนจะกำหนดความรู้สึกนึกคิดของเด็กวัยรุ่นให้ทำตามมติและความนิยมของกลุ่มเป็นส่วนใหญ่ โดยไม่คำนึงถึงเหตุว่าถูกหรือผิด สังคม และครอบครัวจึงเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการดูแลวัยรุ่นเรื่องการคบเพื่อน โดยเฉพาะกลุ่มผู้ใหญ่มักชอบมองว่าวัยรุ่นเป็นช่วงวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่ต้องดูแลเป็นพิเศษ การคบเพื่อนถือเป็นเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญต่อชีวิตของวัยรุ่น

สังเกตได้จากคำสุภาษิต สำนวนต่าง ๆ ที่ปลูกฝังแนวคิดเรื่องการคบเพื่อนมาเป็นเวลานาน เช่น คำสอนที่ว่า “คบเพื่อนดีเป็นศรีแก่ตัว คบเพื่อนชั่วพาตัวอัปปาง”, “คบคนพาลพาลพาไปหาผิด คบบัณฑิตบัณฑิตพาไปหาผล” นั้นยังคงใช้ได้ทุกยุคทุกสมัย การที่ได้กคนหนึ่งเกิดมาในสังคมหนึ่ง ซึ่งมีทั้งคนดีและไม่ดีปะปนผสมกันไปนั้น ย่อมต้องส่งผลต่อเส้นทางเดินของคนนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (หลักในการคบเพื่อนและคุณธรรมแห่งบัณฑิต, 2550) หรือแม้แต่ในหนังสือชุดวรรณกรรมภาษิตและคำสอนโคลงโลกนิติ พระนิพนธ์ในสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร (2543, น. 338) ยังให้แนวคิดเรื่องการคบเพื่อนไว้ตอนหนึ่งว่า

เพื่อนกิน	สิ้นทรัพย์แล้ว	แห้งเหี่ยว
หาง่าย	หลายหมื่นปี	มากได้
เพื่อนตาย	อาจแทนซี-	วาวาตม์
หายาก	ฝากผีไว้	ยากแท้จักหา

จากแนวคิดและคำสอนต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าการคบเพื่อนของวัยรุ่นเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่มีผลต่อจิตใจของวัยรุ่น การคบเพื่อนย่อมมีทั้งคุณและโทษ เพื่อนอาจพาเราไปพบแต่สิ่งที่ดี ๆ โดยไม่หวังผลตอบแทน คอยชี้แนะให้คำปรึกษาสิ่งที่มีประโยชน์ ตักเตือนเมื่อเราหลงผิด ซึ่งเป็นผลดีต่อวัยรุ่นในเรื่องต่าง ๆ ทั้งเรื่องการเรียนรู้ การวางแผนอนาคต หน้าที่การงาน แต่ในขณะเดียวกัน เพื่อนอาจชักนำเราไปในทางเสื่อมเสียก็ได้ เช่น การประพฤติตัวผิดศีลธรรม ผิดต่อกฎหมาย บ้านเมือง เป็นต้น เนื่องจากวัยรุ่นถือเป็นช่วงวัยที่มีจิตใจเปราะบาง เชื่อคนอื่นได้ง่าย โดยเฉพาะเพื่อนซึ่งอยู่ในช่วงวัยเดียวกัน อีกทั้งในช่วงนี้เองครอบครัวเริ่มมีบทบาทกับวัยรุ่นน้อยลง เพราะวัยรุ่นเลือกที่จะไม่ปรึกษาครอบครัวเมื่อเจอปัญหา เพราะกลัวผู้ใหญ่ไม่เข้าใจ ไม่ยอมรับ ดังนั้น ในการเลือกคบหาเพื่อน สถาบันครอบครัว และสังคมจึงต้องเข้ามามีบทบาทในการดูแลเพื่อให้วัยรุ่นใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัย และมีอนาคตที่ดี

จากบรรทัดฐานหลักของสังคมเรื่องวัยรุ่นกับการใช้ชีวิตกับเพื่อนจะเห็นได้ว่ากลุ่มเพื่อนมีส่วนในการกำหนดทิศทางการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นว่าจะเดินไปในทิศทางใด ในสังคมมีเพื่อนหลากหลายแบบขึ้นอยู่กับว่าวัยรุ่นจะเลือกคบเพื่อนแบบไหน ถ้าคบเพื่อนที่ดี ชีวิตก็จะเจริญรุ่งเรือง มีแต่สิ่งดี ๆ เข้ามาในชีวิต แต่ถ้าคบเพื่อนเลว ชีวิตก็จะเจริญในทางเสื่อม มากไปกว่านั้นอาจเป็นตัวสร้างปัญหาให้สังคมและประเทศชาติอีกด้วย อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มเพื่อนมีความสำคัญต่อชีวิตจิตใจและอนาคตของวัยรุ่นอย่างมากที่สุด

ภาพยนตร์ถือว่าเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่จำลองภาพของวัยรุ่นกับการใช้ชีวิตกับเพื่อนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้สังคมได้รับรู้และเข้าใจความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับวัยรุ่นมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นเป็นพื้นที่อีกรูปแบบหนึ่งของการจัดวินัยการใช้ชีวิตเรื่องเพื่อนให้กับวัยรุ่น

3.2 พื้นที่ด้านมิตรภาพ-วัยรุ่น : ความเป็นจริงในภาพยนตร์

จากการศึกษาการประกอบสร้างพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านมิตรภาพของวัยรุ่นที่ปรากฏในภาพยนตร์พบว่า พื้นที่ของการคบเพื่อนส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของวัยรุ่น แบ่งออกได้เป็น 3 พื้นที่หลัก ๆ ได้แก่

- บริเวณต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น โรงอาหาร สนามกีฬา ลานหน้าอาคาร เป็นต้น
- บ้าน เช่น บ้านเพื่อน หอพักในโรงเรียน
- พื้นที่ของการใช้เวลาว่างอื่น ๆ เช่น สวนสาธารณะ ห้างสรรพสินค้า สวนสนุก

ร้านหนังสือ เป็นต้น ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ใช้ในการผ่อนคลายเมื่อว่างจากการเรียน

ในการวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินชีวิตด้านมิตรภาพของวัยรุ่น ภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง ให้ความสำคัญกับพื้นที่ดังกล่าวไม่ต่างกับพื้นที่ด้านความรัก ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่า เพื่อนนั้นมีความหมายกับชีวิตของวัยรุ่น วัยรุ่นขาดเพื่อนไม่ได้ ต้องอยู่กันเป็นกลุ่มก้อน ใน การศึกษาพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านมิตรภาพของวัยรุ่น ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิด เรื่องพื้นที่ในสื่อภาพยนตร์เป็นหลักร่วมกับองค์ประกอบการเล่าเรื่องในการอธิบาย ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

3.2.1 ความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่ (ใคร)

การศึกษาพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านมิตรภาพของวัยรุ่น พบว่า มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประกอบสร้างความหมายของพื้นที่ ผู้วิจัยเลือกใช้ “ตัวละคร” ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการเล่าเรื่องมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นของตัวละครบนพื้นที่ ดังกล่าว จากการศึกษาพบว่า ตัวละครวัยรุ่นที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่จะเป็นวัยรุ่นชายและหญิงใน บทบาทของการเป็น “เพื่อน” ซึ่งผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ตัวละครดังนี้

- ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจ/สังคม
- ลักษณะทางจิตใจ/อารมณ์ ได้แก่ ลักษณะนิสัย และกิริยาการแสดงออก
- พัฒนาการของตัวละคร ได้แก่ บทบาทของตัวละคร ความต้องการของตัวละคร และบทสรุป

1. ตัวละครวัยรุ่นในบทบาทของการเป็น “เพื่อน”

วัยรุ่นที่ปรากฏในภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าเมื่อต้องใช้ชีวิต ร่วมกับเพื่อนในพื้นที่ต่าง ๆ มักจะแบ่งเป็นกลุ่ม โดยที่แบ่งเป็นกลุ่มวัยรุ่นชายและหญิง ถ้ามีการ รวมกลุ่มกันก็จะแบ่งย่อยกันภายในว่าวัยรุ่นชายอยู่ด้วยกัน วัยรุ่นหญิงก็อยู่ด้วยกัน วัยรุ่นแต่ละคน ที่ปรากฏในภาพยนตร์เป็นตัวละครที่มีความคิดและพฤติกรรมแตกต่างกันออกไป แต่ทั้งหมด สามารถอยู่ร่วมกันได้ แม้วัยรุ่นจะมีปัญหาเรื่องต่าง ๆ บ้าง แต่เพื่อนทุกคนก็คอยช่วยเหลือ และให้ กำลังใจซึ่งกันและกัน ตัวละครวัยรุ่นที่ปรากฏในภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง แสดงให้เห็นตามภาพดังนี้

ภาพที่ 19

ตัวอย่างภาพตัวละครวัยรุ่นเพศชายและหญิงในภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง

Seasons Change

รักแห่งสยาม

เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน

ลักษณะทางประชากรศาสตร์

เพศของวัยรุ่น: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นถึงการคบเพื่อนต่างเพศ และการคบเพื่อนเพศเดียวกัน ในภาพยนตร์ที่ศึกษาปรากฏวัยรุ่นชายในกลุ่มมีจำนวนตั้งแต่ 3-7 คน หรือมากกว่านั้น ความน่าสนใจอย่างหนึ่งคือภาพยนตร์เริ่มนำเสนอวัยรุ่นชายที่มีลักษณะรักเพศเดียวกัน คือ “โต้ง” และ “มิว” (จากเรื่อง รักแห่งสยาม) ส่วนวัยรุ่นหญิงก็นำเสนอไม่ต่างไปจากวัยรุ่นชาย เพียงแต่สมาชิกในกลุ่มมีจำนวนน้อยกว่าประมาณ 1-4 คน หรือน้อยกว่านั้น (จากเรื่อง Seasons Change และรักแห่งสยาม) ภาพยนตร์นำเสนอวัยรุ่นหญิงที่มีลักษณะรักเพศเดียวกันเช่นกัน คือ “แจ๊ด” (จากเรื่อง เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน)

อายุของวัยรุ่น: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าวัยรุ่นชายและหญิงมีอายุไล่เลี่ยกัน อยู่ในช่วง อายุ 15-18 ปี

ระดับการศึกษาของวัยรุ่น: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าวัยรุ่นชายและหญิงในภาพยนตร์กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ฐานะทางเศรษฐกิจ/สังคมของวัยรุ่น: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าวัยรุ่นชายและหญิงเป็นตัวแทนของวัยรุ่นชนชั้นกลาง ครอบครัวมีฐานะปานกลางจนถึงระดับร่ำรวย

ลักษณะทางจิตใจ/อารมณ์

ลักษณะนิสัยของวัยรุ่น: จากการศึกษพบว่า วัยรุ่นชายและหญิงมีลักษณะนิสัยที่แตกต่างกัน โดยที่วัยรุ่นชายเมื่ออยู่กับเพื่อนมีลักษณะนิสัยดังนี้

- รักเพื่อนฝูง เป็นห่วงเป็นใยเพื่อน มีอะไรก็คอยช่วยเหลือกัน
- ให้ความสำคัญกับเรื่องของความรัก
- ชอบการแข่งขัน

- มีนิสัยชอบรวมกลุ่มแก๊งคนอื่น โดยเฉพาะวัยรุ่นหญิง

- สนุกสนาน ทะลึ่งตึงตัง

วัยรุ่นหญิงเมื่ออยู่กับเพื่อนมีลักษณะนิสัยดังนี้

- รักเพื่อนฝูง เป็นห่วงเป็นใยเพื่อน มีอะไรคอยช่วยเหลือกัน

- มีนิสัยสุภาพเรียบร้อยกว่าวัยรุ่นชาย

และเมื่อวัยรุ่นอยู่ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือหญิง ภาพยนตร์จะสื่อความหมายในประเด็นลักษณะนิสัยได้ดังนี้

- บางกรณีวัยรุ่นจะชอบแก๊ง หยอกล้อกัน และนำไปสู่การทะเลาะกัน

- บางกรณีวัยรุ่นจะคอยช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา จนความสัมพันธ์จากเพื่อนเปลี่ยนไปเป็นคนรัก กลายเป็นความสัมพันธ์แบบข้ามเพศ (จากเรื่อง Seasons Change และ รักแห่งสยาม)

- บางกรณีวัยรุ่นชายล่วงเกินวัยรุ่นหญิงเนื่องจากลืมหูลืมตาประกอบกับอารมณ์โมโห (กรณีฉากหนึ่งในภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” ที่ “โต้ง” โมโห “หญิง” จนล่วงเกินหญิงด้วยการกอดและจูบ)

กิจกรรมแสดงออกของวัยรุ่น: จากการศึกษาพบว่า วัยรุ่นชายและหญิงเมื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ กับกลุ่มเพื่อน จะมีกิจกรรมแสดงออกที่ไม่แตกต่างกันมากนัก คือมีความเป็นตัวของตัวเอง ทำอะไรก็ได้ตามต้องการ เพียงแต่วัยรุ่นชายจะแสดงออกได้เต็มที่มากกว่า เช่น การพูดคำหยาบ ซึ่งในวัยรุ่นชายถือว่าพูดคำหยาบมากกว่าวัยรุ่นหญิงและอยู่ในระดับที่มีความรุนแรงมากกว่า ยกตัวอย่างการสนทนาของวัยรุ่นชายจากภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change” และวัยรุ่นหญิงจากภาพยนตร์เรื่อง “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” ดังนี้

บทสนทนาระหว่าง “ฉัตร” และ “เจด” จากภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change เพราะอากาศเปลี่ยนแปลงบ่อย”

เจด: ฉัตร ใส่นี้อะไรวะ

ฉัตร: น้ำยาล้างคอนแทคไจ

เจด: ใช้ทำอะไรวะ

ฉัตร: น้ำยาล้างคอนแทคเอาไว้เช็ดตุตมึงมั้ง ใส้สัตว์

เจด: ใส้เหี้ย ใส้เหี้ย (พูดไม่ออกเสียง)

ฉัตร: โง่จริงหรือว่าแก๊งโง่วะ

บทสนทนาระหว่าง “กานดา” “แจ้ด” และ “ซัง” ในห้องเรียน จากภาพยนตร์เรื่อง “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน”

กานดา: นี่ นี่แก๊งหรือควายวะ นี่มันอันละบาทอะ

ซัง: อันละบาท ใครซื้อก็โง่แหละ และยิ่งซื้อเยอะก็ยิ่งควายเลย

แจ้ด: อ้าว ใ้อซังพูดอย่างนี้มาต่อยกันเลยดีกว่า เฮ้ย หลบดิ เอาใจ

ซัง: เอาคืนไปเลย เอาเงินคืนมา กูไม่แตกแล้ว

กานดา: ไม่แตกก็อย่าแตก แต่ซื้อแล้วไม่รับคืนเว้ย

ซัง: เอาให้ควายแตกก็ได้วะ

สองสาวตะโกนพร้อมกัน “ใ้อควาย”

ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าเมื่อวัยรุ่นอยู่รวมกลุ่มกับเพื่อน จะพูดจาหยาบค้ายกัน โดยเฉพาะวัยรุ่นชาย และจากตัวอย่างภาพยนตร์เรื่อง “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” วัยรุ่นหญิงก็ใช้คำหยาบค้ายด้วยเช่นเดียวกัน เพียงแต่ภาพรวมของภาพยนตร์แต่ละเรื่องไม่ได้นำเสนอการรวมกลุ่มของวัยรุ่นหญิงกับเพื่อนมากนัก ทำให้การพูดคำหยาบค้ายปรากฏในวัยรุ่นชายมากกว่า นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเล่นเกมกีฬา การเล่นดนตรี การดื่มสุรา เป็นต้น ที่แสดงถึงกิริยาการแสดงออกของวัยรุ่นชายและหญิง ซึ่งจะอธิบายอย่างละเอียดในหัวข้อลักษณะกิจกรรม

จากการศึกษาลักษณะประชากรศาสตร์ และลักษณะทางจิตใจ/อารมณ์ของวัยรุ่นในบทบาทของการเป็นเพื่อน พบว่า ภาพยนตร์ใช้เพศเป็นเกณฑ์หนึ่งในการแบ่ง และรวมกลุ่มเพื่อนของวัยรุ่น โดยในภาพยนตร์วัยรุ่นส่วนใหญ่จะคบแต่เพื่อนที่เป็นเพศเดียวกัน การใช้วิธีดังกล่าวถือเป็นการจัดกลุ่มของวัยรุ่นแบบหนึ่ง และควบคุมวินัยในการคบเพื่อนโดยเฉพาะเพื่อนต่างเพศ โดยแยกเรื่องความรักออกไปจากความสัมพันธ์แบบเพื่อน

พัฒนาการของตัวละคร

บทบาทของวัยรุ่น: จากการศึกษาค้นพบว่า วัยรุ่นทั้งชายและหญิงเมื่ออยู่กับเพื่อนก็จะมีนิสัยที่แตกต่างออกไปจากบทบาทของลูกที่อยู่ในบ้านและบทบาทของนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียน เนื่องจากวัยรุ่นมีอิสระ สามารถทำอะไรก็ได้ตามต้องการ และวัยรุ่นจะมีความกล้า และเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น มีการใช้อำนาจมากขึ้นในพื้นที่นั้น ๆ เมื่ออยู่รวมกลุ่มกับเพื่อน

ความต้องการของวัยรุ่น: ในภาพยนตร์วัยรุ่นนั้นเมื่อวัยรุ่นทั้งชายและหญิงอยู่กับเพื่อนวัยรุ่นต้องการให้เพื่อนยอมรับ ให้ทุกคนสนใจ แม้ว่าแต่ละคนจะนิสัยแตกต่างกันแต่ทุกคนก็อยู่ร่วมกันได้ และเมื่อเพื่อนมีเรื่องทุกข์ ก็จะช่วยเหลือ ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ในขณะที่มีความสุขก็ยินดีร่วมกัน วัยรุ่นกับกลุ่มเพื่อนล้วนมีความปรารถนาดีให้แก่กัน แม้ว่าวัยรุ่นอาจมี

ปัญหาที่นำไปสู่ความขัดแย้งบ้าง แต่สุดท้ายแล้วก็หันหน้ามาคุยกัน ปรับความเข้าใจเพื่อต้องการให้ความสัมพันธ์ที่ดีเหล่านี้ยังคงอยู่ตลอดไป

บทสรุป : จากการศึกษาพบว่า วัยรุ่นเป็นช่วงวัยหนึ่งที่เพื่อนมีความสำคัญอย่างมาก วัยรุ่นขาดเพื่อนไม่ได้ คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เวลามีปัญหา ก็คอยเป็นกำลังใจ และช่วยกันแก้ไข ตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์เรื่อง “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” ซึ่งตัวละครในเรื่องมีการรำลึกถึงช่วงชีวิตในวัยรุ่น แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของเพื่อนยังคงอยู่และสืบเนื่องจนถึงตอนโต

3.2.2 สถานที่ (ที่ไหน มีลักษณะอย่างไร)

ภาพยนตร์แสดงให้เห็นว่าการใช้ชีวิตของวัยรุ่นกับกลุ่มเพื่อนปรากฏได้ในทุกพื้นที่ ไม่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง เช่น โรงเรียน บ้าน รวมไปถึงสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของวัยรุ่นซึ่งวัยรุ่นใช้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ในการวิเคราะห์สถานที่ที่ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ดังนี้

- พื้นที่ทางกายภาพ
- พื้นที่ทางสังคม
- พื้นที่ทางอารมณ์

พื้นที่ทางกายภาพ

จากการศึกษาพบว่า ภาพยนตร์นำเสนอให้เห็นถึงพื้นที่ด้านมิตรภาพของวัยรุ่นในหลากหลายพื้นที่ พื้นที่ที่ปรากฏในภาพยนตร์เป็นพื้นที่ที่วัยรุ่นใช้ในชีวิตประจำวัน โดยผู้วิจัยแบ่งพื้นที่ต่าง ๆ ได้ดังนี้

โรงเรียน เป็นพื้นที่ที่ภาพยนตร์ทั้งสามเรื่องให้ความสำคัญที่สุด การใช้ชีวิตกับกลุ่มเพื่อนปรากฏบนพื้นที่แห่งนี้ตั้งแต่ในห้องเรียน ห้องน้ำ โรงอาหาร สนามกีฬา หอพักนักเรียน รวมไปถึงพื้นที่รอบนอกของโรงเรียน เช่น ป้ายรถเมล์ เป็นต้น ภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change” ให้ความสำคัญกับพื้นที่ด้านมิตรภาพในบริเวณโรงเรียนมากที่สุด สังเกตได้จากฉากที่ “ป้อม” ใช้ชีวิตกับ “เชด” และ “ฉัตร” ในโรงเรียน และฉากการช้อมวงดนตรีออกเคสตราของ “ป้อม” และเพื่อน ๆ

สถานที่พักผ่อนหย่อนใจของวัยรุ่น เป็นพื้นที่ที่ปรากฏในภาพยนตร์อย่างมาก มีความหลากหลายแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่วัยรุ่นและกลุ่มเพื่อนทำร่วมกัน เช่น ในภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” ให้ความสำคัญกับสยามสแควร์และพื้นที่รอบนอกซึ่งเป็นพื้นที่ที่วัยรุ่นใช้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันและเป็นพื้นที่หลักที่ภาพยนตร์ใช้นำเสนอ นอกจากนี้ในภาพยนตร์เรื่อง “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” ยังมีพื้นที่อื่น ๆ อีก เช่น สถานที่ท่องเที่ยว สวนสนุก สวนสาธารณะ เป็นต้น

บ้านเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่วัยรุ่นใช้ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ กับเพื่อน เช่น บ้านเพื่อน (จากเรื่อง รักแห่งสยาม และเฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน) หอพักนักเรียน (จากเรื่อง Seasons Change) เป็นต้น

ภาพที่ 20

ตัวอย่างภาพแสดงพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านมิติภาพของวัยรุ่น

รักแห่งสยาม

Seasons Change

พื้นที่ทางสังคม

พื้นที่ที่ปรากฏในภาพยนตร์มีความหลากหลาย และแตกต่างกันออกไป ภาพยนตร์สื่อความหมายพื้นที่ใน 2 ลักษณะ คือ

โรงเรียนและบ้าน เป็นพื้นที่ที่วัยรุ่นและเพื่อน ๆ ใช้ทำกิจกรรมร่วมกันอยู่เป็นประจำ การใช้ชีวิตของวัยรุ่นกับเพื่อน ๆ บนพื้นที่ทั้งสองอาจจะทำได้ตามใจในระดับหนึ่งเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีอำนาจของผู้ใหญ่คอยควบคุม จะกระทำได้อย่างอิสระก็ต่อเมื่อไม่มีผู้ใหญ่ในพื้นที่นั้น เช่น ในห้องส่วนตัว หรือว่าอยู่หอพักคนเดียว ข้อสังเกตอย่างหนึ่งคือบ้านเพื่อนถือเป็นพื้นที่หนึ่งที่วัยรุ่นรู้สึกเป็นอิสระ ไม่ว่าจะกระทำกิจกรรมก็ตาม โดยเฉพาะเมื่อวัยรุ่นมีปัญหากับครอบครัว บ้านเพื่อนเหมือนเป็นพื้นที่รองรับหลังที่สองของวัยรุ่น วัยรุ่นรู้สึกสบายใจเมื่อได้มาพักอาศัยอยู่กับเพื่อน

สำหรับพื้นที่อื่น ๆ นั้นภาพยนตร์สื่อให้เห็นว่าในชีวิตประจำวันของวัยรุ่น นอกเหนือจากโรงเรียนและบ้าน วัยรุ่นยังทำกิจกรรมอื่น ๆ มากมายในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น ไปเที่ยวเล่นตามห้างสรรพสินค้า สวนสาธารณะ เป็นต้น พื้นที่เหล่านี้เปิดโอกาสให้วัยรุ่นได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ต้องการ ทำได้อย่างเต็มที่ ไม่มีใครมาคอยควบคุม

จากการศึกษาพื้นที่ทางสังคมพบว่า ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าวัยรุ่นสร้างพื้นที่เหล่านี้ขึ้นมาพร้อมกำหนดขอบเขตเอาไว้เพื่อตัดขาดตัวเอง และเพื่อน ๆ ออกจากคนกลุ่มอื่น โดยเฉพาะผู้ใหญ่ซึ่งเป็นกลุ่มวัฒนธรรมหลัก (Dominant Culture) และสร้างวัฒนธรรม

ของกลุ่มขึ้นมาเป็นของตัวเอง แต่ในการกำหนดความหมายให้กับพื้นที่ ภาพยนตร์กำหนดความหมาย ออกเป็น 2 ลักษณะคือ

- กิจกรรมต่าง ๆ ที่วัยรุ่นทำในพื้นที่ต้องเป็นไปตามบรรทัดฐานหลักของสังคมคือ ต้องเป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ทำแล้วเกิดผลดีต่อวัยรุ่นเอง ถ้าเป็นกิจกรรมที่ไม่เป็นประโยชน์ ผู้ปกครองหรือครูต้องเข้ามาดูแล เพื่อให้วัยรุ่นกลับตัวเป็นคนดี

- กิจกรรมต่าง ๆ ที่วัยรุ่นทำในพื้นที่ วัยรุ่นสามารถทำอะไรก็ได้ตามความต้องการของตัวเอง ไม่ว่าจะกิจกรรมนั้นจะมีประโยชน์หรือไม่ประโยชน์ เหตุที่ต้องกำหนดความหมายในลักษณะนี้เนื่องจากในภาพยนตร์นำเสนอให้กิจกรรมต่าง ๆ ที่วัยรุ่นทำ เป็นฉาก ๆ หนึ่งผ่านไป ไม่ให้คุณค่า หรือผลลัพธ์ หลังจากที่วัยรุ่นทำกิจกรรมเหล่านั้น

พื้นที่ทางอารมณ์

ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าวัยรุ่นจะมีความสุข และเป็นอิสระมากเมื่ออยู่กับเพื่อน ไม่ว่าจะอยู่บนพื้นที่ไหนก็ตาม โดยที่พื้นที่นั้นต้องอยู่กันเอง และไม่มีผู้ใหญ่อยู่ในพื้นที่

เพื่อความเข้าใจในเรื่องการวิเคราะห์เรื่องพื้นที่ด้านการใช้ชีวิตกับเพื่อนของวัยรุ่น ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างพื้นที่ด้านการใช้ชีวิตกับเพื่อนของวัยรุ่นจากภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” ดังนี้

ภาพที่ 21

ตัวอย่างภาพแสดงพื้นที่บริเวณสยามสแควร์ และพื้นที่ใกล้เคียง

พื้นที่สยามสแควร์ในภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” ถือได้ว่าเป็นโลกของวัยรุ่น ในการแสดงอัตลักษณ์ของวัยรุ่นทั้งในเรื่องการแต่งกาย พฤติกรรม เป็นพื้นที่ของเด็กเมืองที่เป็นตัวแทนของชนชั้นกลางประเภทหนึ่ง ภาพยนตร์นำเสนอให้เห็นความเป็นวิถีชีวิตวัยรุ่น ตัวละครในเรื่องถูกนำเสนอในภาพของวัยรุ่นมัธยมในเขตเมือง อยู่ในโรงเรียนชั้นดี มีฐานะและมีเพื่อนลักษณะและความชอบแบบเดียวกัน เช่น ต้องกินไอศกรีมกับแฟน ต้องเดินเล่นที่เซ็นเตอร์พอยต์ เทียวกินดื่มกับเพื่อน ๆ ในห้อง ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าพื้นที่ด้านมิตรภาพของวัยรุ่น เป็นพื้นที่

ส่วนตัวที่วัยรุ่นสร้างขึ้นมาเอง วัยรุ่นสามารถทำอะไรก็ได้ตามต้องการบนพื้นที่ที่วัยรุ่นรวมกลุ่มกัน ซึ่งมีความเป็นอิสระ ไม่มีใครมาใช้อำนาจสั่งห้ามได้ในพื้นที่ สังเกตได้จากกิจกรรมที่วัยรุ่นทำกันในพื้นที่สยามสแควร์ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ เช่น การเล่นดนตรี การใช้เป็นสถานที่นัดหมาย ซึ่งเป็นไปตามความต้องการของผู้ใหญ่ที่อยากให้พื้นที่สยามสแควร์เป็นพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ ซึ่งความหมายที่เกิดขึ้นสร้างมาจากจุดยืนของผู้ใหญ่ที่ต้องการให้วัยรุ่นเป็นคนดี แต่จากการศึกษาพบว่า มีการนำเสนอกิจกรรมที่ไม่เป็นประโยชน์ของวัยรุ่นด้วยแต่มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ เช่น การสูบบุหรี่ และภาพยนตร์ก็นำเสนอในลักษณะปล่อยผ่าน แสดงให้เห็นว่าในสังคมอาจมีกิจกรรมในลักษณะนี้เกิดขึ้นจริงในพื้นที่สยามสแควร์ แต่เนื่องด้วยการสร้างจากจุดยืนของผู้ใหญ่ อาจไม่รู้จริงว่าวัยรุ่นอาจมีกิจกรรมที่ไม่เป็นประโยชน์มากกว่าที่ได้เห็นในภาพยนตร์ก็เป็นได้

3.2.3 ช่วงเวลา (เมื่อไร)

พื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านมิตรภาพของวัยรุ่นที่ปรากฏในภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง พบว่า ช่วงเวลาที่ส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบสร้างพื้นที่ โดยในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาช่วงเวลาเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

- มิติเวลาเชิงกายภาพ
- มิติเวลาเชิงสังคม
- มิติเวลาเชิงอารมณ์

มิติเวลาเชิงกายภาพ

ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าวัยรุ่นจะใช้ชีวิตกับเพื่อนทั้งในวันธรรมดา ตั้งแต่ไปโรงเรียน เวลาเรียนจนถึงเวลากลับบ้าน รวมไปถึงเวลาว่างในวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ ถ้าอธิบายตามหลักระบบทฤษฎีจะพบว่า การใช้ชีวิตกับเพื่อนของวัยรุ่นปรากฏในช่วงเวลาเรียน และเวลาว่าง บางครั้งอาจมีการใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนในช่วงเวลานอน เช่น มาอาศัยนอนบ้านเพื่อน (จากเรื่อง Seasons Change รักแห่งสยาม และเฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน)

มิติเวลาเชิงสังคม

ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่ากลุ่มเพื่อนมีความสำคัญกับวัยรุ่นมาก ถ้าวัยรุ่นไม่อยู่กับผู้ปกครอง ชีวิตส่วนใหญ่ของวัยรุ่นก็อยู่กับกลุ่มเพื่อน บางครั้งวัยรุ่นให้เวลากับเพื่อนมากกว่าครอบครัว การรวมกลุ่มของวัยรุ่นนั้นส่วนใหญ่รวมกลุ่มเพื่อการพักผ่อน เช่น การไปนั่งกินข้าว ไปเที่ยวเล่นตามสถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น

มิติเวลาเชิงอารมณ์

ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าเวลาที่วัยรุ่นอยู่กับเพื่อน วัยรุ่นจะรู้สึกสนุก มีความสุขร่วมกัน การนำเสนอของภาพยนตร์ก็ให้ความสำคัญกับการใช้ชีวิตกับเพื่อนของวัยรุ่น

รองจากเรื่องความรักของวัยรุ่น ใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบปล่อยภาพให้ไหลผ่านไปเรื่อย ๆ โดยใช้เพลงประกอบเป็นเครื่องมือสื่อสารแทนความรู้สึกของตัวละครในเรื่อง สังกัดได้จากภาพยนตร์เรื่อง “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” ซึ่งให้ความสำคัญกับเรื่องการใช้ชีวิตกับเพื่อนของวัยรุ่น โดยแรงบันดาลใจในการทำภาพยนตร์เรื่องนี้มาจากเพลง “เพื่อน” ของวงแกรนด์เอ็กซ์ ซึ่งถูกใช้เป็นเพลงประกอบภาพยนตร์เพื่อสื่อความหมายให้เห็นความสำคัญของเพื่อน และหวนระลึกถึง (Retrospect) ความประทับใจที่เกิดขึ้นตอนเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งในการหวนระลึกถึงอดีต ภาพยนตร์สื่อความหมายให้ผู้ชมเข้าใจว่าช่วงชีวิตวัยรุ่นเป็นช่วงเวลาหนึ่งของชีวิตเท่านั้น

3.2.4 ลักษณะกิจกรรม/ผลจากกิจกรรม (ทำอะไร/เกิดอะไร)

ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าพื้นที่ด้านมิตรภาพของวัยรุ่น วัยรุ่นเป็นตัวละครหลักที่ทำกิจกรรมร่วมกันบนพื้นที่ ภาพยนตร์ในปัจจุบันนำเสนอลักษณะกิจกรรมที่วัยรุ่นทำกันไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่ผู้ใหญ่มองว่าเหมาะสม และกิจกรรมที่ผู้ใหญ่มองว่าไม่เหมาะสม ข้อค้นพบอย่างหนึ่งคือในภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง มีลักษณะกิจกรรมที่แตกต่างกันออกไปซึ่งแบ่งได้ดังต่อไปนี้

ในภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change” กิจกรรมที่วัยรุ่นทำร่วมกันล้วนแต่เป็นกิจกรรมที่ผู้ใหญ่มองว่าเหมาะสม

ส่วนภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” ปรากฏกิจกรรมที่ผู้ใหญ่มองว่าเหมาะสมมากกว่ากิจกรรมที่ผู้ใหญ่มองว่าไม่เหมาะสม

สุดท้ายภาพยนตร์เรื่อง “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” นำเสนอกิจกรรมที่ผู้ใหญ่มองว่าไม่เหมาะสมมากกว่ากิจกรรมที่ผู้ใหญ่มองว่าเหมาะสมซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ผู้วิจัยจะอธิบายอย่างละเอียดดังนี้

กิจกรรมที่ผู้ใหญ่มองว่าเหมาะสม

กิจกรรมที่สังคมมองว่าเป็นประโยชน์ และปรากฏในภาพยนตร์พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการเล่นกีฬาและการเล่นดนตรี (จากเรื่อง Seasons Change และรักแห่งสยาม) มีบางกิจกรรมที่แสดงออกถึงกิจกรรมการทำประโยชน์เพื่อสังคม เช่น การออกค่ายเพื่อช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส (จากเรื่อง เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน)

ภาพที่ 22

ตัวอย่างภาพแสดงกิจกรรมของวัยรุ่นที่ผู้ใหญ่มองว่าเหมาะสม
เมื่อใช้ชีวิตอยู่กับเพื่อน

จากเล่นกีฬาและดนตรีจากภาพยนตร์เรื่อง Seasons Change เพราะอากาศเปลี่ยนแปลงบ่อย

จากเล่นดนตรีจากภาพยนตร์เรื่องรักแห่งสยาม

จากเล่นกีฬาและจากบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม จากภาพยนตร์เรื่องเฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งพบว่า ภาพยนตร์วัยรุ่นในปัจจุบันเปิดพื้นที่ให้วัยรุ่นได้ทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์มากขึ้น โดยนำเรื่องดนตรีและกีฬา มาใช้เป็นส่วนหนึ่งในภาพยนตร์ โดยเฉพาะเรื่องดนตรีถูกหยิบนำมาใช้ในภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change” และ “รักแห่งสยาม”

กิจกรรมที่ผู้ใหญ่มองว่าไม่เหมาะสม

กิจกรรมที่ถูกมองว่าไม่เหมาะสม และปรากฏในภาพยนตร์ส่วนใหญ่เป็นพฤติกรรมของวัยรุ่นที่ทำร่วมกันเมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อน เช่น การสังสรรค์ดื่มเหล้า และการสูบบุหรี่ (จากเรื่อง รักแห่งสยาม และเฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน) การแอบดูหนังโป๊ในห้อง การเที่ยวสถานบริการ การยกพวกชกต่อยกัน การพกพาอาวุธในโรงเรียน ฯลฯ (จากเรื่อง เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน) ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดถูกนำเสนอให้เห็นว่าเป็นกิจกรรมที่มั่วซุ่ม และไม่ถูกต้องสำหรับวัยรุ่น

ภาพที่ 23

ตัวอย่างภาพแสดงกิจกรรมของวัยรุ่นที่ผู้ใหญ่มองว่าไม่เหมาะสม
เมื่อใช้ชีวิตอยู่กับเพื่อน

ฉากดื่มสุรา และสูบบุหรี่จากภาพยนตร์เรื่องรักแห่งสยาม

ฉากสูบบุหรี่ ชกต่อยกันในโรงเรียน เทียวสถานบริการ ฉากดื่มสุรา และฉากดูหนังโป๊
จากภาพยนตร์เรื่องเฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน

จากกิจกรรมทั้งหมดที่ปรากฏในภาพยนตร์จะเห็นได้ว่า ภาพยนตร์กำลังอธิบายให้
ผู้ชมเข้าใจว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่วัยรุ่นทำนั้น ถ้าเป็นกิจกรรมที่ดีมีประโยชน์ วัยรุ่นก็จะได้รับผลดีทั้ง
ทางร่างกายและจิตใจ แต่ถ้ากิจกรรมนั้นเป็นกิจกรรมที่ไม่เกิดประโยชน์ อาจทำให้วัยรุ่นเสียอนาคต
สอดคล้องกับคำสอน ที่กล่าวไว้ว่า “คบคนพาลพาลพาไปหาผิด คบบัณฑิตบัณฑิตพาไปหาผล”
ที่สอนให้วัยรุ่นรู้จักเลือกคบเพื่อน

3.3 ความหมายของพื้นที่

จากการศึกษาการสร้าง ความหมายของพื้นที่ด้านมิติภาพของวัยรุ่นในภาพยนตร์ พบว่า ความหมายของพื้นที่ดังกล่าวมีหลายความหมายตามกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัยรุ่นทำร่วมกัน ความหมายของพื้นที่ด้านการใช้ชีวิตกับเพื่อน มีดังนี้

ประการแรกพื้นที่ด้านมิติภาพเกิดขึ้นได้ในทุกพื้นที่ไม่จำกัด เช่น โรงเรียน บ้านเพื่อน สถานที่พักผ่อนต่าง ๆ เป็นต้น วัยรุ่นจะร่วมกลุ่มกันทำกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายความเครียดจากเรื่องเรียน เรื่องครอบครัว โดยอาศัยช่วงที่วัยรุ่นมีเวลาว่างใช้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น การนัดกันสังสรรค์กินข้าว เดินเล่นช้อปปิ้ง เป็นต้น ซึ่งเป็นการใช้ชีวิตของวัยรุ่นในเมืองเป็นลักษณะวัยรุ่นแบบชนชั้นกลาง

ประการที่สองพื้นที่ของการคบเพื่อนเป็นพื้นที่ที่วัยรุ่นใช้ทำกิจกรรม วัยรุ่นสามารถสร้างตัวตนขึ้นมากจากการกำหนดพื้นที่ แสดงให้เห็นถึงความกล้า และความเป็นอิสระในการทำกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อนมากกว่าที่จะทำเองคนเดียว วัยรุ่นต้องการเป็นที่ยอมรับของเพื่อน ๆ ซึ่งแสดงออกผ่านความคิดและพฤติกรรม และถ้ามีผู้ใหญ่อยู่ในพื้นที่ดังกล่าววัยรุ่นก็จะเลือกทำกิจกรรมที่ผู้ใหญ่มองว่าดี ว่าถูกต้อง แต่ถ้าเป็นกิจกรรมที่ผู้ใหญ่มองว่าไม่เหมาะสม วัยรุ่นก็จะสร้างพื้นที่ของตัวเองที่มีความเป็นส่วนตัว เพื่อป้องกันผู้ใหญ่เข้ามาในพื้นที่ เช่น ห้องนอน เป็นต้น เนื่องจากวัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่ต้องการสร้างวัฒนธรรมของตนเองที่หลุดออกจากการครอบงำของวัฒนธรรมกระแสหลัก วัยรุ่นจึงแสวงหาพื้นที่ในการต่อสู้กับอำนาจของผู้ใหญ่

และประการสุดท้ายพื้นที่ด้านมิติภาพเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยความสุข มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่วัยรุ่นมีอาการที่เป็นทุกข์ เช่น ความไม่เข้าใจระหว่างเพื่อน เป็นต้น แต่โดยรวมแล้ววัยรุ่นจะมีอารมณ์ที่เป็นสุข สนุกสนาน เมื่อได้รวมกลุ่มอยู่กับเพื่อน เนื่องจากภาพยนตร์นำเสนอให้เห็นว่าการคบเพื่อนดี ที่มีความจริงใจ คอยช่วยเหลือกัน จะนำไปสู่ความสุข และมีอนาคตที่ดี

จากการศึกษาพื้นที่ด้านมิติภาพของวัยรุ่น ในโลกภาพยนตร์พบว่า ถูกนำเสนอออกมาใน 2 ลักษณะ คือ ภาพยนตร์นำเสนอการใช้ชีวิตของวัยรุ่นกับเพื่อนสอดคล้องกับบรรทัดฐานหลักของสังคม โดยชี้ให้เห็นว่าเพื่อนมีความหมายในชีวิตของวัยรุ่นมาก การเลือกคบเพื่อนถือเป็นเรื่องสำคัญ วัยรุ่นคบเพื่อนดีก็จะมีสิ่งดี ๆ เข้ามาในชีวิต วัยรุ่นคบเพื่อนที่นิสัยไม่ดี ชีวิตก็จะเจริญไปในทางเสื่อม แต่ในขณะเดียวกันภาพยนตร์ก็นำเสนอสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นกับชีวิตจริงของวัยรุ่นในปัจจุบันให้ผู้ชมได้รับรู้ สังเกตได้จากภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง ที่นำเสนอกิจกรรมของต่าง ๆ ของวัยรุ่นส่วนใหญ่จะมีความคล้ายคลึงกัน

การนำเสนอของภาพยนตร์วัยรุ่นแสดงให้เห็นจุดยืนของภาพยนตร์ในเรื่องพื้นที่ด้าน มิตรภาพสร้างมาจากบรรทัดฐานหลักของสังคมที่มองว่าการเลือกคบเพื่อนเป็นเรื่องสำคัญ มีผล ต่ออนาคตของวัยรุ่น

ส่วนที่ 4 พื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของวัยรุ่น ด้านความรัก (Space of Loving)

4.1 วัยรุ่นกับความรัก : บรรทัดฐานหลักของสังคมไทย

ในสังคมมนุษย์นั้น ค่านิยม และบรรทัดฐานนั้นถือเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่ใช้ชี้นำการ ดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคม เป็นแนวทางหรือแนวคิด เพื่อช่วยให้บุคคลได้คิดและตัดสินใจเลือก การกระทำของตน วัยรุ่นถือเป็นช่วงวัยหนึ่งที่มีการกำหนดลักษณะเฉพาะทางค่านิยมให้กับกลุ่ม ของตัวเอง โดยเฉพาะการสร้างวัฒนธรรมในฐานะวัฒนธรรมย่อยของสังคมผ่านพฤติกรรม การแสดงออก และความคิด เพื่อแสดงตัวตน รวมถึงกำหนดบทบาททางสังคมให้กับกลุ่ม แม้ว่าการ ดำเนินชีวิตของวัยรุ่นจะถูกครอบงำจากวัฒนธรรมกระแสหลัก แต่วัยรุ่นก็พยายามสรรหาพื้นที่เพื่อ แสดงความเป็นตัวตน

พื้นที่ด้านความรักเป็นพื้นที่หนึ่งที่วัยรุ่นเข้าไปใช้ชีวิต เนื่องจากวัยรุ่นถือเป็นช่วงวัยที่มี การเปลี่ยนแปลงมากทั้งร่างกาย และจิตใจ เป็นระยะที่วัยรุ่นหันมาให้ความสนใจกับสิ่งแวดล้อม รอบ ๆ ตัว ให้ความสนใจกับเพื่อน ๆ มากกว่าพ่อแม่ มากไปกว่านั้นยังให้ความสนใจ และต้องการ ความพอใจที่ได้รับจากเพศตรงข้าม โดยเฉพาะช่วงวัยรุ่นตอนปลายซึ่งเป็นช่วงวัยแห่งการเรียนรู้ เรื่องราวต่าง ๆ เพื่อเตรียมพร้อมสู่การเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต การมีความรักเป็นพฤติกรรมตาม ธรรมชาติที่วัยรุ่นไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การควบคุมอารมณ์ และบังคับจิตใจตัวเองในการแสดงออก เรื่องความรักของวัยรุ่นจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ

สุภาษิตโบราณที่ว่า มีรักในวัยเรียนเหมือนจุดเทียนในพายุยังคงใช้เทียนสติเป็นอย่าง ดีกับสภาพสังคมปัจจุบัน ปัญญาชนทั้งหลายจึงควรตระหนัก มีจิตสำนึกในในความ รับผิดชอบของตนเอง ยังมีเวลาอีกมากในเรื่องของความรัก ไม่ควรปล่อยให้อนาคต ของตัวเองจบลง เพราะผู้ที่เสียใจที่สุดคือพ่อแม่ผู้ปกครองและตัวเองก็จะสูญเสีย อนาคตในการเรียน การมีงานที่ดี ก่อนจะตัดสินใจทำอะไรจึงควรใช้วิจารณญาณ แยกแยะบ้าง เพื่ออนาคตที่ดีของตนเอง และความภาคภูมิใจของพ่อแม่ (รักในวัยเรียน เหมือนจุดเทียนในพายุ, 2545)

จากข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าความรักของวัยรุ่นเป็นความรักของคนในช่วงวัยที่ถูกผู้ใหญ่ซึ่งเป็นกลุ่มวัฒนธรรมหลักแบ่งแยกและให้ความหมายว่า เป็นความรักที่มีปัญหา วัยรุ่นถูกกีดกันและมีข้อห้ามต่าง ๆ มากมายในการแสดงออกเรื่องความรัก ผู้มีอำนาจในการกำหนดความหมาย ต่างตีกรอบความรักของวัยรุ่นให้เป็นไปตามบรรทัดฐานหลักของสังคม ผ่านสุภาชิต คำขวัญต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังเรื่องความรักที่ถูกต้องเหมาะสมให้กับวัยรุ่น เช่น อย่ารักในวัยเรียน อย่าชิงสุกก่อนห่าม ความรักคือศัตรูของการเรียน ที่ได้รักที่นั่นมีทุกข์ เป็นต้น รวมไปถึงการตีค่าความรักของวัยรุ่นว่าเป็นความรักแบบชั่วคราวชั่วคราว เป็นความรักที่ไม่มีคุณค่าหรือที่เรียกว่า “Puppy Love” ทำให้ความรักของวัยรุ่นจึงเป็นเรื่องที่ถูกจับตามองเป็นพิเศษจากผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในสังคมในการกำหนดความหมายให้กับวัยรุ่น

เมื่อความรักของวัยรุ่นถูกกำหนดขอบเขตการแสดงออกในพื้นที่สาธารณะ เนื่องจากกฎเกณฑ์ที่ผู้มีอำนาจสร้างขึ้นในรูปแบบของค่านิยมและบรรทัดฐานหลักของสังคม พื้นที่สาธารณะในการแสดงออกเรื่องความรักจึงเหลือน้อยลง และต้องหลบซ่อนมากขึ้น มีเพียงพื้นที่ส่วนตัวเท่านั้นที่วัยรุ่นจะแสดงออกถึงความรักได้อย่างเต็มที่ สังเกตได้จากการนำเสนอของสื่อมวลชน จะพบว่า พื้นที่ต่าง ๆ ในการแสดงความรักของวัยรุ่นในโลกความเป็นจริงจึงไปปรากฏอยู่ในละครโทรทัศน์ ข่าว ภาพยนตร์ แม้ว่ากรบอกล่าเรื่องราวเกี่ยวกับความรักในวัฒนธรรมของตนเองอาจแสดงได้เพียงระดับหนึ่งเนื่องจากกรอบด้านค่านิยมและบรรทัดฐานทางสังคม แต่ก็ถือเป็นพื้นที่ที่วัยรุ่นได้บอกล่าความเป็นตัวตนเรื่องความรักใกล้เคียงโลกความเป็นจริงมากที่สุด

ภาพยนตร์ถือว่าเป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่น่าเรื่องราวของวัยรุ่นมานำเสนอในแง่มุมต่าง ๆ ทำให้เห็นความรักของวัยรุ่นในหลากหลายรูปแบบ ถือได้ว่าเป็นพื้นที่ในการจำลองการใช้ชีวิตของวัยรุ่นเรื่องความรักได้เป็นอย่างดี

4.2 พื้นที่ด้านความรัก-วัยรุ่น : ความเป็นจริงในภาพยนตร์

จากการศึกษาการประกอบสร้างพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านความรักของวัยรุ่นที่ปรากฏในภาพยนตร์พบว่า พื้นที่ด้านความรักของวัยรุ่นสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนซึ่งเป็นพื้นที่ด้านการเรียน บ้านซึ่งเป็นพื้นที่ด้านครอบครัว รวมไปถึงพื้นที่อื่น ๆ เช่น ร้านอาหาร สวนสาธารณะ ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น และพื้นที่ดังกล่าวภาพยนตร์ทั้งสามเรื่องวัยรุ่นกลับให้ความสำคัญมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ ในการศึกษาผู้วิจัยจะใช้แนวคิดเรื่องพื้นที่ในสื่อภาพยนตร์และองค์ประกอบของการเล่าเรื่องประกอบกันในการอธิบาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1 ความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่ (ใคร)

ความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านความรักของวัยรุ่นที่ปรากฏในภาพยนตร์ทั้งสามเรื่องได้สื่อความหมายเรื่องความรักของวัยรุ่นในรูปแบบต่าง ๆ ตัวละครเด่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรักในภาพยนตร์แต่ละเรื่อง อธิบายได้ตามรูปภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 24

ภาพตัวละครหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่ด้านความรัก
จากภาพยนตร์ที่เลือกมาศึกษา

Seasons Change เพราะอากาศเปลี่ยนแปลงบ่อย

รักแห่งสยาม

เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ตัวละครแต่ละตัวในพื้นที่ด้านความรัก ดังนี้

- ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม
- ลักษณะทางจิตใจ/อารมณ์ ได้แก่ ลักษณะนิสัย และกิริยาการแสดงออก
- พัฒนาการของตัวละคร ได้แก่ บทบาทของตัวละคร ความต้องการของตัวละคร และบทสรุป

ลักษณะประชากรศาสตร์

เพศของวัยรุ่น: ภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง สื่อความหมายให้เห็นถึงเรื่องราวความรักของเพศชายและเพศหญิง ได้แก่ ป้อม-อ้อม และป้อม-ดาว (จากเรื่อง Seasons Change) ไต้ง-โดนัท และมิว-หญิง (จากเรื่อง รักแห่งสยาม) สิงหา-มิถุนา (จากเรื่อง เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน) แต่มีประเด็นเพิ่มเติมที่น่าสนใจคือความรักแบบชายรักชายคือ “ไต้ง-มิว” (จากเรื่อง รักแห่งสยาม)

อายุของวัยรุ่น: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าวัยรุ่นชายและหญิงในภาพยนตร์มีอายุใกล้เคียงกัน อายุประมาณ 15-18 ปี

ระดับการศึกษาของวัยรุ่น: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าวัยรุ่นชายและหญิงในภาพยนตร์กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ฐานะทางเศรษฐกิจ/สังคมของวัยรุ่น: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าวัยรุ่นชายและหญิงเป็นตัวแทนของวัยรุ่นชนชั้นกลาง ครอบครัวมีฐานะปานกลางจนถึงระดับร่ำรวย

ลักษณะทางจิตใจ/อารมณ์

ลักษณะนิสัยของวัยรุ่น: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าวัยรุ่นทั้งชายและหญิงให้ความสำคัญเรื่องความรัก เนื่องจากรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านความรักของวัยรุ่นปรากฏอยู่ในทุก ๆ พื้นที่ โดยเฉพาะวัยรุ่นชายซึ่งให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาก สอดคล้องกับงานด้านจิตวิทยาของพรพิมล เจียมนาครินทร์ (2539, น. 104-109) ที่กล่าวถึงพฤติกรรมและความต้องการทางเพศอันเนื่องมาจากต่อมต่าง ๆ ภายในร่างกายเริ่มทำงานเต็มที่ ทำให้พฤติกรรมของวัยรุ่นเปลี่ยนไป มีความคิดแยกเพศ สนใจเพศตรงข้าม

กิริยาการแสดงออกของวัยรุ่น: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าการแสดงออกเรื่องความรักของวัยรุ่นชายและหญิงมีความแตกต่างกัน วัยรุ่นชายเมื่อมีความรักจะเป็นฝ่ายเริ่มต้นก่อน แสดงให้อีกฝ่ายรู้ เช่น การพยายามเข้าใกล้ และอยู่ใกล้ชิดให้มากที่สุด (จากเรื่อง Seasons Change) หรือพยายามหาเรื่องทะเลาะ หาเรื่องแกล้ง จากนั้นค่อย ๆ ใช้เวลาทำความรู้จัก

และพัฒนาความสัมพันธ์จากเพื่อนสู่การเป็นคนรัก (จากเรื่อง เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน) ส่วนวัยรุ่นหญิงจะมีลักษณะที่ปรากฏในภาพยนตร์ 3 ลักษณะ คือ

- ไม่กล้าแสดงออกชัดเจน ต้องใช้เวลาในการทำความรู้สึก วัยรุ่นหญิงยังคงยึดถือแบบของผู้หญิงไทยที่มีความอ่อนน้อม สุภาพ เรียบร้อย (“อ้อม” และ”ดาว” จากเรื่อง Seasons Change)
- ถ้าวัยรุ่นหญิงไปแอบชอบวัยรุ่นชายก่อน วัยรุ่นหญิงก็พยายามหาวิธีต่าง ๆ ให้วัยรุ่นชายมารัก โดยไม่บอกให้ฝ่ายชายรู้ (“หญิง” จากเรื่อง รักแห่งสยาม)
- มีความกล้าแสดงออกในเรื่องของความรัก มีเสน่ห์ต่อเพศตรงข้าม เปลี่ยนคู่ควงหลายคนไม่ซ้ำกัน (“โดนัท” จากเรื่อง รักแห่งสยาม)

พัฒนาการของตัวละคร

บทบาทของตัวละคร: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าวัยรุ่นให้ความสำคัญกับเรื่องความรักมากกว่าเรื่องอื่น ๆ เมื่อวัยรุ่นมีความรัก วัยรุ่นจะให้ความสำคัญ โดยเฉพาะวัยรุ่นชายจะให้ความสำคัญมากเป็นพิเศษ วัยรุ่นชายจะเป็นฝ่ายเริ่มก่อนในการแสดงความรักให้อีกฝ่ายรู้ ส่วนวัยรุ่นหญิงแม้อยากจะเป็นฝ่ายเริ่มแสดงออกถึงความรักให้อีกฝ่ายรู้แต่ก็ทำได้ในขอบเขตที่จำกัด เช่น การแอบมอง หรือแม้จะแสดงออกอีกฝ่ายก็ไม่รู้ตัว

ความต้องการของตัวละคร: ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าวัยรุ่นต้องการมีความรัก ต้องการมีคนรู้ใจ และความรักที่วัยรุ่นต้องการเป็นความรักที่มีความจริงใจให้แก่กัน และความรักของวัยรุ่นส่วนใหญ่เป็นความรักที่เกิดจากอารมณ์ เป็นความรักแบบ “Puppy Love” ซึ่งผู้ใหญ่มองว่าเป็นรักแบบชั่วคราว

บทสรุป : ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าตอนเปิดเรื่องและกลางเรื่อง วัยรุ่นมีความรักที่หลากหลายรูปแบบและวิธีการ วัยรุ่นจะแสดงความรักออกมาในรูปแบบใดก็ได้ จะเปิดเผยหรือหลบซ่อน วัยรุ่นกระทำได้หมด แต่ในตอนจบของเรื่อง ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าสุดท้ายแล้ววัยรุ่นต้องกลับมาอยู่ในขอบเขตที่ครอบครัวและสังคมได้ขีดเส้นไว้ ภาพยนตร์พยายามสื่อความหมายให้เห็นว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่ควรกักเก็บความรักเอาไว้ รอให้โตเป็นผู้ใหญ่มีความพร้อมแล้วถึงจะมีความรักได้ ตัวอย่างตอนจบในภาพยนตร์ทั้งสามเรื่อง มีดังนี้

ในภาพยนตร์ “Seasons Change” “ป้อม” ต้องกลับมาสนใจเรียน เลือกที่จะอยู่กับครอบครัว มากกว่าเลือกเดินตามหัวใจของตัวเอง

ในภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” ความรักในเพศเดียวกันของ “ไต้ง” กับ “มิว” ถูกมองจากแม่และเพื่อน ๆ ว่าเป็นเรื่องที่ไม่ดี ไม่เป็นไปตามที่สังคมคาดหวังไว้ ทำให้ตอนจบของ

เรื่อง “ไต้ง” ต้องเลือกที่จะเชื่อฟังแม่ และปฏิเสธความสัมพันธ์กับ “มิว” เพื่อรักษาความเป็นเพื่อนเอาไว้

ในภาพยนตร์เรื่อง “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นในตอนจบว่าความรักของ “สิงหา” และ “มิถุนา” ต้องจบลงด้วยความสัมพันธ์แบบเพื่อน และทิ้งท้ายในตอนสุดท้าย ด้วยการที่ให้ “มิถุนา” (ตอนโต) ต้องเสียชีวิตด้วยโรคร้าย

ภาพยนตร์ทั้งสามเรื่องสื่อความหมายให้เห็นว่าถ้าเลือกที่จะมีความรักในวัยเรียน ก็ย่อมต้องเจอกับปัญหา ดังคำพูดที่ว่า “ที่ใดมีรักที่นั่นมีทุกข์” เมื่อริบมีความรักก็ต้องเจออุปสรรค ความรักไม่ใช่ว่าต้องสวยงามเสมอไป นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับเนื้อเพลงตอนหนึ่งที่ว่า “พรุ่งนี้ไม่สายที่จะรักกัน” เมื่อยังอยู่ในวัยเรียนควรตั้งใจเรียน ส่วนเรื่องของความรักไว้ให้เป็นเรื่องของอนาคต

จากการศึกษาลักษณะประชากรศาสตร์ ลักษณะทางจิตใจ/อารมณ์ และ พัฒนาการของตัวละครของวัยรุ่นในพื้นที่ด้านความรักพบว่า ภาพยนตร์ไม่ได้ปฏิเสธแนวคิดเชิงจิตวิทยาที่ว่าวัยรุ่นเป็นวัยแห่งความรัก ในภาพยนตร์วัยรุ่นสามารถมีความรักต่อกันได้ แต่ในขณะเดียวกันภาพยนตร์ไม่ได้ยกระดับคุณค่าความรักของวัยรุ่น สังเกตได้จากตอนจบของภาพยนตร์วัยรุ่นทั้งหมดไม่สนับสนุนให้มีความรักในวัยเรียน ยิ่งไปกว่านั้นในการนำเสนอความรักของวัยรุ่นเพศเดียวกัน ภาพยนตร์ก็ไม่ปฏิเสธการดำรงอยู่ของรักร่วมเพศ แต่ภาพยนตร์เลือกไม่ให้ความชอบธรรมกับความรักแบบนี้ซึ่งสังเกตได้จากในตอนจบที่วัยรุ่นเพศเดียวกันไม่สามารถรักกันได้ (“ไต้ง” และ “มิว” จากเรื่องรักแห่งสยาม)

4.2.2 สถานที่ (ที่ไหน มีลักษณะอย่างไร)

พื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านความรักของวัยรุ่นที่ปรากฏในภาพยนตร์จากการศึกษาพบว่า กระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ที่สังคมเข้ามาจัดการชีวิตของวัยรุ่น ได้แก่ บ้านและโรงเรียน รวมไปถึงพื้นที่ที่เป็นของวัยรุ่นเอง สามารถทำอะไรในพื้นที่ได้อย่างอิสระ เช่น ศูนย์การค้า ร้านอาหาร สวนสนุก เป็นต้น ภาพยนตร์ให้ความสำคัญกับความรักของวัยรุ่นมากกว่ารูปแบบการดำเนินชีวิตด้านอื่น ๆ สังเกตได้จากเนื้อหาภาพยนตร์ซึ่งส่วนใหญ่แก่นเรื่องหลักจะเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครในรูปแบบต่าง ๆ ผู้วิจัยได้แยกแยะให้เข้าใจถึงพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านความรักของวัยรุ่นในภาพยนตร์แต่ละเรื่องดังต่อไปนี้

ภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change” มีรูปแบบการดำเนินชีวิตในพื้นที่ความรักของวัยรุ่น ได้แก่ พื้นที่ต่าง ๆ ภายในโรงเรียน

ภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” มีรูปแบบการดำเนินชีวิตในพื้นที่ความรักของวัยรุ่น ได้แก่ พื้นที่ต่าง ๆ ภายในบ้าน พื้นที่ต่าง ๆ ภายในโรงเรียน และพื้นที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของวัยรุ่น เช่น ศูนย์การค้า เป็นต้น

ภาพยนตร์เรื่อง “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” มีรูปแบบการดำเนินชีวิตในพื้นที่ความรักของวัยรุ่น ได้แก่ พื้นที่ต่าง ๆ ภายในบ้าน พื้นที่ต่าง ๆ ภายในโรงเรียน และพื้นที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของวัยรุ่น เช่น สวนสาธารณะ สวนสนุก ลานสเก็ตน้ำแข็ง เป็นต้น

ภาพที่ 25

ตัวอย่างภาพแสดงพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านความรักของวัยรุ่น

รักแห่งสยาม

Seasons Change

ในการวิเคราะห์สถานที่ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ดังนี้

- พื้นที่ทางกายภาพ
- พื้นที่ทางสังคม
- พื้นที่ทางอารมณ์

พื้นที่ทางกายภาพ

พื้นที่ด้านความรักที่ปรากฏในภาพยนตร์ จากการศึกษพบว่า ภาพยนตร์ทั้งหมดให้ความสำคัญกับเรื่องความรักมากกว่ารูปแบบการดำเนินชีวิตอื่น ๆ ความรักของวัยรุ่นเกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา ซึ่งแต่ละเรื่องก็ให้ความสำคัญแตกต่างกันออกไป โดยที่ภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” และ “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” เป็นภาพยนตร์ที่นำเสนอเรื่องความรักของวัยรุ่นในพื้นที่ต่าง ๆ ไม่จำกัดว่าเป็นพื้นที่ใด เช่น โรงเรียน บ้าน สถานที่พักผ่อนต่าง ๆ ของวัยรุ่น รวมไปถึงสถานที่ท่องเที่ยวด้วย ส่วนภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change” จะนำเสนอความรักของวัยรุ่นในพื้นที่ต่าง ๆ ของโรงเรียน เนื่องจากตัวละครใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่

พื้นที่ทางสังคม

จากการศึกษาพบว่า พื้นที่ด้านความรักของวัยรุ่นมีลักษณะสำคัญอย่างหนึ่ง ที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์ทุกเรื่อง คือพื้นที่ด้านความรักนั้นส่วนใหญ่จะต้องมีความเป็นส่วนตัว เป็นโลกของเราสองคนหรือเป็นพื้นที่ที่ไม่มีตัวละครอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ใหญ่ เช่น พื้นที่ในบ้าน วัยรุ่นก็จะใช้ห้องส่วนตัวเป็นพื้นที่ในการแสดงความรัก เช่น ความสัมพันธ์ระหว่าง “มิว” และ “โด่ง” ในห้องนอน เป็นต้น พื้นที่โรงเรียน วัยรุ่นก็จะใช้พื้นที่ที่ไม่มีครูหรือบุคคลอื่น ๆ อยู่ในพื้นที่ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่าง “ดาว” และ “ป้อม” ในห้องสมุด เป็นต้น วัยรุ่นจะแสดงความรักได้อย่างอิสระส่วนในพื้นที่อื่น ๆ แม้ว่าจะถูกจับตามองจากเพื่อนบ้าง แต่วัยรุ่นก็มีอำนาจในการแสดงความรักได้ในระดับหนึ่ง ไม่ต้องหลบซ่อนเหมือนอยู่ในบ้านและโรงเรียน

ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าความรักของวัยรุ่นเกิดขึ้นได้ในทุกสถานที่ เนื่องจากภาพยนตร์นำเสนอความรักของวัยรุ่นแทรกอยู่ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัยรุ่นทำเป็นประจำในแต่ละวัน ไม่ว่าจะอยู่ที่โรงเรียน ที่บ้าน หรือพื้นที่อื่น ๆ เพียงแต่ว่าพฤติกรรมในการแสดงความรักดังที่อธิบายไปนั้นทำให้เห็นว่าสถานการณ์ในการแสดงความรักของวัยรุ่นเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องในสายตาผู้ใหญ่

พื้นที่ทางอารมณ์

จากการศึกษาพบว่า ในพื้นที่ด้านความรัก ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าเมื่อวัยรุ่นมีความรักบนพื้นที่ วัยรุ่นจะมีทั้งความสุขเมื่อสมหวัง และมีความทุกข์เมื่อวัยรุ่นผิดหวัง อารมณ์เหล่านี้เกิดขึ้นได้กับทุกตัวละครบนพื้นที่

4.2.3 ช่วงเวลา (เมื่อไร)

พื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านความรักของวัยรุ่นที่ปรากฏในภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง พบว่า ช่วงเวลาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบสร้างพื้นที่ โดยในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาช่วงเวลาเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

- มิติเวลาเชิงกายภาพ
- มิติเวลาเชิงสังคม
- มิติเวลาเชิงอารมณ์

มิติเวลาเชิงกายภาพ

ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าในชีวิตประจำวันของวัยรุ่น ความรักของวัยรุ่นเกิดขึ้นได้ตลอด ไม่ว่าจะเป็นการนี้ถึงระหว่างทำกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างวันร่วมกัน การหม่อมลอยนี้ถึง การฝัน เป็นต้น ความรักเข้ามาเกี่ยวข้องในทุกช่วงเวลาของชีวิต

มิติเวลาเชิงสังคม

ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าความรักของวัยรุ่นเกิดขึ้นจากความรู้สึกภายในจิตใจ เป็นความรักที่ขึ้นอยู่กับอารมณ์ เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาไม่ว่าจะทำกิจกรรมอะไร ที่ไหน การแสดงความรักสามารถแทรกอยู่ได้ในทุกเหตุการณ์ จนบางครั้งถูกมองว่าเป็นความรักแบบชั่วครั้งชั่วคราว ต่างจากความรักของผู้ใหญ่ที่เน้นความรักในเชิงของเหตุผล เนื่องจากผู้ใหญ่ผ่านประสบการณ์มากกว่า การจะมีความรักกับใคร ผู้ใหญ่จึงต้องใช้เวลาในการตัดสินใจก่อนที่จะเลือกคู่ครอง

มิติเวลาเชิงอารมณ์

ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นถึงอารมณ์ของความรักในหลากหลายรูปแบบของวัยรุ่น โดยใช้เพลงและเสียงดนตรีเป็นตัวเรียงร้อยความรักผ่านความรู้สึกของตัวละคร เพื่อให้ผู้ชมเข้าใจถึงความรู้สึกของตัวละครไม่ว่าจะเป็นความรักที่ทำให้เกิดความสุขหรือความทุกข์ก็ตาม เพื่อความเข้าใจในเรื่องการวิเคราะห์เรื่องช่วงเวลาของพื้นที่ด้านความรักของวัยรุ่น ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างรูปแบบการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นด้านความรักจากภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change” ดังนี้

ภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change” มีความโดดเด่นในการสร้างความหมายและเสริมอารมณ์ให้กับผู้ชมอย่างมาก มีการใช้เพลงบรรเลงจากเครื่องดนตรีจริง ๆ สังเกตได้จากการใช้เครื่องดนตรีต่าง ๆ บรรเลงเพลงคลาสสิกในวงออเคสตรา เพลงที่ใช้ในภาพยนตร์มี 2 เพลงหลักคือ เพลง “ฤดูที่แตกต่างกัน” ของ บอย โกสิยพงษ์ นักแต่งเพลงชื่อดัง ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจในการตั้งชื่อภาพยนตร์เรื่องนี้ ส่วนอีกเพลงหนึ่งเป็นเพลงที่สื่อความหมายความรักของตัวละคร ได้แก่ “ป้อม” “อ้อม” และ “ดาว” ได้เป็นอย่างดี คือ เพลงบรรเลง “Four Seasons” ของ อันโตนิโอ วีวัลดี ซึ่งเป็นเพลงที่ “อ.โรซี่” เลือกใช้ในการฝึกซ้อมและใช้แสดงจริงในงานคอนเสิร์ตใหญ่ปลายปีของโรงเรียน โดยเป็นการเปรียบเทียบการบรรเลงเพลงตามฤดูกาลกับความรัก ซึ่งเพลงในแต่ละฤดูก็ตรงกับชีวิตของตัวละครที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา ทำให้ผู้ชมเข้าใจและมีอารมณ์ร่วมมากขึ้น ดังตัวอย่างการเปรียบเทียบฤดูกาลในเพลงกับชีวิตของตัวละคร ดังนี้

“อ.โรซี่” ได้เปรียบเทียบ Movement ของฤดูใบไม้ผลิที่มีดอกไม้เริ่มผลิบานเหมือนรักแรกของหนุ่มสาวที่เพิ่งจะแสดงความรู้สึกต่อกัน ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่ “ป้อม” ที่แอบชอบ “ดาว” มานานและพยายามหาวิธีที่จะทำความรู้จัก ขณะที่ “อ้อม” ก็รู้จักและสนิทสนมกับ “ป้อม” มากขึ้น

“อ.โรซี่” ได้เปรียบเทียบ Movement ของฤดูใบไม้ร่วงที่บรรยายอากาศความหนาวเย็นแผ่ซ่านเข้ามาไม่ต่างอะไรกับคลื่นความรักที่ถาโถมเข้ามา ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่ “ป้อม” ที่รู้จักกับ “ดาว” มากขึ้น ความสนิทสนมมีมากขึ้นตามลำดับ

“อ.โรซี่” ได้เปรียบเทียบ Movement ของฤดูหนาวซึ่งเป็นสุดท้ายของเพลง Four Seasons ซึ่งเป็นอารมณ์ของความเศร้าสร้อยเหมือนน้ำเย็นเยียบที่ค่อย ๆ กรีดลึกเข้าไปในกลางหัวใจซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่ “ป้อม” และ “อ้อม” มีปัญหากันอย่างรุนแรง

4.2.4 ลักษณะกิจกรรม/ผลจากกิจกรรม (ทำอะไร/เกิดอะไร)

จากการศึกษาพบว่า ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นการแสดงความรักของวัยรุ่นเป็น 2 ระดับ คือ

1. การแสดงความรักแบบมีขอบเขต การแสดงความรักในลักษณะนี้จะปรากฏในพื้นที่ต่าง ๆ ไม่จำกัด แต่เห็นได้ชัดในพื้นที่โรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ วัยรุ่นชายและหญิงทำได้เพียงแค่แอบมอง หรือสังเกตการณ์อยู่ห่าง ๆ การแสดงความรักในลักษณะแบบนี้ถูกนำเสนอผ่านความรักระหว่างวัยรุ่นชายและหญิงเท่านั้น สังเกตได้จากภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change” ที่วัยรุ่นชายและหญิงแทบจะไม่สัมผัสหรือแตะตัวกันเลย เนื่องจากพื้นที่ในโรงเรียนมีทั้งครูและเพื่อน ทำให้การแสดงความรักไม่สามารถทำได้เต็มที่ ต้องปิดบังแอบซ่อน

ภาพที่ 26

ตัวอย่างภาพการแสดงความรักแบบมีขอบเขตของวัยรุ่นในภาพยนตร์

Seasons Change

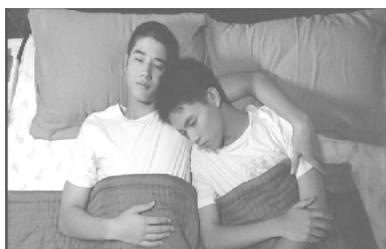
เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน

2. การแสดงความรักในระดับรุนแรง การแสดงความรักแบบนี้ถือว่าภาพยนตร์นำเสนอให้เห็นถึงความรักของวัยรุ่นที่มีความสนิทสนม ใกล้ชิดกันมากขึ้น และการแสดงความรักในระดับนี้

ถูกนำเสนอผ่านความรักแบบชายรักชาย สังเกตได้จากภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” ซึ่งเป็นภาพยนตร์ที่เลือกมาศึกษาเพียงเรื่องเดียวที่ปรากฏจากแบบนี้

ภาพที่ 27

ตัวอย่างภาพการแสดงความรักในระดับรุนแรงของวัยรุ่น
จากภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม”

ข้อค้นพบอีกประการหนึ่งในภาพยนตร์วัยรุ่นคือความรักที่เกิดขึ้นมีหลากหลายรูปแบบ เช่น ความรักแบบดอกฟ้ากับหมาวัด (จากเรื่อง Season Change) ความรักแบบเพื่อนสนิทคิดไม่ซื่อ (จากเรื่อง Seasons Change) ความรักแบบนอกกระแสอย่างชายรักชาย (จากเรื่อง รักแห่งสยาม) เป็นต้น ซึ่งความรักที่กล่าวมามีทั้งสมหวังและผิดหวัง แต่การแสดงความรักของตัวละคร ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าความรักของวัยรุ่นเป็น “รักแรก” ที่มีพื้นฐานของความรักที่ปราศจากเงื่อนไข เป็นความรักที่มีความปรารถนาดี ความหวังดีให้แก่กัน ไม่ใช่รักที่จะหวังเป็นเจ้าของหรือครอบครอง การแสดงออกของวัยรุ่นอยู่ในรูปแบบความรักที่ไม่ใช่ความใคร่ ในภาพยนตร์นำเสนอความรักในทิศทางที่ไม่ใช่ทางเสนาหา (Erotic) สังเกตได้ว่าในภาพยนตร์ไม่ปรากฏฉากการมีเพศสัมพันธ์ของตัวละคร โดยสื่อให้เห็นว่าวัยรุ่นแม้จะมีความรักแบบไหน อยากรักก็ตาม การแสดงความรักต้องอยู่ในขอบเขตระดับหนึ่ง ภาพยนตร์ปลุกฝังการมีความรักในแบบที่ถูกต้องให้กับวัยรุ่น โดยมองว่าการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนเป็นเรื่องไม่เหมาะสม ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นวิถีคิดของผู้ใหญ่ในฐานะเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมหลักในสังคม

4.3 ความหมายของพื้นที่

จากการศึกษาการสร้างความหมายของพื้นที่ด้านความรักของวัยรุ่นในภาพยนตร์พบว่า ความหมายของพื้นที่ด้านความรักมีความหมายที่หลากหลาย พื้นที่ที่ปรากฏในภาพยนตร์ส่วนใหญ่ปรากฏอยู่ในทุกพื้นที่ ความหมายของพื้นที่ด้านความรักมีดังนี้

ประการแรกพื้นที่ด้านความรักเกิดขึ้นในทุกพื้นที่ของวัยรุ่นไม่ต่างไปจากรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านมิตรภาพ โดยเฉพาะบริเวณโรงเรียน ถือว่าเป็นพื้นที่ที่วัยรุ่นใช้แสดงความรักต่อกันมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าเป็นวัยรุ่นแบบชนชั้นกลางที่การใช้ชีวิตมีความเกี่ยวข้องกับการเรียนในโรงเรียนเป็นหลัก เมื่อถึงเวลาว่างก็ใช้ชีวิตตามสถานที่พักผ่อนต่าง ๆ ตามห้างสรรพสินค้า บ้านเพื่อน ฯลฯ ทำให้โอกาสในการเจอเพื่อน ๆ และคนรักอยู่ในสังคมแบบเดียวกัน

ประการที่สองพื้นที่ในการแสดงความรักของวัยรุ่นยังคงเป็นพื้นที่แสดงออกเรื่องความรักได้ในระดับหนึ่ง สังเกตได้จากในภาพยนตร์การแสดงความรักของวัยรุ่นอยู่ในระดับทั่วไป เช่น การแอบมอง การจับมือ มีเพียงส่วนน้อยที่ตัวละครมีการกอดกัน การจูบกัน แต่การแสดงออกเรื่องความรักจะไม่ปรากฏจากที่ตัวละครมีเพศสัมพันธ์กัน แสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นใช้สถานที่ในการกำหนดขอบเขตการแสดงออกเรื่องความรัก

ประการที่สามพื้นที่ด้านความรักของวัยรุ่นจะต้องไม่มีผู้ใหญ่ปรากฏในพื้นที่

และประการสุดท้ายพื้นที่ด้านความรักจะได้เห็นอารมณ์ความรู้สึกของวัยรุ่นที่หลากหลาย ทั้งอารมณ์ที่มีความสุข เศร้า เนื่องจากเรื่องราวความรักที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะปัญหาในประเด็นรักสามเศร้า

ภาพยนตร์ที่เลือกมาศึกษาสื่อความหมายให้เห็นว่าความรักเป็นเรื่องที่ดี และสวยงามสำหรับวัยรุ่น แต่ในตอนจบของภาพยนตร์กลับสื่อความหมายในทางตรงข้ามคือการไม่สนับสนุนให้วัยรุ่นมีความรัก หรืออธิบายให้ชัดว่า ภาพยนตร์ไม่ยกระดับคุณค่าความรักของวัยรุ่น โดยมองว่าความรักของวัยรุ่นเป็นความรักแบบชั่วคราว เมื่อมีความรัก ก็ต้องเจอความสุข แต่ก็หนีความทุกข์ไปไม่ได้ สอดคล้องกับบรรทัดฐานหลักของสังคมที่ถูกถ่ายทอดผ่านคำสอนต่าง ๆ เช่น อยู่ยารักในวัยเรียน รักในวัยเรียนเหมือนจุดเทียนในพายุ เป็นต้น แม้ว่าในภาพยนตร์จะสื่อความหมายให้เห็นการต่อรองเรื่องความรักของวัยรุ่นอยู่บ้าง เช่น การจับมือ การกอดจูบ แต่พฤติกรรมดังกล่าววัยรุ่นก็ต้องหลบซ่อนเพื่อให้พ้นสายตาของผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง และครู เรื่องความรักของวัยรุ่นจึงเป็นเรื่องต้องห้าม

ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นในภาพยนตร์พบว่า ไม่ปรากฏการแสดงความรักในแบบดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าภาพยนตร์มีแนวโน้มจะสร้างมาจากบรรทัดฐานหลักของสังคม เนื่องจากการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ผู้ใหญ่ซึ่งเป็นตัวแทนของกระแสวัฒนธรรมหลักมองว่าเป็นปัญหาใหญ่ในชีวิตของวัยรุ่น ทำให้อนาคตของวัยรุ่นต้องดับลง ยิ่งไปกว่านั้นในประเด็นของความรักแบบรักร่วมเพศก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าภาพยนตร์สร้างมาจากบรรทัดฐานหลักของสังคม เนื่องจากภาพยนตร์นำเสนอให้เห็นว่าวัยรุ่นไม่ควรมีความรักในวัยเรียน

ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบไหนก็ตาม ยิ่งถ้าเป็นความรักในลักษณะดังกล่าว ยิ่งเป็นเรื่องที่สังคมยอมรับไม่ได้ และจะเกิดปัญหาตามมาอีกมากมายในชีวิตของวัยรุ่น

แม้ว่าภาพยนตร์วัยรุ่นจะให้ความสำคัญกับการนำเสนอเรื่องราวความรักของวัยรุ่น เนื่องจากเป็นแก่นเรื่องสำคัญ แต่จุดยืนของภาพยนตร์วัยรุ่นเรื่องพื้นที่ด้านความรักกลับสื่อความหมายในทางตรงกันข้ามคือสร้างมาจากบรรทัดฐานหลักของสังคมที่มองว่าวัยรุ่นยังไม่ถึงวัยที่จะมีความรัก ความรักของคนวัยเรียนเป็นเรื่องต้องห้าม

กล่าวโดยสรุปจากการศึกษาพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตด้านต่าง ๆ ของวัยรุ่นได้แก่ พื้นที่ด้านการเรียน ครอบครัว มิตรภาพ และความรัก พบว่า ในเชิงพื้นที่ทางกายภาพ ภาพยนตร์เปิดโอกาสให้วัยรุ่นเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในทุกพื้นที่ เพียงแต่ว่าการเข้าไปใช้ชีวิตของวัยรุ่นนั้น บางพื้นที่วัยรุ่นอยู่ด้วยความไม่เต็มใจ ไม่สามารถทำในสิ่งที่ตัวเองต้องการได้ ได้แก่ พื้นที่ด้านการเรียน และพื้นที่ด้านครอบครัว บางพื้นที่วัยรุ่นรู้สึกเป็นอิสระ มีความสุขเมื่อได้อยู่ในพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ด้านมิตรภาพ และพื้นที่ด้านความรัก ข้อค้นพบอย่างหนึ่งพบว่า ภาพยนตร์ประกอบสร้างพื้นที่ของวัยรุ่นให้มีความหมายที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ตัวอย่างเช่น พื้นที่ในบริเวณโรงเรียนซึ่งเป็นพื้นที่ของการเรียนการสอน พื้นที่ของการอบรมสั่งสอนให้กับวัยรุ่น แต่กลับแฝงไปด้วยความหมายอื่น ๆ เช่น พื้นที่แห่งความสุขของวัยรุ่นในการใช้ชีวิตอยู่กับเพื่อน ความสุขที่เกิดมาจากความรักของวัยรุ่น พื้นที่ในการช่วงชิงอำนาจระหว่างผู้ใหญ่และวัยรุ่น เป็นต้น

หากจะกล่าวถึงเรื่องของอำนาจที่ปรากฏในพื้นที่จะพบว่า พื้นที่ของวัยรุ่นถูกแบ่งออกตามเหตุผลที่ใช้ในการเลือกพื้นที่ โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ พื้นที่ของวัยรุ่นที่ถูกกำหนดให้อยู่ภายใต้อำนาจของโครงสร้างทางสังคม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ผู้ใหญ่ปรากฏตัวอยู่ในพื้นที่ ต่างจับจ้องและควบคุมวัยรุ่นอยู่ตลอดเวลา ได้แก่ พื้นที่ด้านการเรียน และพื้นที่ด้านครอบครัว ซึ่งข้อค้นพบในเชิงอำนาจพบว่า พื้นที่ทั้งสองเต็มไปด้วยการใช้อำนาจของผู้ใหญ่ทั้งคู่ในพื้นที่ด้านการเรียน และผู้ปกครองในพื้นที่ด้านครอบครัว โดยรูปแบบการใช้อำนาจนั้นผู้ปกครองอาจใช้อำนาจมากกว่าคุณ เนื่องจากความสัมพันธ์ที่มีความใกล้ชิดมากกว่า ส่วนพื้นที่อีกลักษณะหนึ่งคือพื้นที่ของวัยรุ่นที่วัยรุ่นมีอำนาจสร้างขึ้นมาเอง วัยรุ่นจะใช้พื้นที่เหล่านี้ในการแสดงตัวตน ได้แก่ พื้นที่ด้านมิตรภาพของวัยรุ่น และพื้นที่ด้านความรักของวัยรุ่น ซึ่งข้อค้นพบในเชิงอำนาจพบว่า แม้ว่าจะเป็นพื้นที่ที่วัยรุ่นสร้างขึ้นมาเอง แต่ก็พบว่า ในพื้นที่ที่วัยรุ่นใช้อำนาจได้ไม่เต็มที่นัก ต้องหลบซ่อนหรือหาพื้นที่ส่วนตัว เพื่อป้องกันผู้ใหญ่เข้ามาในพื้นที่ ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าผู้ใหญ่หรือตัวแทนของวัฒนธรรมหลัก ใช้อำนาจในการครอบงำและกำหนดบทบาทของวัยรุ่นในทุก ๆ พื้นที่ แม้ว่าพื้นที่นั้นจะเป็นพื้นที่ที่วัยรุ่นสร้างขึ้นมาเองก็ตาม

นอกจากนี้ภาพยนตร์ยังประกอบสร้างให้พื้นที่ส่วนใหญ่ของวัยรุ่นเป็นพื้นที่ของความทุกข์ ไม่ว่าจะพื้นที่ใดก็ตาม แม้ว่าตลอดการดำเนินเรื่องของภาพยนตร์จะมีข้อขัดแย้ง ปัญหาต่าง ๆ ที่ให้ตัวละครต้องเจอกับความทุกข์บ้าง แต่สุดท้ายแล้วภาพยนตร์ทำให้เห็นถึงการย้อนกลับสู่ความสุขของตัวละครทุกตัวในตอนจบ ภาพยนตร์พยายามสรุปให้เห็นว่าในทุกพื้นที่ของวัยรุ่นถ้าตัวละครทุกตัวทำตามบรรทัดฐานหลักของสังคม ตัวละครวัยรุ่นทุกคนจะพบกับความสุข แม้ว่าความสุขที่ได้กลับมาอาจไม่เหมือนเดิม หรือไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้

ส่วนที่ 5 กระบวนการประกอบสร้างความหมายให้แก่พื้นที่ ของวัยรุ่นผ่านสื่อภาพยนตร์

ในการศึกษาการประกอบสร้างความหมายให้กับพื้นที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นผู้วิจัยไม่ได้ศึกษาเพียงแค่ว่าเนื้อหาภาพยนตร์ที่มีการประกอบสร้างพื้นที่อย่างไร หากแต่ต้องศึกษาไปถึงกระบวนการและแบบแผนของการประกอบสร้างความหมายให้กับพื้นที่ของวัยรุ่นในภาพยนตร์อีกด้วย ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้จะครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ 3 ประเด็น ดังนี้

- 5.1 จุดมุ่งหมายการประกอบสร้างพื้นที่
- 5.2 กลวิธีในการประกอบสร้างพื้นที่
- 5.3 ปัจจัยกำหนดที่มีผลต่อการประกอบสร้างพื้นที่

5.1 จุดมุ่งหมายการประกอบสร้างพื้นที่

จากการศึกษาภาพยนตร์พบว่า มีจุดมุ่งหมายในการประกอบสร้างความหมายให้กับพื้นที่ประการหนึ่งคือทำให้พื้นที่ต่าง ๆ ทางกายภาพที่ปรากฏในภาพยนตร์ดูเหมือนเป็นเรื่องจริง (Realism) สังเกตได้จากการใช้สถานที่จริง ๆ ในการถ่ายทำ อุปกรณ์ประกอบฉากซึ่งเป็นของจริง นักแสดงที่เป็นวัยรุ่นนักเรียนจริง ๆ เป็นต้น ส่วนพื้นที่ทางสังคมนั้นภาพยนตร์ประกอบสร้างความหมายให้กับพื้นที่ของวัยรุ่นเพื่อตอกย้ำภาพของวัยรุ่นว่าต้องทำตามบรรทัดฐานที่สังคมได้วางไว้เพื่อให้วัยรุ่นเป็นวัยรุ่นที่ดี สังเกตได้จากการดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นเรื่องจนจบเรื่อง แม้ว่าวัยรุ่นจะประพฤติตัวออกนอกแถวไปบ้าง แต่ในตอนจบภาพยนตร์ก็ดึงวัยรุ่นกลับเข้ามาสู่กรอบตามบรรทัดฐานหลักของสังคม เพื่อให้วัยรุ่นเป็นไปตามที่ผู้ใหญ่และสังคมอยากให้เป็น เช่น ให้วัยรุ่นสนใจเรื่องของการเรียนมากกว่าเรื่องความรัก เลิอกคบเพื่อนที่ดี เป็นต้น ส่วนพื้นที่ทาง

อารมณ์นั้นภาพยนตร์สามารถดึงให้ผู้ชมคล้อยตาม และเชื่อตาม แม้ว่าในชีวิตจริงวัยรุ่นอาจไม่ได้มีความสุขมากเหมือนในภาพยนตร์ แต่ก็มีความใกล้เคียงคือมีทั้งสุข และทุกข์สลับกันไป ซึ่งใกล้เคียงกับส่วนหนึ่งในโลกความเป็นจริงของวัยรุ่น จึงสรุปได้ว่าพื้นที่ของภาพยนตร์เป็นพื้นที่ในการผลิตอุดมการณ์หลักบางชุดให้กับวัยรุ่น และเพื่อความเข้าใจเรื่องจุดมุ่งหมายในการประกอบสร้างพื้นที่ ผู้วิจัยอธิบายจากตัวอย่างภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” ดังนี้

ในประเด็นเรื่องพื้นที่ทางกายภาพ ทุกพื้นที่ที่ถ่ายทำในสถานที่จริงไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน ซึ่งใช้โรงเรียนอัสสัมชัญ และโรงเรียนเซนต์จอห์นในการถ่ายทำ ใช้บ้านทั้งขนาดเล็ก และใหญ่ในการถ่ายทำเพื่อความสมจริง ส่วนพื้นที่ด้านมิติภาพ และความรักนั้นส่วนใหญ่บริเวณห้างสรรพสินค้าต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสยามสแควร์ สยามดิสคัฟเวอรี เซ็นทรัลเวสต์ เป็นต้น ส่วนพื้นที่ทางสังคมนั้น ภาพยนตร์นำเสนอให้เห็นถึงการใช้ชีวิตของนักเรียนชาย 2 คน ได้แก่ “โต้ง” และ “มิว” ซึ่งประเด็นหลักที่ภาพยนตร์เน้นย้ำคือเรื่องครอบครัว และความรัก การนำเสนอทำให้เห็นว่าสุดท้ายวัยรุ่นต้องเดินตามกรอบผู้ใหญ่ที่กำหนดไว้ คือ “โต้ง” และ “มิว” ไม่สามารถรักกันได้ รวมไปถึงปัญหาภายในครอบครัวที่ “โต้ง” รับรู้มาโดยตลอด และต้องช่วยแก้ไขเพื่อให้ครอบครัวกลับมามีความสุขอีกครั้ง ส่วนพื้นที่ด้านอารมณ์ นั้นประกอบไปด้วยความทุกข์ และความสุขของตัวละครหลักในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้ง “มิว” “โต้ง” รวมไปถึงสมาชิกภายในครอบครัวของ “โต้ง” ด้วย แต่สุดท้ายภาพยนตร์ก็ดึงผู้ชมกลับมาสู่อารมณ์ความรู้สึกที่เป็นสุข อบอุ่น แม้ว่าความสุขอาจไม่ได้เท่าเดิมก็ตาม

5.2 กลวิธีในการประกอบสร้างพื้นที่

การศึกษาการประกอบสร้างความหมายให้กับพื้นที่วัยรุ่นในภาพยนตร์ทั้งสามเรื่อง จำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงกลวิธีในการประกอบสร้างความหมายเพื่อให้ทราบว่าภาพยนตร์ใช้กลวิธีใดบ้างในการประกอบสร้างความหมายซึ่งกลวิธีต่าง ๆ แบ่งตามเกณฑ์การวิเคราะห์ด้วยบทภาพยนตร์ดังนี้

1. การประกอบสร้างความหมายของพื้นที่ตามองค์ประกอบการเล่าเรื่อง (Narrative) ในการวิเคราะห์องค์ประกอบการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ไม่ว่าจะเป็นโครงเรื่อง ความขัดแย้ง แก่นเรื่อง ตัวละคร ฉาก มุมมองในการเล่าเรื่อง และเทคนิคด้านภาพและเสียง ข้อสังเกตอย่างหนึ่งพบว่า ภาพยนตร์ในฐานะเป็นโลกของสื่อใช้วิธีทำให้มีของจริง (Reference) อ้างอิงอยู่ในองค์ประกอบการเล่าเรื่องอยู่บ้าง รวมถึงการใช้บรรทัดฐานหลักของสังคมสอดแทรกอยู่ในทุกพื้นที่ที่วัยรุ่นเข้าไปใช้ชีวิต แสดงให้เห็นถึงอำนาจในการพยายามครอบงำความหมายของวัยรุ่น ซึ่งอธิบายอย่างละเอียดดังต่อไปนี้

โครงเรื่อง

โครงเรื่องถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการประกอบสร้างพื้นที่วัยรุ่นในภาพยนตร์

จากการศึกษาภาพยนตร์ทั้ง 3 เรื่อง พบว่า มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ด้วยการนำเหตุการณ์จริง และเหตุการณ์ที่แต่งเติมขึ้นมาประกอบสร้างให้ดูราวเป็นเรื่องจริง ในภาพยนตร์นำเสนอให้เห็นการใช้ชีวิตของวัยรุ่นในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งวัยรุ่นได้ประสบพบเจอในชีวิตประจำวัน อาจเหมือนหรือแตกต่างไปบ้าง แต่ในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ภาพยนตร์นำเสนอวัยรุ่นล้วนแต่คุ้นเคยทั้งสิ้น เพียงแต่ว่าการแต่งเติมเสริมแต่งเนื้อเรื่องนั้นภาพยนตร์ ใช้วิธีการเปิดเรื่องด้วยปัญหาวัยรุ่น และพัฒนาเหตุการณ์จนปัญหาถึงขั้นจุดแตกหัก และปิดเรื่องด้วยการนำเสนอการใช้ชีวิตของวัยรุ่นให้เป็นไปตามบรรทัดฐานหลักของสังคมที่กำหนดให้วัยรุ่นเป็นคนดีของระบบ ตัวอย่างเช่น

ภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” ที่นำเสนอการใช้ชีวิตของวัยรุ่นในพื้นที่ต่าง ๆ ครอบคลุม ไม่ว่าจะเป็นการเรียน ครอบครัว มิตรภาพ และความรัก ภาพยนตร์นำเสนอให้เห็นถึงปัญหาครอบครัว ปัญหาเรื่องความรัก ความขัดแย้งระหว่างเพื่อน ซึ่งปรากฏอยู่ในช่วงการเปิดเรื่อง และพัฒนาเหตุการณ์ไปสู่ขั้นแตกหัก จากนั้นปิดเรื่องด้วยการให้วัยรุ่นเดินตามวิถีคิดแบบวัฒนธรรมหลักของสังคม ทำตามบรรทัดฐานหลักของสังคมด้วยการเชื่อฟังคำสั่งของผู้ปกครองในทุกเรื่อง เพื่อการเป็นวัยรุ่นที่ดี และผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต

ความขัดแย้ง

ในการสร้างความหมายให้กับพื้นที่ ปมความขัดแย้งเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งในการเล่าเรื่อง เป็นตัวผลักดันให้เรื่องราวดำเนินต่อไป ทำให้ความหมายของพื้นที่ในภาพยนตร์มีหลากหลายความหมายเป็นไปตามความต้องการของผู้สร้างภาพยนตร์ ในภาพยนตร์วัยรุ่นที่เลือกมาศึกษาพบว่า เป็นปมความขัดแย้งระหว่างคนกับคน คือผู้ใหญ่กับวัยรุ่น และวัยรุ่นกับวัยรุ่นด้วยตนเอง โดยพบในทุกพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีความขัดแย้งภายในตัวเองของวัยรุ่นด้วย ตัวอย่างเช่น

ภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” พบว่า เป็นความขัดแย้งของ “โต้ง” ที่มีต่อเพื่อนครอบครัว รวมไปถึงเพื่อน นอกจากนี้ยังมีประเด็นความขัดแย้งในตัวเองเกี่ยวกับเรื่องความสับสนในเพศวิถี

ภาพยนตร์เรื่อง “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” พบว่า เป็นความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นในเรื่องของเพื่อน และความรักเป็นส่วนใหญ่

แก่นเรื่อง

แก่นเรื่องเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเล่าเรื่อง เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงแนวคิดหลักของผู้สร้างได้เป็นอย่างดี ในกรณีของภาพยนตร์วัยรุ่นพบว่า แก่นเรื่องส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิต และธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรักของวัยรุ่น ไม่แตกต่างไปจากเดิมที่มีมาก่อนหน้านี้ เพียงแต่ภาพยนตร์วัยรุ่นในปัจจุบันอาจให้น้ำหนักในประเด็นอื่นเพิ่มมากขึ้น เช่น การใช้ชีวิต เรื่องครอบครัว การเรียน เป็นต้น แต่ไม่ว่าจะเป็นประเด็นใด ภาพยนตร์ก็ตีกรอบการใช้ชีวิตของวัยรุ่นให้เป็นไปตามบรรทัดฐานหลักของสังคมโดยเฉพาะเรื่องความรัก ตัวอย่างเช่น

ภาพยนตร์เรื่อง “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” พบว่า ภาพยนตร์นำเสนอแนวคิดอย่างหนึ่งคือ วัยรุ่นมีความรักในวัยเรียนได้ แต่ในตอนจบความรักอาจไม่ได้สวยหรูเสมอไป ดังคำพูดทฤษฎีที่ว่า “ที่ใดมีรักที่นั่นมีทุกข์”

ภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” และ “Seasons Change” พบว่า นำเสนอแนวคิดเช่นเดียวกับเรื่อง “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” เพียงแต่เรื่อง “Seasons Change” ในตอนจบนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับเรื่องการเรียนรู้ และครอบครัวมากกว่าเรื่องความรัก และเรื่อง “รักแห่งสยาม” ในตอนจบนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการไม่สนับสนุนให้มีความรักในวัยเรียน โดยเฉพาะความรักของเพศเดียวกันถือเป็นเรื่องต้องห้าม

ตัวละคร

ตัวละครถือเป็นองค์ประกอบหลักในการดำเนินเรื่อง ผู้สร้างภาพยนตร์ใช้การคัดเลือกนักแสดงให้มีความเหมาะสมกับบทบาทของตัวละคร รวมถึงการเตรียมความพร้อมให้กับนักแสดงเพื่อสร้างความเหมือนจริงให้กับพื้นที่เชิงกายภาพเพื่อสื่อให้ผู้ชมภาพยนตร์รู้สึกว่าเป็นตัวเอง เข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ปรากฏในภาพยนตร์ โดยให้ความสำคัญกับคุณลักษณะด้านบุคลิกของตัวละครทั้งหน้าตา รูปร่าง รวมไปถึงกิริยา และการแสดงออกต่าง ๆ ภาพยนตร์บางเรื่องใช้นักเรียนจริง ๆ มาแสดงเพื่อถ่ายทอดการรับรู้ และเข้าถึงของผู้ชม ตัวอย่างเช่น

ภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change” ในบทบาทของตัวประกอบผู้สร้าง ภาพยนตร์เลือกใช้นักเรียนของวิทยาลัยดุริยางคศิลป์มาแสดง เพื่อความสะดวกในการถ่ายทำและเพิ่มความเป็นธรรมชาติให้ตัวละครมีความสมจริง ส่วนตัวละครหลักผู้สร้างภาพยนตร์อาจมีการเสริมแต่งให้วัยรุ่นส่วนใหญ่มีรูปร่างหน้าตาดี นิสัยดี นอกจากนี้ในประเด็นความสัมพันธ์ของวัยรุ่นกับตัวละครอื่น ๆ ในเชิงความหมายของพื้นที่นั้น ความสัมพันธ์ของตัวละครทำให้พื้นที่แต่ละพื้นที่มีความหมายที่เปลี่ยนไปจากเดิม เช่น ความสัมพันธ์ของครูและนักเรียนที่ทำให้โรงเรียนกลายเป็นพื้นที่ในการจัดระเบียบวินัย ความสัมพันธ์ของวัยรุ่นกับกลุ่มเพื่อนก็ทำให้โรงเรียนกลายเป็นพื้นที่มิตรภาพ เป็นต้น

ฉาก

ในการศึกษาเรื่องความหมายของพื้นที่ ฉากถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้ ผู้สร้างภาพยนตร์ได้มุ่งเน้นการเลือกสถานที่ที่มีความเหมาะสมเพื่อต้องการสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้ชม ภาพยนตร์วัยรุ่นทั้ง 3 เรื่อง มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ในสถานศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ผู้สร้างภาพยนตร์ใช้การถ่ายทำในสถานที่จริง รวมถึงใช้อุปกรณ์ประกอบฉากจริง ๆ ตัวอย่างเช่น

ภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change” ใช้สถานที่ถ่ายทำในวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ เกือบทั้งเรื่อง นอกจากนี้ยังพบว่าภาพยนตร์นำเสนอให้เห็นว่าพื้นที่ทางกายภาพในภาพยนตร์ ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน บ้าน ซึ่งดูสมจริงไม่แตกต่างจากโลกความเป็นจริง แต่พื้นที่ทางสังคมอาจไม่ได้เหมือนกับในโลกความเป็นจริง เนื่องจากภาพยนตร์ให้ความหมายกับพื้นที่ต่าง ๆ ของวัยรุ่น ในหลากหลายความหมาย

ภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” ใช้สถานที่หลักคือบริเวณต่าง ๆ ในสยามสแควร์ และห้างสรรพสินค้าใกล้เคียง เพื่อสื่อความหมายการใช้ชีวิตของวัยรุ่นปัจจุบันในพื้นที่ดังกล่าว

มุมมองในการเล่าเรื่อง

มุมมองในการเล่าเรื่องเป็นองค์ประกอบหนึ่งของเรื่องเล่าประเภทต่าง ๆ มีผลต่อความเข้าใจและการรับรู้ถึงพฤติกรรมของตัวละครต่าง ๆ ในเรื่องเล่านั้นได้ ในภาพยนตร์วัยรุ่นทั้งหมดที่เลือกมาศึกษา ผู้สร้างภาพยนตร์สร้างมาจากมุมมองของวัยรุ่นทำให้ผู้ชมรับรู้ถึงพฤติกรรมของตัวละครต่าง ๆ โดยเฉพาะตัวละครวัยรุ่นซึ่งถือว่าเป็นผู้เล่าเรื่อง ผู้สร้างภาพยนตร์ใช้มุมมองผ่านสายตาของวัยรุ่น ผู้ชมจะรับรู้และเข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ รวมไปถึงความหมายของพื้นที่จากความต้องการของวัยรุ่น ซึ่งในภาพยนตร์สื่อความหมายมาจากสายตาตามบรรทัดฐานหลักของสังคมที่ซ่อนอยู่เบื้องหลัง ตัวอย่างเช่น

ภาพยนตร์ “รักแห่งสยาม” ผู้สร้างกำหนดมุมมองในการเล่าเรื่องไว้ที่ “โต้ง” ตัวละครหลักที่เป็นวัยรุ่นในเรื่อง ทำให้มีผลต่อการมองพื้นที่ต่าง ๆ ที่ “โต้ง” เข้าไปเกี่ยวข้องกับ “โต้ง” จะรับรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นทั้งเรื่องในครอบครัว ความรัก เป็นต้น แต่ภาพยนตร์วัยรุ่นใช้การนำเสนอแบบหนึ่งคือแม้ว่าจะเล่าจากวัยรุ่น แต่สุดท้ายแล้วไม่ว่าวัยรุ่นจะทำอะไร ในพื้นที่ใดก็ตาม จะถูกหรือผิด แต่สุดท้ายแล้วในตอนจบวัยรุ่นต้องกลับสู่ค่าบรรทัดฐานหลักของสังคม วัยรุ่นต้องทำตามความต้องการของผู้ใหญ่ซึ่งเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมหลักของสังคม (Dominant Culture) วัยรุ่นไม่มีสิทธิเลือกหรือทำอะไรตามใจตัวเองได้ ในประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่าในภาพยนตร์ใช้ตัวละครวัยรุ่นเป็นตัวหลักในการดำเนินเรื่อง เล่าเรื่องทั้งหมดผ่านพื้นที่ต่าง ๆ ที่วัยรุ่นเข้าไปใช้ชีวิต แต่ความหมายที่สอดแทรกในการเล่าเรื่องนั้น ภาพยนตร์ใช้บรรทัดฐานหลักของสังคมเป็นตัวตั้งแล้ว

ให้วัยรุ่นเดินตาม หรือทำตามความหมายที่ได้กำหนดไว้แล้วเพื่อให้วัยรุ่นเป็นคนดีตามกรอบสังคมที่ได้กำหนดไว้

เทคนิคด้านภาพและเสียง

ผู้สร้างภาพยนตร์ใช้เทคนิคด้านภาพและเสียงเพื่อทำให้การรับรู้ของผู้ชมเข้าถึงภาพยนตร์ได้ง่ายมากขึ้น สำหรับเทคนิคด้านภาพนั้นเพื่อต้องการให้ผู้ชมรับรู้เหตุการณ์ อารมณ์ความรู้สึก บรรยากาศของพื้นที่ ไปพร้อม ๆ กับตัวละคร ผู้ชมจะมีความรู้สึกคุ้นเคยเหมือนเป็นส่วนหนึ่งในภาพยนตร์ เช่น บรรยากาศในโรงเรียน ผู้สร้างภาพยนตร์ใช้มุมกล้องแบบ Long Shot เก็บบรรยากาศของพื้นที่โดยรอบเพื่อให้เห็นถึงบรรยากาศ ความสวยงามของโรงเรียน ใช้มุมกล้องแบบต่าง ๆ เช่น Medium Shot, Tilt down ฯลฯ ในการจัดวางตำแหน่งของตัวละครเพื่อแสดงถึงพฤติกรรม กิริยาท่าทางของตัวละครรวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวละคร เช่น วัยรุ่นกับกลุ่มเพื่อน วัยรุ่นกับผู้ใหญ่ และมุมกล้องแบบ Close Up เพื่อให้เห็นถึงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร ภาพยนตร์สื่อความหมายให้เห็นว่าการใช้มุมกล้องต่าง ๆ มีความสำคัญต่อการเห็นเรื่องราวต่าง ๆ ในภาพยนตร์ของผู้ชม แต่สิ่งที่ผู้ชมได้เห็นนั้น ภาพยนตร์ได้สร้างและกำหนดความหมายของพื้นที่แต่ละพื้นที่ไว้แล้ว ทำให้ผู้ชมคล้อยตามและเชื่อในสิ่งที่ภาพยนตร์สื่อความหมาย ส่วนการใช้เทคนิคด้านเสียง ภาพยนตร์วัยรุ่นที่นำมาศึกษามีความโดดเด่นมากในการนำเพลงและเสียงดนตรีมาใช้ประกอบภาพยนตร์เพื่อดึงอารมณ์ของผู้ชมให้เป็นไปตามทิศทางที่ผู้สร้างภาพยนตร์ต้องการ และเพื่อใช้สร้างบรรยากาศร่วมกับเทคนิคด้านภาพ เพลงแต่ละเพลงที่เลือกใช้นั้นก็มีความหมายต่อการประกอบสร้างความหมายให้กับพื้นที่ ตัวอย่างเช่น

ภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change” พบว่า เทคนิคด้านภาพใช้มุมกล้องต่าง ๆ ในการสร้างบรรยากาศและความรู้สึกให้สอดคล้องกับการใช้ชีวิตของวัยรุ่น ส่วนเทคนิคด้านเสียงใช้เพลง “ฤดูที่แตกต่าง” ของบอย โกสิยพงษ์ และ เพลงบรรเลง “Four Seasons” ของอันโตนิโอ วิวัลดี เป็นหลักในการบอกเล่าเรื่องราวความรักของตัวละคร เปรียบเทียบกับฤดูกาลแต่ละฤดูกาลที่ผ่านไป ส่วนเสียงประกอบก็เป็นเสียงเครื่องดนตรีคลาสสิกที่สื่อถึงความสนุกสนาน เมื่อตัวละครมีความสุข และสื่อถึงความเศร้าเมื่อตัวละครพบกับความทุกข์

ภาพยนตร์เรื่อง “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” พบว่า เทคนิคด้านภาพใช้มุมกล้องไม่แตกต่างไปจากเรื่องอื่น ๆ ส่วนเทคนิคด้านเสียงก็ได้แรงบันดาลใจจากเพลง “เพื่อน” ของวง แกรนด์เอกซ์ และเสียงประกอบก็ใช้เพลงที่สื่อความหมายถึง ความสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อน มิตรภาพของเพื่อนตั้งแต่สมัยเรียนจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่

2. กลวิธีในการประกอบสร้างความหมายโดยอาศัยกลไกภาษาของภาพยนตร์ (Film Language)

ในการวิเคราะห์กลไกภาษาของภาพยนตร์ ผู้วิจัยเลือกมาวิเคราะห์เพื่อศึกษาว่า ภาพยนตร์ใช้กลไกใดบ้างในการประกอบสร้างพื้นที่วัยรุ่นให้เป็นดูสมจริง และเป็นไปตามบรรทัดฐานหลักของสังคมซึ่งเป็นวิธีคิดแบบวัฒนธรรมกระแสหลัก

การสร้างความเกี่ยวข้องกับผู้ชมโดยตรง

ผู้สร้างภาพยนตร์พยายามนำเอาประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้ชมเคยรับรู้หรือสัมผัสจากโลกแห่งความเป็นจริงมาเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในภาพยนตร์เพื่อการยอมรับที่ง่ายขึ้นของผู้ชม ผู้สร้างภาพยนตร์ทุกเรื่องเลียนแบบของจริงด้วยการใช้สถานที่จริง และช่วงเวลาจริงที่วัยรุ่นใช้ชีวิตอยู่มาจำลองใส่ไว้ในภาพยนตร์ ตัวอย่างเช่น

ภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” พบว่า ภาพยนตร์นำชีวิตของวัยรุ่นในพื้นที่สยามสแควร์มานำเสนอซึ่งผู้สร้างภาพยนตร์นั้นมีความคุ้นเคยในสมัยเรียน และเชื่อว่าผู้ชมเองก็น่าจะเคยมีประสบการณ์ในพื้นที่แห่งนี้เช่นกัน นอกจากนี้ยังนำเสนอการใช้ชีวิตของวัยรุ่นในช่วงเวลาเรียน และช่วงเวลาว่างอีกด้วย

ภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change” พบว่า ภาพยนตร์นำเสนอให้เห็นถึงการใช้ชีวิตประจำวันของนักเรียนในวิทยาลัยดุริยางคศิลป์มาแนะนำเสนอ เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่สอนดนตรีโดยเฉพาะ ซึ่งประเด็นดังกล่าว ผู้สร้างภาพยนตร์เห็นความสำคัญประกอบกับความประทับใจส่วนตัวในเรื่องของสภาพแวดล้อม และบรรยากาศของพื้นที่

การสร้างกฎทั่วไป (Generalisation) และสร้างให้เป็นข้อยกเว้น (Exceptionalisation)

การสร้างกฎทั่วไป (Generalisation) เป็นวิธีการที่ภาพยนตร์ใช้ยกกรณีขึ้นมาเพื่อเป็นภาพตัวแทนว่าส่วนใหญ่ในสังคมก็เป็นแบบนี้ ทำกันแบบนี้ ในภาพยนตร์วัยรุ่นที่เลือกมาศึกษา จะเห็นได้ว่าวัยรุ่นส่วนใหญ่ในภาพยนตร์เป็นวัยรุ่นที่ดี มีครอบครัวที่สมบูรณ์ มีกลุ่มเพื่อนที่ดี เป็นต้น มีเพียงตัวละครเด่นบางตัวเท่านั้นที่ไม่ได้เป็นในแบบที่คนส่วนใหญ่เป็นกัน

การสร้างให้เป็นข้อยกเว้น (Exceptionalisation) เป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ข้อยกเว้นมาเป็นข้อขัดแย้งหรือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในภาพยนตร์ ซึ่งแตกต่างจากตัวละครอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น

ภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” ใช้วิธีการการตั้งปัญหาในครอบครัวของ “ไต้ง” และ “มิว” เชื่อมโยงไปถึงปัญหาที่เกิดจากความสัมพันธ์ของ “ไต้ง” และ “มิว” ซึ่งวิธีการเป็นข้อยกเว้น (Exceptional) นี้ถือเป็นวิธีหนึ่งที่ภาพยนตร์ใช้เพื่อให้ภาพยนตร์มีประเด็นน่าสนใจในการเล่าเรื่อง โดยใช้ร่วมกับวิธีการเป็นกฎทั่วไป (General) ในตอนจบของเรื่อง โดยภาพยนตร์ทำให้

ช้อยกเว้นให้เกิดกับตัวละครเด่นของเรื่อง และตอนจบทำให้ช้อยกเว้นกลายเป็นเรื่องที่คนในสังคมเป็นกัน เป็นไปตามค่านิยมและบรรทัดฐานหลักที่สังคมอยากให้เป็น

การใช้วิธีเลือก (Selection) และการบิดเบือน (Distortion)

ภาพยนตร์เลือกนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ จากมุมมองและประสบการณ์ของผู้สร้างภาพยนตร์ โดยเลือกจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงกับวัยรุ่น จากนั้นนำมาบิดเบือน แต่งเติมทำให้เรื่องราว มีทั้งส่วนที่ตรงกับความเป็นจริง และบางส่วนอาจไม่ตรงกับความเป็นจริง แต่ในการเลือก และบิดเบือนมีจุดร่วมเดียวกันคือการสร้างความหมายของพื้นที่จากบรรทัดฐานหลักของสังคม ซึ่งเป็นวิถีคิดของผู้ใหญ่ในฐานะตัวแทนของวัฒนธรรมกระแสหลัก ตัวอย่างเช่น

ภาพยนตร์ทุกเรื่อง ใช้วิธีการเลือกตัวละครกลุ่มวัยรุ่นนักเรียนให้กระจาย ๆ กัน มีทั้งเพศชาย และเพศหญิง ทำให้เนื้อเรื่องดูเป็นธรรมชาติ แต่ในขณะเดียวกันกลุ่มวัยรุ่นในภาพยนตร์พบว่า มีการแบ่งให้เป็นกลุ่มผู้ชาย และกลุ่มผู้หญิงอย่างชัดเจน เช่น กลุ่มเพื่อน “สิงหา” และกลุ่มเพื่อน “มิถุนา” (จากเรื่อง เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน)

ในภาพยนตร์วัยรุ่นใช้วิธีเลือกตัวละครวัยรุ่น และตัวละครอื่น ๆ เช่น ครู พ่อแม่ ให้เป็นตัวละครที่ดี ตัวอย่างเช่น

ภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change” ถือเป็นภาพยนตร์ที่นำเสนอภาพของครู พ่อแม่ และเพื่อนวัยรุ่น และโรงเรียนในมุมบวก เช่น อ.จิตาโร และ อ.โรซี่ เป็นอาจารย์ที่ดี ตั้งใจสอน และให้คำชี้แนะแก่นักเรียนในทุกเรื่อง เป็นอาจารย์ที่มีแต่ความสนุกสนานขี้เล่น นักเรียนเข้าถึงง่าย ขณะที่พ่อแม่ของ “ป้อม” ก็เป็นผู้ปกครองที่ตั้งใจทำงาน ดูแลเอาใจใส่ลูกเป็นอย่างดี เป็นภาพครอบครัวที่มีความอบอุ่น ส่วนเพื่อนของ “ป้อม” คือ “ฉัตร” และ “เจด” ก็เป็นเพื่อนที่ดี ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับ “ป้อม” คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และโรงเรียนที่นำเสนอในภาพยนตร์ก็เป็นโรงเรียนที่น่าเรียน มีความสวยงาม บรรยากาศดี สภาพแวดล้อมเป็นธรรมชาติ ร่มรื่น

นอกจากนี้ภาพยนตร์บางเรื่องใช้การเลือกเหตุการณ์บางอย่างมานำเสนอ แต่ไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องนั้น นำเสนอแล้วผ่านไป ทำให้มีผลต่อการสร้างความหมายของพื้นที่ต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น

ภาพยนตร์เรื่อง “เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน” นำเสนอให้เห็นกิจกรรมของวัยรุ่นที่ผู้ใหญ่มองว่าไม่เหมาะสมหลายฉาก เช่น การดื่มสุรา การสูบบุหรี่ เป็นต้น แต่ภาพยนตร์ไม่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมเหล่านี้ คือนำเสนอให้รู้ว่าวัยรุ่นก็ทำพฤติกรรมแบบนี้อยู่แต่นำเสนอแบบผ่าน ๆ ไม่บอกถึงผลที่เกิดหลังจากกระทำกิจกรรมดังกล่าว

วิธีการให้บทสรุปของตัวละครในตอนจบ

ภาพยนตร์วัยรุ่นนำเสนอให้เห็นว่าเมื่อจบเรื่องวัยรุ่นต้องปฏิบัติตัวให้เป็นไปตามบรรทัดฐานหลักทางสังคมที่วางไว้ เป็นวัยรุ่นที่ดี เชื่อฟังพ่อแม่ และตั้งใจเรียนหนังสือ การดำเนินเรื่องของภาพยนตร์สื่อให้เห็นว่าวัยรุ่นอาจมีปัญหากับครอบครัว เพื่อน และคนรักได้ในตอนต้นเรื่อง และกลางเรื่อง ปัญหาดังกล่าวอาจไม่ใช่เป็นประเด็นปัญหาใหญ่โต เพราะทุกปัญหาในภาพยนตร์สามารถแก้ไขได้ในตอนจบของเรื่อง ตัวอย่างเช่น

ภาพยนตร์เรื่อง “Seasons Change” นำเสนอให้เห็นปัญหาของ “ป้อม” ที่มีต่อครอบครัวเนื่องจากการโกหกเรื่องเรียนของ “ป้อม” ปัญหาของ “ป้อม” ที่มีต่อ “ฉัตร” และ “เณด” เรื่องการซุ่มวงดนตรี และปัญหารักสามเส้าของป้อม ซึ่งในตอนจบปัญหาทั้งหมด “ป้อม” เองเป็นคนแก้ปัญหาเหล่านั้นด้วยการขอโทษพ่อแม่และแม่ ครอบครัวกลับมามีความสุขอีกครั้ง การถอนตัวออกจากวงของ “ป้อม” และการเลือกที่จะอยู่กับครอบครัวมากกว่าไปเรียนต่อกับผู้หญิงที่แอบรัก ทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า “ป้อม” เป็นตัวแทนของวัยรุ่นที่ดี เชื่อฟังพ่อแม่ ตั้งใจเรียนหนังสือ คบเพื่อนที่ดี ทำให้ชีวิตของป้อมอยู่ได้อย่างมีความสุข

5.3 ปัจจัยกำหนดที่มีผลต่อการประกอบสร้างพื้นที่

ในการประกอบสร้างความหมายให้กับพื้นที่ของภาพยนตร์ จากการศึกษาพบว่ามีปัจจัยหลากหลายปัจจัยด้วยกันที่ส่งผลต่อการสร้างความหมาย ดังนี้

1. ปัจจัยทางวัฒนธรรม

ในการประกอบสร้างวัฒนธรรมหลักของสังคม (Dominant Culture) ถือว่ามีบทบาทอย่างมาก เนื่องจากเข้ามากำกับความหมายของการใช้ชีวิตของวัยรุ่นในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งพื้นที่ด้านการเรียน ครอบครัว การใช้ชีวิตกับเพื่อน รวมถึงความรักของวัยรุ่น เพื่อให้วัยรุ่นเป็นคนที่ดีของสังคม ไม่ประพฤติตัวผิดไปจากความคาดหวังของครอบครัว และสังคม สังเกตได้จากตอนจบของภาพยนตร์พบว่า เลือกใช้บรรทัดฐานหลักของสังคมเข้ามาจัดระเบียบการใช้ชีวิตของวัยรุ่นให้เป็นไปตามความต้องการของสังคม ซึ่งปัจจัยทางวัฒนธรรมถือเป็นปัจจัยหลักที่มีความสำคัญต่อการกำหนดความหมาย และการประกอบสร้างพื้นที่ในภาพยนตร์

2. ปัจจัยทางวิชาชีพสื่อ

ผู้สร้างภาพยนตร์ถือเป็นผู้กำหนดเรื่องราวในภาพยนตร์ให้เป็นไปตามที่ต้องการ ซึ่งผู้สร้างภาพยนตร์แต่ละคนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาชีพสื่อแตกต่างกัน มีประสบการณ์ในการเรียนรู้โลกแตกต่างกันออกไป ทำให้การสร้างภาพยนตร์แต่ละเรื่องมีชุดความหมายที่เป็น

ของตัวเองต่อการรับรู้เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น การสร้างภาพยนตร์ให้นักเรียนชั้นดีในโรงเรียนเอกชน (จากเรื่อง Seasons Change และรักแห่งสยาม) นักเรียนในโรงเรียนทั่วไป (จากเรื่อง เฟรนด์ชิพ เธอกับฉัน) การใช้เทคนิคด้านภาพและเสียงในภาพยนตร์วัยรุ่นแต่ละเรื่องก็แตกต่างกันออกไป

3. ปัจจัยทางกฎหมาย

บรรทัดฐานหลักของสังคมถือเป็นกรอบหนึ่งที่ทำให้ผู้สร้างภาพยนตร์ไม่สามารถสร้างภาพยนตร์ได้ตามความต้องการ ข้อกำหนดทางสังคมตัวหนึ่งคือคณะกรรมการพิจารณาภาพยนตร์ ซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้กฎหมายคอยควบคุมดูแลเนื้อหาของภาพยนตร์ไม่ให้ความหมายในเชิงลบ ไม่ผิดไปจากศีลธรรม ความดีงาม ที่สังคมวางไว้ คณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์มีส่วนในการกำหนดความหมายให้กับพื้นที่วัยรุ่นในภาพยนตร์ เพื่อมิให้ความหมายตามบรรทัดฐานหลักหลักของสังคมของวัยรุ่นเปลี่ยนไป

4. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ในกระบวนการผลิตภาพยนตร์ ผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์ถือว่ามึบบทบาทในการตัดสินใจสร้างภาพยนตร์และบริหารงานของภาพยนตร์ การยกระดับภาพยนตร์เข้าสู่อุตสาหกรรมภาพยนตร์ทำให้เรื่องธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้องกับงานผลิตภาพยนตร์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ธุรกิจมีผลในการประกอบสร้างความหมายให้กับพื้นที่ของวัยรุ่นในทางอ้อม เช่น ในปัจจุบันภาพยนตร์ส่วนใหญ่กำหนดให้วัยรุ่นเลือกทำกิจกรรมประเภทดนตรี เช่น ให้ตัวละครเรียนอยู่ในโรงเรียนดนตรี หรือมีความสามารถทางด้านดนตรี ซึ่งเพลงต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบภาพยนตร์ล้วนแต่ต่อยอดทางธุรกิจได้ในภายหลัง ทั้งที่จริง ๆ แล้ววัยรุ่นมีกิจกรรมให้เลือกทำมากมาย แต่ภาพยนตร์ดึงเรื่องดนตรีมาเป็นจุดขาย ยกตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์เรื่อง “รักแห่งสยาม” ใช้เพลงหลายเพลงในการสื่อความหมาย ความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร โดยเฉพาะตัวละคร “มิว” และกลุ่มเพื่อนเป็นนักแต่งเพลง และนักดนตรี ซึ่งเพลงที่ใช้ในภาพยนตร์ถูกนำมาใช้ต่อยอดธุรกิจเพลงของวัยรุ่นกลุ่มนี้ ในภายหลัง